

Vägledning

gällande regelverket om hållbarhetskriterier
för biodrivmedel och biobränslen. Version 1.0

ER 2021:33

Energimyndighetens publikationer kan laddas ner eller beställas via www.energimyndigheten.se

Statens energimyndighet, december 2021

ER 2021:33

ISSN 1403-1892

ISBN (pdf) 978-91-7993-043-1

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma

Förord

Energimyndigheten är tillsynsmyndighet för efterlevnaden av lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen. Lagen genomför i svensk rätt bestämmelserna om hållbarhetskriterier i det så kallade omarbetade förnybartdirektivet. Myndigheten har med stöd av bemyndigande meddelat föreskrifter, men det finns ytterligare detaljer som inte regleras i författning.

Energimyndigheten redovisar i detta dokument mer utförligt grundläggande information, förklaringar och vägledning till de regler som föreligger i lag, förordning och föreskrifter. Avsikten med dokumentet är att ge allmän kännedom om myndighetens bedömning av hur regelverket kommer att tillämpas i sådana avseenden som går att förutse. Detta dokument är således inte fråga om juridiskt bindande regler. Dokumentet är en utveckling av den tidigare ”Grundläggande information till rapporteringsskyldiga, ER 2021:21”.

Energimyndigheten uppdaterar denna vägledning successivt tillsammans med kompletterande ”Frågor och svar om hållbarhetskriterier” på Energimyndighetens hemsida.

Vid eventuellt frågor kring regelverket eller synpunkter kring detta dokument, vänligen kontakta: hbk@energimyndigheten.se.

Eskilstuna den 23 november 2021

Caroline Asserup
Avdelningschef

Innehåll

1	Introduktion och bakgrund	4
1.1	Introduktion	4
1.2	Bakgrund till reglerna om hållbarhetskriterier	5
1.3	Vem berörs av reglerna?	5
1.4	Vilka bränslen ska inkluderas i anmälan om hållbarhetsbesked?	9
1.5	Hur påverkar regelverket aktörer som sedan tidigare har ett hållbarhetsbesked?	10
1.6	Sekretessbestämmelser	10
1.7	Förklaring av ord och uttryck	10
1.8	Utvecklingar av definitioner i regelverk	12
1.9	Hänvisningar till direktiv och regelverk	13
2	Hållbarhetsbesked och anläggningsbesked	15
2.1	Hållbarhetsbesked	15
2.2	Anläggningsbesked	15
2.3	Hållbarhetsbesked och anläggningsbesked för avgränsad tidsperiod	15
2.4	Anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked och begäran om anläggningsbesked	16
2.5	Giltighetstid	17
2.6	Omprovning av hållbarhetsbesked	17
2.7	Återkallelse av hållbarhetsbesked	17
3	Kontrollsystem	19
3.1	Omfattning av kontrollsystem vid hållbarhetsbesked	20
3.2	Omfattning av kontrollsystem vid anläggningsbesked	21
3.3	Riskbedömning för utformandet av kontrollsystem	23
3.4	Produktionskedja i kontrollsystemet	24
3.5	Spårbarhet	24
3.6	Massbalanssystemet	26
3.7	Blandningar	30
3.8	Krav om minskning av växthusgasutsläpp	31
3.9	Fritt från bedrägeri och granskningsbart	31
3.10	Avvikelsehantering	31
3.11	Stickprov	33

3.12	Väsentliga ändringar	36
3.13	Certifieringssystem godkända av Europeiska kommissionen	38
4	Oberoende granskning	41
4.1	Granskarens oberoende	41
4.2	Granskarens kompetens	42
4.3	Granskningsförfarande	45
4.4	Granskarens utlåtande och intyg	47
5	Bränslen och råvaror	50
5.1	Vilka bränslen omfattas av hållbarhetslagen?	50
5.2	Bränslen	51
5.3	Råvaror	53
6	Beräkning av växthusgasutsläpp	58
6.1	Krav om växthusgasminskning	58
6.2	Godkända metoder för beräkning av växthusgasutsläpp	59
7	Årlig rapportering till Energimyndigheten	60
7.1	Aktörer som är skattskyldiga för biodrivmedel	61
7.2	Aktörer som i yrkesmässig verksamhet använder fasta eller gasformiga biobränslen för produktion av bränslen	62
7.3	Aktörer som i yrkesmässig verksamhet använder biobränslen för produktion av el, värme och kyla	62
8	Information till konsumenter	66
9	Markkriterier för agrobiomassa och skogsbiomassa	67
9.1	Markkriterier för agrobiomassa	68
9.2	Markkriterier för skogsbiomassa	81
10	Bilaga 1	85

1 Introduktion och bakgrund

1.1 Introduktion

I detta dokument beskrivs Energimyndighetens bedömningar av hur det uppdaterade regelverket om hållbarhetskriterier bör tillämpas. Syftet med detta dokument är att ge ökad kännedom om innehållet i befintlig lag, förordning och föreskrift gällande hållbarhetskriterier för att bidra med mer utförliga förklaringar och förtydliganden av regelverket.

Från och med den 1 juli 2021 finns en reviderad lag (2010:598, hållbarhetslagen) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel samt fasta, flytande och gasformiga biobränslen. Hållbarhetsregelverket innebär att det längs hela produktionskedjan, från odling av biomassa till användning av bioenergi, ska kunna styrkas att ett antal hållbarhetskriterier är uppfyllda för att biodrivmedel och biobränslen ska vara hållbara. Hållbarhetskriterierna som ska uppfyllas är markkriterier, kriterier om minskade växthusgasutsläpp, samt krav på spårbarhet. I termen biodrivmedel innefattas biokomponenter som används i drivmedel. Regelverket utgörs av lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen (hädanefter hänvisad till som hållbarhetslagen) med tillhörande förordning (2011:1088, hädanefter hänvisad till som hållbarhetsförordningen) och föreskrifter (STEMFS 2021:7, hädanefter hänvisad till som hållbarhetsföreskrifterna). Samtliga dessa har reviderats under år 2021 för att genomföra det omarbetade förnybartdirektivet. Ändringen av regelverket innebär bland annat att den nu även omfattar fasta och gasformiga biobränslen för produktion av värme, el, kyla eller bränslen. Markkriterierna delas upp i kriterier för agrobiomassa och skogsbiomassa. I det ändrade regelverket finns även ytterligare hållbarhetskriterier i form av krav på växthusgasminskning för anläggningar som producerar el, värme, kyla eller bränslen, med ett generellt krav om lägre växthusgasutsläpp per enhet produkt ju senare i tiden som en anläggning har tagits i drift.

Regelverket har även en uppdaterad definition av rapporteringsskyldig vilket avser aktörer som både enligt lag måste inneha ett hållbarhetsbesked samt aktörer som frivilligt kan ansöka om ett hållbarhetsbesked. Genom att hållbarhetskriterierna utvidgas till fasta och gasformiga biobränslen i det reviderade förnybartdirektivet kommer fler aktörer och verksamheter att beröras. Dessa samt andra ändringar och komplement i regelverket beskrivs mer utförligt i detta dokument för att ge en ökad kännedom om regelverket och dess innebörd. I detta dokument används ordet *aktör* genomgående för samtliga rapporteringsskyldiga som redan innehar hållbarhetsbesked eller som ska inkomma med uppgifter till Energimyndigheten genom en anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked.

I regelverket och i detta dokument används begreppet ”hållbarhet” genomgående i bemärkelsen att ett biobränsle eller biodrivmedel är hållbart i enlighet med tillämpliga hållbarhetskriterier som finns uppställda i hållbarhetslagen. Hållbarhetskriterierna består av krav på minskning av växthusgasutsläpp och markkriterier för odling av agrobiomassa respektive skogsbiomassa. Vilka krav som är aktuella beror på produktionskedjan. För samtliga biobränslen och biodrivmedel gäller krav om spårbarhet för att kunna omfattas av hållbarhetsbesked. För att ett biodrivmedel eller biobränsle ska anses som hållbart ska det omfattas av ett hållbarhetsbesked. För att få ett hållbarhetsbesked behöver aktören upprätta ett kontrollsystem som uppfyller lagstiftningens krav. Kontrollsystemet ska även granskas av en oberoende granskare. Hållbarhetsbesked utfärdas av Energimyndigheten.

1.2 Bakgrund till reglerna om hållbarhetskriterier

Hållbarhetskriterier för biodrivmedel samt flytande, fasta och gasformiga biobränslen syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och säkerställa att produktionen av förnybara bränslen inte bidrar till att områden med högre biologiska värden förstörs. Kriterierna för regelverket återfinns i ett EU-direktiv om främjande av förnybar energi, kallat det reviderade förnybartdirektivet¹. Syftet med direktivet är att på EU-nivå främja förnybar och hållbar energi enligt uppsatta hållbarhetskriterier samt att värna om markförhållanden i råvarors ursprungsländer. I regelverket och i denna vägledning används begreppet ”hållbarhet” genomgående i bemärkelsen att bränsle är hållbart i enlighet med de hållbarhetskriterier som finns uppställda i svenska regelverk samt i artikel 29–31 i det reviderade förnybartdirektivet.

För att ett biodrivmedel eller biobränsle ska anses som hållbart enligt regelverket ska följande uppfyllas:

- Uppfylla krav om minskning av växthusgasutsläpp på levererat biodrivmedel eller användning av biobränsle jämfört med dess fossila motsvarighet.
- Om använd biomassa kommer från skogsmark och jordbruksmark ska denna omfattas av markkriterier.

De yrkesmässiga aktörerna ska genom upprättande av ett kontrollsystem innehållande nödvändiga rutiner kunna visa att hållbarhetskriterier har uppfyllts samt för att uppfylla krav på spårbarhet på råvaror. Det finns möjligheter att använda massbalans för att uppfylla kraven om spårbarhet. Inrapporterade uppgifter till Energimyndigheten av berörda aktörer kommer användas (1) i statistik om användning av förnybar energi för bidraget till Europeiska unionens mål, (2) för att se vilka aktörer som omfattas av olika typer av nationella kvotsystem för förnybar energi såsom elcertifikatsystemet och reduktionsplikten, (3) för att se vilka aktörer som omfattas av nationella stödsystem för förnybar energi, (4) som underlag för drivmedelslagens måluppfyllnad om minskade växthusgasutsläpp, samt (5) som underlag för miljöinformation om drivmedel. Genom att hållbarhetskriterierna utvidgas till fasta och gasformiga biobränslen i det reviderade förnybartdirektivet berörs nu fler aktörer och verksamheter av kraven.

En annan europeisk lagstiftning som har betydelse för biodrivmedel är EU:s statsstödsregler. Enligt riktlinjerna för statligt stöd till miljöskydd och energi får driftstöd för biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor endast beviljas för anläggningar som tagits i drift före den 31 december 2013 och endast till dess att anläggningen har avskrivits fullständigt.

1.3 Vem berörs av reglerna?

De som berörs av regelverket omfattas enligt regelverkets definition av *rapporteringskyldig*. En *rapporteringskyldig* aktör definieras enligt 3 kap. 1 § hållbarhetslagen med de begränsningar som anges i hållbarhetsförordningen 13 § och gäller från 1 juli 2021. Att vara *rapporteringskyldig* betyder att man antingen är skyldig att anmäla sig eller frivilligt kan ansöka om ett hållbarhetsbesked hos Energimyndigheten. Krav på anläggningsbesked tillkommer för aktörer som hanterar biodrivmedel eller gasformiga biobränslen.

¹ 2018/2001/EU

I hållbarhetsregelverket används uttrycket *rapporteringskyldig* för den aktör som ansvarar för att visa att hållbarhetskriterierna är uppfyllda. I tidigare regelverk var samtliga dessa aktörer också årligen skyldiga att inlämna uppgifter till Energimyndigheten. I det uppdaterade regelverket innefattar *rapporteringskyldig* även aktörer som inte är skyldiga att årligen inlämna uppgifter till Energimyndigheten. Att vara *rapporteringskyldig* innebär alltså inte nödvändigtvis att uppgifter behöver lämnas årligen till Energimyndigheten, utan snarare att aktören kan inneha ett hållbarhetsbesked.

Aktörer som är skyldiga att inneha ett hållbarhetsbesked behöver anmäla sig till Energimyndigheten senast 14 dagar efter det att man blivit skyldig att inneha hållbarhetsbesked. Detta kan göras (1) via formulär på Energimyndighetens webbplats för aktörer som sedan tidigare inte innehar hållbarhetsbesked², eller (2) genom anmälan om väsentlig ändring³ gällande befintligt hållbarhetsbesked via Energimyndighetens e-tjänst. Aktörer som träffas om skyldighet att inneha hållbarhetsbesked under 2021 behöver inkomma med en komplett anmälan till Energimyndigheten innan 1 januari 2022. För att få hållbarhetsbesked behöver aktören ha ett kontrollsystem på plats som säkerställer att de biodrivmedel och bibränslen som hanteras inom den del av sin verksamhet som omfattas enligt 3 kap. 1 § hållbarhetslagen samt innefattas enligt tillhörande hållbarhetsförordningen 13 §, är hållbara. Kontrollsystemet ska granskas av en oberoende granskare vars utlåtande ska bifogas i anmälan.

Om anmälan inte är komplett kommer Energimyndigheten begära en komplettering, varpå hållbarhetsbeskedet är giltigt först från det datum som en komplett anmälan har skickats in. Om en aktörs hållbarhetsbesked är giltigt först från ett datum senare än från när de blev skyldiga att anmäla sig för hållbarhetsbesked kan aktören i efterhand lämna in en anmälan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod för mängder hanterade från 1 januari 2022 fram till dess att det ordinarie hållbarhetsbeskedet börjat gälla.

Om man träffas av någon av följande kategorier berörs man således av regelverket (definition av bibränslen beskrivs i avsnitt 5.2):

1.3.1 Aktörer med skyldighet att inneha hållbarhetsbesked enligt hållbarhetslagen

1. Leverantörer av biodrivmedel som enligt 4 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi är skattskyldig för bränsle som helt eller delvis utgörs av biodrivmedel, oavsett mängd. Biodrivmedel definieras i hållbarhetslagen som flytande eller gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för motordrift.
2. Användare av bibränslen i yrkesmässig verksamhet för produktion av el, värme, och/eller kyla, för intern användning
 - a. som använder flytande bibränslen i en omfattning av minst 200 m³ i genomsnitt de tre senaste åren inom hela sin yrkesmässiga verksamhet och/eller,
 - b. som använder gasformiga bibränslen för produktion av el, värme och/eller kyla i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 2 MW och/eller,

² Anmälan om rapporteringsskyldighet för hållbarhetsbesked

³ Anmälan om väsentlig ändring i kontrollsystemet

- c. som använder fasta biobränslen för produktion av el, värme och/eller kyla i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 20 MW.

Intern användning av el, värme och/eller kyla innefattar även användning av t.ex. värme för att värma/bilda en annan energibärare, exempelvis för ångbildning, uppvärmning av hetolja och torkning. Det innefattar inte produktion av el, värme och/eller kyla för att producera bränslen.

- 3. Användare av biobränslen i yrkesmässig verksamhet för produktion och leverans av el, värme, kyla, och/eller bränslen
 - a. som använder flytande biobränslen i en omfattning av minst 200 m³ i genomsnitt de tre senaste åren inom hela sin yrkesmässiga verksamhet och/eller,
 - b. som använder gasformiga biobränslen för
 - produktion av el, värme och/eller kyla i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 2 MW och/eller,
 - produktion av bränsle i en anläggning med en sammanlagd årlig produktionskapacitet om minst 17,5 GWh om det ges (statligt) finansiellt stöd (a) för bränsleproduktionen och/eller,
 - produktion av el, värme, kyla och/eller bränsle i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 2 MW om det ges (statligt) finansiellt stöd (b) för bränsleproduktionen.
 - c. som använder fasta biobränslen för
 - produktion av el, värme och/eller kyla i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 20 MW och/eller,
 - produktion av bränsle i en anläggning med en sammanlagd årlig produktionskapacitet om minst 175 GWh om det ges (statligt) finansiellt stöd (b) för bränsleproduktionen.
 - produktion av el, värme, kyla och/eller bränsle i en anläggning med en sammanlagd installerad effekt om minst 20 MW om det ges (statligt) finansiellt stöd (b) för bränsleproduktionen.
 - a) Finansiellt stöd för produktion av bränslen genom skattelättnader eller investeringsstöd. Exempel på investeringsstöd som räknas som statligt finansiellt stöd är stöd genom Klimatklivet och Industriklivet. Som skattelättnad för produktionen avses användning av bränsle som normalt är skattepliktigt, såsom gas, men där den biogena varianten är skattebefriad. Eventuella skattelättnader vid försäljningen av det färdiga bränslet räknas inte som stöd för produktionen.
 - b) Finansiellt stöd för produktion av bränslen genom skattelättnader eller investeringsstöd, t.ex. stöd genom Klimatklivet och Industriklivet. Efter som fasta biobränslen inte omfattas av energiskatt, och alltså inte är skattebefriade, är skattelättnader för produktionen bara aktuellt om det i produktionen även används t.ex. skattebefriad gas.

Nämnda aktörer ovan är skyldiga att inkomma med en anmälan om hållbarhetsbesked till Energimyndigheten. Vad som menas med anläggning och tillförd installerad effekt förklaras i avsnitt 1.7.1 respektive 1.7.2. Dessa aktörer, med undantag för aktörer som

enbart producerar bränslen av fasta och/eller gasformiga biobränslen, är sedan skyldiga att årligen inkomma med uppgifter om sina hanterade biodrivmedel och biobränslen till Energimyndigheten (se kapitel 7).

Sådana biobränslen som används för att producera bränslen omfattar samtliga biobränslen enligt definition av biobränsle, läs mer i avsnitt 5.2.

Aktörer som är hanterar biodrivmedel eller gasformiga biobränslen ska även inkomma med begäran om anläggningsbesked enligt 3a kap. 1 § 1 och 2 i hållbarhetslagen. Detta kan göras samtidigt som anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked.

Mer om hållbarhetsbesked och anläggningsbesked finns att läsa under kapitel 2.

1.3.2 Aktörer som frivilligt kan inneha hållbarhetsbesked

I regelverket har det införts en möjlighet att frivilligt ansöka om hållbarhetsbesked, det vill säga aktörer som enligt hållbarhetslagen inte är skyldiga att inneha hållbarhetsbesked kan ansöka om ett sådant av andra skäl. Detta berör följande aktörer:

- a) Användare av biodrivmedel eller biobränslen som inte träffas av aktörer i avsnitt 1.3.1, men som ändå behöver ha hållbarhetsbesked enligt annan lagstiftning, såsom EU ETS eller,
- b) Leverantörer av biomassa och biobränslen eller,
- c) Aktörer som ansöker om hållbarhetsbesked av annan orsak.

Aktörer kan frivilligt ansöka om ett hållbarhetsbesked hos Energimyndigheten. Detta kan vara intressant för exempelvis leverantörer av råvara och biobränslen som vill kunna demonstrera hållbarhet för sin del av produktionskedjan gentemot sina kunder. Aktören som innehar frivilligt hållbarhetsbesked blir, till skillnad från aktörer som är skyldiga att inneha hållbarhetsbesked, inte skyldiga att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten.

Vilka aktörer som träffas av skyldighet att inneha hållbarhetsbesked och inte sammanfattas i bilaga 1.

1.3.3 Exempel på hur olika aktörer träffas av regelverket:

Exempel 1: En aktör producerar i yrkesmässig verksamhet el, värme eller kyla från fasta, flytande och gasformiga biobränslen i en anläggning. Den installerade effekten för enheter som använder gasformiga biobränslen är minst 2 MW. Aktören blir då skyldig att anmäla sig till Energimyndigheten, oavsett storlek på den installerade effekten inom anläggningen för användning av fasta biobränslen. Om mängden flytande biobränslen som används inom den yrkesmässiga verksamheten överstiger 200 m³ (som ett genomsnitt de tre senaste åren), d.v.s. ej nödvändigtvis inom samma anläggning som använder gasformiga biobränslen, omfattas även flytande biobränslen av krav på hållbarhetsbesked.

Exempel 2: En aktör använder fasta biobränslen för att i en anläggning producera el, värme samt ett bränsle som säljs till en annan kund. Aktören blir skyldig att inneha hållbarhetsbesked om den sammanlagda installerade effekten överstiger 20 MW och om aktören erhållit statligt finansiellt stöd

för produktion av bränsle. Om aktören inte erhållit statligt finansiellt stöd för produktion av bränsle och den installerade effekten för produktion av el, värme och kyla från fasta biobränslen understiger 20 MW blir aktören inte skyldig att inneha hållbarhetsbesked för sina fasta biobränslen.

Exempel 3: Ett företag använder gasformigt biobränsle i sin yrkesmässiga verksamhet för att framställa el, värme eller kyla för internt bruk. Företaget blir skyldiga att inneha hållbarhetsbesked om det gasformiga biobränslet används i en anläggning med installerad effekt om minst 2 MW. Detta under förutsättning att framställd el, värme eller kyla inte används för att producera enbart bränslen.

Exempel 4: Ett företag använder flytande biobränsle om minst 200 m³ i genomsnitt de tre senaste åren (oavsett om det sker inom en eller flera anläggningar). Aktören använder även fasta och gasformiga biobränslen i samma anläggningar som flytande biobränslen men med installerade effekter mindre än 20 respektive 2 MW i respektive anläggning där flytande biobränsle används. Aktören blir skyldig att inneha hållbarhetsbesked för det flytande biobränslet.

Exempel 5: En biogasproducent eldar en del av sin egenproducerade biogas internt som värmekälla för produktionen av biogas. Användning av biogas som värme för att producera ett bränsle träffas inte av krav på hållbarhetsbesked. Biobränslen som används för produktion av el, värme, kyla som används som processenergi för att producera annat än bränslen omfattas av krav.

Exempel 6: En biogasproducent använder en del av sitt producerade gasformiga biobränsle för att framställa el, värme eller kyla internt för den process som framställer biogas, och säljer resterande gas till kund. Om biogasproducentens anläggning producerar gasformigt biobränsle med installerad effekt på mindre än 2 MW omfattas producenten inte om krav av hållbarhetsbesked men omfattas av krav på anläggningsbesked. I fall biogasproducentens anläggning där gasformiga biobränslet används är en anläggning med installerade effekten om minst 2 MW träffas biogasproducenten av att både inneha hållbarhetsbesked och anläggningsbesked.

1.4 Vilka bränslen ska inkluderas i anmälan om hållbarhetsbesked?

Aktörer som träffas av skyldighet att inneha hållbarhetsbesked enligt 3 kap. 1 § punkt 1 hållbarhetslagen behöver inneha hållbarhetsbesked för de biodrivmedel som förs över skattepunkt.

Aktörer som träffas av skyldighet att inneha hållbarhetsbesked p.g.a. sin användning av flytande biobränslen inom sin yrkesmässiga verksamhet behöver inneha hållbarhetsbesked för sina flytande biobränslen.

Aktörer som träffas av skyldighet att inneha hållbarhetsbesked p.g.a. sin användning av gasformiga eller fasta biobränslen inom en anläggning behöver inneha hållbarhetsbesked för både gasformiga och fasta biobränslen som används inom samma anläggning.

Detta speglar vilka hållbara bränslen som behöver rapporteras till Energimyndigheten baserat på vilken typ av verksamhet som gör en aktör skyldig att inneha hållbarhetsbesked.⁴

⁴ 5 kap. 1 § hållbarhetsföreskrifterna.

1.5 Hur påverkar regelverket aktörer som sedan tidigare har ett hållbarhetsbesked?

Om en aktör redan har ett hållbarhetsbesked för hantering av biodrivmedel och flytande biobränslen blir denne även skyldig att inneha hållbarhetsbesked för mängder av fasta och gasformiga biobränslen, under förutsättning att den installerade effekten antingen överstiger 2 MW för gasformiga biobränslen och/eller 20 MW för fasta biobränslen som används för produktion av el, värme, kyla och/eller bränslen. Denne behöver då inkomma med en anmälan om väsentlig ändring till Energimyndigheten gällande sitt hållbarhetsbesked samt eventuellt anläggningsbesked. Detta innebär kompletterande åtgärder i aktörens befintliga kontrollsystem utifrån de tillkommande fasta och gasformiga biobränslen som ska hanteras i kontrollsystemet.

En aktör som sedan tidigare hanterat flytande biobränslen i en årlig omfattning som är mindre än 200 m³ i genomsnitt under de tre senaste åren är i det uppdaterade regelverket inte längre skyldig att inneha hållbarhetsbesked eller årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten. Sådana aktörer kan begära att återkalla sitt befintliga hållbarhetsbesked.

Aktörer som sedan tidigare har hållbarhetsbesked behöver anpassa sina kontrollsystem till de ändrade bestämmelserna i lagen. Exempelvis behöver dessa aktörer se över sina växthusgasberäkningar eller referensvärden utifrån regelverkets uppdateringar.

1.6 Sekretessbestämmelser

Enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess hos Energimyndigheten, med avseende på bl.a. tillsyn för uppgift om ett företags affärs- eller driftförhållanden om det kan antas att företaget lider skada om uppgiften röjs. Sekretess gäller också för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med företaget som är föremål för myndighetens verksamhet. Sekretess hanteras hos myndigheten så att om någon begär ut en handling som rör ett företags affärs- och driftförhållanden, görs en bedömning av om det skulle skada företaget. Om det kan antas göra det, lämnas dessa uppgifter i handlingen inte ut. Myndighetens beslut att inte lämna ut uppgifter kan överklagas till förvaltningsdomstol.

1.7 Förklaring av ord och uttryck

1.7.1 Anläggning

Enligt 3 c § hållbarhetsförordningen definieras en anläggning som en fast teknisk enhet som består av en eller flera verksamheter där el, värme, kyla eller bränslen produceras, liksom all annan därmed direkt förknippad verksamhet som är tekniskt knuten till de verksamheter som bedrivs på platsen. Begreppet anläggning berör både produktion av biodrivmedel samt användning av biobränsle för produktion av el, värme, kyla och/eller bränsle.

En fast teknisk enhet kan ses som en produktionsanläggning som innefattar en eller flera verksamheter inom samma avgränsade område, alternativt inom flera angränsande intilliggande områden och/eller fastigheter. Området som anläggningen är placerad på kan exempelvis vara inom ett inhägnat område alternativt inom flera inhägnade intillig-

gande områden. Även verksamheter som från bibränslen producerar el, värme, kyla för internt bruk, t.ex. inom en industrianläggning, omfattas inom definitionen av anläggning.

Verksamheter som inte är placerade inom samma avgränsade område men som är sammankopplade i t.ex. ett fjärrvärmenät klassas inte som en gemensam anläggning. Om en aktör har flertalet verksamheter inom olika stadsdelar räknas dessa till separata anläggningar, förutsatt att de inte ligger inom samma eller angränsande fastighet och/eller inhägnad.

Verksamheter kan omfatta flera tekniska enheter där el, värme, kyla eller bränslen produceras. Exempel på sådana kan vara värmepannor, turbiner, brännare, värmeaggregat, processugnar, förbränningsugnar, rostugnar, värmningsugnar, torkar, motorer, bränsleceller, enheter för tvåstegsförbränning, enheter för termisk eller katalytisk efterbränning, rötammare, fermenteringsprocesser, vätebehandlingsprocesser med flera.

En anläggning som producerar bränslen består av en eller flera enheter som producerar bibränslen och/eller biodrivmedel. Detta kan t.ex. utgöras av omvandling eller bearbetning av en råvara (som i andra fall kan användas direkt som ett bibränsle) till bränslen, t.ex. bearbetning av sågspån till pellets.

En anläggning är aktörsspecifik. Om det finns flera yrkesmässiga verksamheter med separata organisationsnummer inom samma avgränsade område räknas detta som flera anläggningar.

1.7.2 Installerad tillförd effekt

När en anläggnings sammanlagda installerade effekt beräknas ska den installerade tillförda effekten räknas samman för tekniska enheter som använder fasta eller gasformiga bibränslen för att producera el, värme, kyla eller bränslen i anläggningens en eller flera verksamheter. Sammanräkningen av den sammanlagda effekten ska göras för fasta och gasformiga bibränslen var för sig. Samtliga enheter som används mer än 500 timmar per år beräknat som ett medelvärde av driftstimmar under de tre senaste åren och som använder fasta respektive gasformiga bibränslen ska räknas med i den sammanslagna effekten. En enhets *installerade tillförda effekt* är enhetens installerade maxeffekt som tillförs med bränslet. Observera att *installerad tillförd effekt* syftar till den högsta bränsleeffekt som en enhet är konstruerad att köra på under kontinuerlig drift. Denna effekt är oberoende av sammansättningen på använt bränsle, d.v.s. den installerade effekten tar vid beräkningen inte hänsyn till andel fossila, icke-hållbara och/eller hållbara bibränslen som används i enheten. För produktion av bränsle beräknas denna effekt genom att dividera den årliga produktionskapaciteten i MWh med 8 760 timmar.

Beräkningen av en anläggnings installerade tillförda effekt avser alltså hur mycket bränsle en anläggning är installerad för att maximalt hantera baserat på tillförsel av bränsle under kontinuerlig drift, oavsett hur mycket som faktiskt tillförs för tillfället. För produktion av bränsle baseras installerad tillförd effekt istället på hur mycket bränsle som kan produceras i enheten. Vid beräkning av en enhets/anläggnings installerade tillförda effekt används energin i bränslet per tidsenhet, baserat på bränslets effektiva värmevärde (d.v.s. lägre värmevärde).

En aktör som använder fasta eller gasformiga bibränslen för att enbart producera ett eller flera bränslen anses vara skyldig att inneha ett hållbarhetsbesked om aktören (1) har fått finansiellt stöd för sin anläggning, samt (2) har en årlig produktionskapacitet av bränslen

om minst 175 GWh (20 MW × 8 760 timmar) om anläggningen använder fasta bibränslen alternativt minst 17,5 GWh (2 MW × 8 760 timmar) om anläggningen använder gasformiga bibränslen.

Om en aktör använder gasformiga eller fasta bibränslen för att producera bränsle samt el, värme och/eller kyla är denna skyldig att inneha hållbarhetsbesked om anläggningens installerade effekt är minst 2 MW från gasformiga bibränslen respektive 20 MW för fasta bibränslen. Detta beräknas genom att summera bränsleeffekt för producerat bränsle med bränsleeffekten för enheter som producerar el, värme och/eller kyla.

1.7.3 Idriftsättningsdatum för anläggningen

Datumet för idriftsättning av en anläggning har betydelse för krav på minskade växthusgasutsläpp för den yrkesmässiga verksamheten som sker vid anläggningen. Mer om dessa krav finns att läsa under kapitel 6.

Enligt 2 kap. 1 b § hållbarhetslagen anses en anläggning ha tagits i drift så snart det vid anläggningen förekommer fysisk produktion av biodrivmedel, flytande bibränslen alternativt el, värme eller kyla från fasta eller gasformiga bibränslen. Detta innebär att växthusgaskraven som en anläggning omfattas av beror på om anläggningen använder biodrivmedel eller fasta, gasformiga, och/eller flytande bibränslen. En anläggning som använder fasta eller gasformiga bibränslen för att producera el, värme eller kyla anses ha tagits i drift från det datum som fasta eller gasformiga bibränslen första gången användes inom anläggningen. För flytande bibränslen och biodrivmedel är växthusgaskraven kopplade till idriftsättningsdatumet för den anläggning där dessa har producerats. Idriftsättningsdatum är kopplat till anläggningen och inte nödvändigtvis de enheter som räknas inom *installerad tillförd effekt*.

När en anläggning väl anses tagen i drift gäller det datumet även för eventuella nya enheter som byggs på anläggningen. Vid installation av nya enheter eller övergång till biodrivmedel och/eller bibränslen i befintliga verksamheter kommer anläggningens idriftsättningsdatum alltså inte ändras enligt hållbarhetsbeskedet, givet att man tidigare använt (1) fasta och gasformiga bibränslen i verksamheter som räknas inom installerad tillförd effekt, eller (2) flytande bibränslen i tekniska enheter med en drifttid på minst 500 timmar per år.

Om en anläggning som använder fossila bränslen övergår till att använda bibränslen eller leverera biodrivmedel anses idriftsättningsdatumet vara då anläggningen övergick till bibränslen eller biodrivmedel.

1.8 Utvecklingar av definitioner i regelverk

Avfall är ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med, avser eller är skyldig att göra sig av med, dock inte ett ämne som avsiktligt har manipulerats eller kontaminerats för att anses som avfall.

Biobränslen syftar till fasta, gasformiga och flytande bränslen som används för förbränning i stationära förbränningsanläggningar.

Biodrivmedel syftar till användning i motordrift, t.ex. fordon, entreprenad-, trädgårds- och jordbruksmaskiner.

Delnormalvärde är ett värde som kan utgöra en delmängd av ett *faktiskt värde* vid beräkning av växthusgasutsläpp. T.ex. om en aktör saknar information om växthusgasutsläpp kopplat till en viss del av produktionskedjan kan ett *delnormalvärde* användas för detta och kombineras med egna beräkningar enligt LCA-metodiken i 7 kap. hållbarhetsföreskrifterna.

Faktiskt värde är det värde för växthusgasutsläpp som en egen uträkning enligt beräkningsmetodik i hållbarhetsföreskrifternas 7 kap. hänvisar till. Denna kan delvis bestå av delnormalvärden.

g CO₂eq/MJ: gram koldioxidekvivalenter per megajoule. Koldioxidekvivalenter är ett mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till hur olika gaser bidrar till växthuseffekten relaterat till koldioxid.

Mellanprodukt är en intermediär produkt som bearbetas vidare till en *samprodukt* eller *bränsle* i en process eller produktionskedja, och som inte är en restprodukt eller ett *avfall*.

Normalvärde är det värde för växthusgasutsläpp eller minskningen av växthusgasutsläpp som baseras på värden i föreskrifternas bilagor. Detta värde får ej kombineras med egen beräkning. En aktör vars processkedja som det finns ett *normalvärde* för kategoriseras som restprodukt ska produktionsprocessen inte avsiktligt ha ändrats för att producera detta.

Parti en mängd biodrivmedel eller biobränsle som har identiska hållbarhetsegenskaper vad gäller (1) bränslekategori (enligt hållbarhetsföreskrifternas bilaga 1), (2) typ av råvara, (3) ursprung, (4) växthusgasutsläpp om sådana ska rapporteras, samt eventuellt (5) om certifiering enligt hållbarhetsföreskrifterna 5 kap. 3 § 9 omfattar en mängd. Om någon av dessa egenskaper skiljer sig åt för två mängder ska de klassas som två separata partier. En fysisk leverans av ett biodrivmedel eller biobränsle kan således bestå av flera partier, alternativt kan ett och samma parti levereras fysiskt i flera omgångar.

Råvara är ett material som används för att framställa en produkt såsom ett biobränsle eller biodrivmedel. I vissa fall kan samma material som utgör en råvara vara det som utgör ett biobränsle.

Samprodukt är en produkt som en process direkt producerar tillsammans med bränslet eller dess mellanprodukt, och som inte är en restprodukt eller ett avfall. Särskiljning mellan samprodukt och restprodukt kan göras genom exempelvis utvärdering baserat på försäljningspris per kilo. För att klassas som samprodukt ska priset på produkten överstiga 40 procent av det genomsnittliga försäljningspriset per kilo på marknaden av det ämne som processen normalt är optimerad för (d.v.s. huvudprodukten/huvudprodukter). Se hållbarhetsförordningen 3 a §.

1.9 Hänvisningar till direktiv och regelverk

Bokföringslagen	Bokföringslag (1999:1078)
Förnybartdirektivet	Direktiv 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. Även kallad REDII (Renewable Energy Directive II)
Hållbarhetslagen	Lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Hållbarhetsförordningen	Förordning (2011:1088) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Hållbarhetsföreskrifterna	Föreskrifter (STEMFS 2021:7) Statens energimyndighets föreskrifter om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen
Lagen om skatt på energi	Lag (1994:1776) om skatt på energi
Lagen om elcertifikat	Lag (2011:1200) om elcertifikat
Miljöbalken	Miljöbalk (1998:808)
Skogsvårdslagen	Skogsvårdslag (1979:429)
Skogsvårdsförordningen	Skogsvårdsförordning (1993:1096)
Årsredovisningslagen	Årsredovisningslag (1995:1554)

2 Hållbarhetsbesked och anläggningsbesked

2.1 Hållbarhetsbesked

Aktörer som träffas om skyldighet att inneha ett hållbarhetsbesked och som är skattskyldiga för, eller använder, biodrivmedel och flytande, fasta och/eller gasformiga biobränslen ska från den 1 juli 2021 kunna visa att hållbarhetskriterierna är uppfyllda. Den som enligt avsnitt 1.3 träffas om skyldighet att inneha ett hållbarhetsbesked ska anmäla sig som rapporteringsskyldig till Energimyndigheten. Aktörer som inte är skyldiga att inneha ett hållbarhetsbesked kan välja att ansöka om ett frivilligt sådant hos Energimyndigheten. Att inneha ett hållbarhetsbesked innebär att ha ett enligt svensk lag godkänt kontrollsystem för sin hantering av hållbara partier av biobränslen respektive biodrivmedel. Ett hållbarhetsbesked är ett beslut som utfärdas av Energimyndigheten och ett bevis på att levererade biodrivmedel respektive biobränslen som används för produktion av el, värme, kyla och/eller bränslen är hållbara. Ett hållbarhetsbesked innehåller företagsnamn och adress, organisationsnummer, vilka bränsletyper som omfattas av beslutet, samt från vilket datum som hållbarhetsbeskedet tillsvidare är giltigt. Beslutet utfärdas på svenska. Hållbarhetsbeskedet behövs för att kunna göra vissa avdrag för biodrivmedel och biobränslen i punktskattedeklarationen, för biobränslen i utsläppshandelssystemet och för rapportering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat.

Om det förekommer övergångsmängder av fasta eller flytande biobränslen behöver aktören inkludera dessa i sin anmälan att godkännas som övergångsmängder.

2.2 Anläggningsbesked

Anläggningsbesked utfärdas av Energimyndigheten efter ansökan från aktörer som har inrättat ett kontrollsystem. För att få ett anläggningsbesked krävs att aktören har ett kontrollsystem på plats som säkerställer att avdrag inte görs för biodrivmedel eller gasformiga biobränslen som framställts av livsmedels- eller fodergrödor. I det fall avdrag görs för biodrivmedel som framställts av livsmedels- eller fodergrödor ska kontrollsystem säkerställa att biodrivmedlet producerats i en anläggning som tagits i drift före den 31 december 2013 och inte är fullständigt avskriven. Begäran om anläggningsbesked kan göras samtidigt med anmälan/ansökan om rapporteringsskyldighet för hållbarhetsbesked.

För låginblandade biodrivmedel inom reduktionsplikten krävs inget anläggningsbesked.

2.3 Hållbarhetsbesked och anläggningsbesked för avgränsad tidsperiod

En aktör kan ansöka om att få ett hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod eller begära anläggningsbesked för avgränsad tidsperiod efter att skattskyldighet inträtt för skattepliktiga bränslen, eller efter att ett icke skattepliktigt bränsle har använts. Denna typ av ansökan/begäran kan till exempel utfärdas för aktörer som fått sitt besked återkallat eller som inte har inkommit med kompletta handlingar för hållbarhetsbesked eller anlägg-

ningsbesked i tid. Beslut om besked för avgränsad tidsperiod gäller enbart för de specifika mängder som omfattas av beslutet under den avgränsade tidsperioden. Ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod eller begäran om anläggningsbesked för avgränsad tidsperiod görs månatligen, och avser tidsperioder på max en månad. Denna ansökan ska innehålla en rapport för de specifika mängderna innehållande beskrivningar av produktionskedjorna och beskrivningar av de underlag som använts för styrkande av hållbarhet eller anläggningskrav, samt den avgränsade tidsperioden som ansökan avser. Ansökan ska också innefatta ett utlåtande från en oberoende granskare gällande dessa mängder under tidsperioden och underlag som styrker den oberoende granskarens kompetens och oberoende. Ansökan om anläggningsbesked för avgränsad tidsperiod avseende gasformiga biobränslen har inget krav att innehålla utlåtande från oberoende granskare.

2.4 Anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked och begäran om anläggningsbesked

En anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked ska avse de hållbara biodrivmedel och biobränslen som hanteras av aktören i de enheter och anläggningar som träffas av regelverket. Vilka bränslen som ska inkluderas framgår i avsnitt 1.4.

En anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked eller begäran om anläggningsbesked ska göras elektroniskt på Energimyndighetens hemsida (e-tjänst Hållbara bränslen). Den som anmäler eller ansöker om hållbarhetsbesked ska skicka in en beskrivning av sitt kontrollsystem och hur det säkerställer att de biobränslen, biodrivmedel, eller råvaror som omfattas av hållbarhetsbeskedet uppfyller regelverkets krav om hållbarhetskriterier. För detta finns blankett H2 som stöd⁵. Anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked ska visa hur aktören säkerställer att hållbarhetskriterier uppfylls enligt hållbarhetslagen, hållbarhetsförordningen och hållbarhetsföreskrifterna. Till en anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked ska även ett utlåtande från den oberoende granskaren som granskat kontrollsystemet bifogas och intyg som styrker granskarens kompetens och oberoende. För detta finns blankett H3 som stöd⁶. Om ett hållbarhetsbesked ska avse en avgränsad tidsperiod ska det framgå vilken tidsperiod som avses.

Enbart bolag med svenskt organisationsnummer kan ansöka om hållbarhetsbesked. Det innefattar även utländska bolag som innehar svenskt skattenummer.

Utifrån anmälan eller ansökan och bifogat underlag kommer Energimyndigheten bedöma om kontrollsystemet innehåller tillräckliga rutiner och metoder för att de biodrivmedel och flytande, fasta och biobränslen som hanteras inom företaget kan anses som hållbara.

Vid begäran om anläggningsbesked kontrollerar Energimyndigheten även att kontrollsystemet är anpassat för att uppfylla relevanta krav för biodrivmedel och gasformiga biobränslen så att ett anläggningsbesked ska kunna utfärdas. Om kontrollsystemet bedöms uppfylla regelverkets krav kan Energimyndigheten fatta ett beslut om hållbarhetsbesked respektive anläggningsbesked. Om anmälan/ansökan/begäran är otillräckligt kommer Energimyndigheten att efterfråga en komplettering. Hållbarhetsbeskedet eller anläggningsbeskedet utfärdas sedan från det datum som anmälan/ansökan/begäran är komplett.

⁵ Anmälan om rapporteringsskyldighet för hållbarhetsbesked

⁶ Utlåtande från oberoende granskare för hållbarhetsbesked

Det är aktörens som ansvarar för att kriterier är uppfyllda för att Energimyndigheten ska kunna besluta om hållbarhetsbesked eller anläggningsbesked. Aktören är sedan skyldig att anmäla eventuella väsentliga ändringar i sitt kontrollsystem till Energimyndigheten. Omfattas aktören om krav på årlig rapportering till Energimyndigheten är aktören skyldig att tillhandahålla dessa uppgifter.

Kraven för att få ett hållbarhetsbesked är densamma oavsett om det är en frivillig ansökan eller inte. Samma krav gäller därmed som vid anmälan om hållbarhetsbesked för de som enligt lagen är skyldiga att ha ett hållbarhetsbesked. Skillnaden för frivilligt hållbarhetsbesked är att uppgifter om hanterade mängder inte behöver lämnas till Energimyndigheten. Aktörer med frivilligt hållbarhetsbesked kan dock omfattas av tillsyn eller omprövning av hållbarhetsbesked. Aktörer med frivilligt hållbarhetsbesked kan dock omfattas av tillsyn eller omprövning av hållbarhetsbesked.

2.5 Giltighetstid

Ett beslut om hållbarhetsbesked eller anläggningsbesked gäller tills vidare enligt hållbarhetslagen från det datum som en komplett anmälan/ansökan/begäran har skickats in. Ett hållbarhetsbesked kan komma att omprövas.

2.6 Omprövning av hållbarhetsbesked

Omprövning av ett hållbarhetsbesked görs löpande av Energimyndigheten eller när anledning uppkommer såsom till följd av en anmälan om väsentlig ändring (se avsnitt 3.12.3). Den löpande omprövningen ska göras regelbundet på Energimyndighetens anmodan, genom att myndigheten i ett särskilt beslut anger när hållbarhetsbeskedet ska omprövas.

Energimyndigheten meddelar företaget 6 månader i förväg att omprövning av hållbarhetsbeskedet kommer ske, om den ej sker till följd av en anmälan om väsentlig ändring. Företaget ska inom dessa 6 månader anlita en oberoende granskare att kontrollera kontrollsystemet. Beslutet om att hållbarhetsbeskedet ska omprövas skickas sedan 3 månader i förväg till företaget. Det finns ingen speciell anledning som kan försäkra en omprövning utan detta sker som en del i tillsynsmyndighetens kontinuerliga arbete.

Vid omprövning av hållbarhetsbesked kan underlag lämnas in elektroniskt på Energimyndighetens webbplats (e-tjänst Hållbara bränslen). Vid omprövning ska den aktör som innehar hållbarhetsbeskedet skicka in den oberoende granskarens utlåtande om granskning enligt regelverkets krav. Energimyndigheten gör en bedömning om kontrollsystemet uppfyller sitt syfte och beslutar om hållbarhetsbeskedet är fortsatt giltigt. Denna bedömning kan leda till (1) hållbarhetsbeskedet är fortsatt giltigt, eller (2) tillsyn, vilket kan leda till återkallelse av hållbarhetsbesked.

2.7 Återkallelse av hållbarhetsbesked

Om eventuella felaktigheter inom ramen för aktörens kontrollsystem uppenbaras, exempelvis genom en tillsyn, kan Energimyndigheten ta kontakt med den aktör som innehar hållbarhetsbeskedet. Om inte detta leder till rättelse kan Energimyndigheten förelägga om att vidta rättelse. Om aktören inte vidtar de åtgärder som tillsynsmyndigheten kräver kan frågan om återkallelse av hållbarhetsbeskedet bli aktuell.

Ett hållbarhetsbesked får även återkallas om krav om att inneha hållbarhetsbesked för den yrkesmässiga verksamheten har upphört, d.v.s. att en aktör inte längre omfattas om krav på att inneha hållbarhetsbesked. Det kan handla exempelvis om (1) att aktörens verksamhet har ändrat sin hantering av biodrivmedel och/eller biobränslen, eller (2) regelverket har uppdaterats vilket har lett till att aktören inte längre anses skyldig att inneha ett hållbarhetsbesked. I båda dessa fall är aktören ansvarig att meddela detta till Energimyndigheten.

Beslut om återkallelse av både hållbarhetsbesked gäller omedelbart, d.v.s. utan hinder för att det inte vunnit laga kraft.

3 Kontrollsystem

För att få ett hållbarhetsbesked ska aktören ha ett kontrollsystem på plats som säkerställer att de biobränslen och/eller biodrivmedel som hanteras är hållbara. Beroende på vilken typ av verksamhet som aktören som innehar ett hållbarhetsbesked bedriver behöver kontrollsystemet säkerställa olika uppgifter. Kontrollsystemet ska baseras på en riskbedömning som beaktar riskerna att biodrivmedel och biobränsle som hanteras i de aktuella produktionskedjorna inte skulle kunna anses som hållbara. De biodrivmedel och/eller biobränslen som aktören hanterat ska ingå i beslutet om hållbarhetsbesked. Uppgifter som rapporteras till Energimyndigheten ska vara baserade på kontrollsystemet. Genom att inneha ett hållbarhetsbesked för biodrivmedel eller biobränsle visar aktören att hanterat bränsle är framställt från hållbar råvara genom en hållbar produktionskedja.

Kontrollsystemet ska vara korrekt, tillförlitligt och skyddat mot bedrägeri. För att enligt regelverket kunna säkerställa detta krävs ett utlåtande från en oberoende granskare om kontrollsystemet. Den aktör som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked ansvarar för att kontrollsystemet genomgår en oberoende granskning inför anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked samt inför omprövning av hållbarhetsbesked. Mer om oberoende granskare beskrivs i kapitel 4. En beskrivning av upprättat kontrollsystem enligt regelverkets krav samt ett utlåtande från oberoende granskare utifrån kontrollsystemet ligger till grund för Energimyndighetens beslut om hållbarhetsbesked.

Kontrollsystemet ska vara granskningsbart med avseende på de rutiner, metoder, bevis eller underlag som styrker hållbarhet i kontrollsystemet. Granskningsbarhet innebär att rutiner och metoder är dokumenterade och att interna revisioner utförs för att säkerställa att dessa följs samt att bevis eller underlag som styrker hållbarhet kan framställas på begäran. Aktören ska från sitt kontrollsystem kunna tillhandahålla tillförlitlig information om att hållbarhetskriterierna i lagen är uppfyllda.

Kontrollsystem ska innehålla rutiner för att säkerställa att de mängder biodrivmedel eller biobränslen som hanteras kan anses vara hållbara. Sådana rutiner kan innefatta rutiner för inköp, rutiner för hur avtal skrivs, rutiner för egenkontroll mm. Ett kontrollsystem kan med fördel integreras med verksamhetens befintliga kvalitets- och/eller miljöledningssystem. Kontrollsystemet ska också beskriva hur allokering, framtagning av beräkningar, rapportering och andra väsentliga delar som säkerställer att kontrollsystemet uppfyller sin funktion. Kontrollsystemets ska även säkerställa att relevant kompetens kopplat till kontrollsystemet säkras. Rutiner för hur regelverkets krav på kontrollsystemet efterlevs bör även finnas dokumenterat genom en tydlig ansvarsfördelning inom den egna organisationen. Flera anställda bör få hantera avvikelshanteringssystemet, men en ansvarig funktion bör utses för att klassificera, stänga avvikelser samt godkänna genomförda åtgärder och ansvara för rapportering av stora avvikelser till Energimyndigheten. Därför ska ansvaret för den information som används som bevisning om hållbarhet hanteras av utsedda funktioner inom företaget så att inte vem som helst kan komma åt att ändra rutiner, klassificera avvikelser och försöka information. Det är också viktigt för den oberoende granskaren att veta vem som ansvarar för vad inom organisationen, för att lättare kunna verifiera rutiner inom företaget. Verksamhetsledningen bör hålla sig informerad om vilka krav som ställs i regelverket och hur de hanteras inom företaget.

Vid tillsyn har Energimyndigheten rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Aktörer som innehar hållbarhetsbesked måste därför se till att kunna uppvisa bevis på hållbarhet vid begäran.

3.1 Omfattning av kontrollsystem vid hållbarhetsbesked

Aktörer som innehar, anmäler eller ansöker om hållbarhetsbesked ska ha ett kontrollsystem som uppfyller följande:

1. Kontrollsystemet ska säkerställa att den biomassa som används i produktionskedjan antingen
 - a. omfattas av hållbarhetsbesked hos den som levererat biomassan,
 - b. utgörs av sådan biomassa som inte träffas av markkriterierna, eller
 - c. i annat fall uppfyller tillämpliga markkriterier.
2. Säkerställa om anläggningen där flytande biobränsle eller biodrivmedel produceras, respektive där el, värme och/eller kyla produceras från fasta eller gasformiga biobränslen, berörs av krav på minskade växthusgasutsläpp genom kontroll av anläggningens idriftsättningsdatum.
3. Om biobränslet eller biodrivmedlet berörs av krav på minskade växthusgasutsläpp ska kontrollsystemet omfatta beräkningar av växthusgasutsläpp genom en beräkningsmetod godkänd av regelverket.
4. Kontrollsystemet ska vara utformat med utgångspunkt i en riskbedömning och ska
 - a. innehålla skriftliga riktlinjer och rutiner,
 - b. möjliggöra granskning av de underlag som används för att styrka att hållbarhetskraven uppfylls,
 - c. omfatta metod och rutiner som säkerställer att kontrollsystemet fungerar med hög tillförlitlighet,
 - d. hanteras med en tydlig ansvarsfördelning och rollfördelning inom organisationen och
 - e. innehålla ett särskilt system för avvikelser med en angiven ansvarig person.
5. För aktörer som inte endast köper bränslen som omfattas av hållbarhetsbesked hos leverantören ska kontrollsystemet dessutom
 - a. garantera att råvaror kan spåras till den plats där de odlats, avverkats, tillkommit eller samlats in,
 - b. omfatta metod och rutiner för stickprov, med undantag för avfall och restprodukter från den egna verksamheten,
 - c. omfatta kontroll av att råvaror inte avsiktligt ändrats eller tagits ur bruk så att partiet eller en del av det blivit avfall eller restprodukt, i de fall andra avfall och restprodukter än sådana som uppstått i den egna verksamheten används. Detta innefattar även kontroll av hanterade mängder av de råvaror och bränslen som berörs av hållbarhetsbeskedet.
6. För aktörer som innehar hållbarhetsbesked och är skyldiga att årligen lämna uppgifter till Energimyndigheten ska dessa uppgifter framgå av kontrollsystemet, som då ligger till grund för dessa uppgifter. Anläggningar som producerar el, värme, kyla, och/eller bränslen ska kunna presentera produktionen av dessa inom respektive anläggning som berörs av hållbarhetsbesked.

Omfattningen på det kontrollsystem som en aktör behöver ha för uppfyllande av hållbarhetskriterierna, vilka rutiner och verifierat som är lämpliga eller nödvändiga skiljer sig från fall till fall och baseras till stor del på den risk som föreligger för att kriterierna inte uppfylls för en viss produktionskedja. Detta betyder att högre krav ska ställas för produktionskedjor där riskerna är betydande eller höga för att kriterierna inte är uppfyllda, medan mindre omfattande kontroller och bevisning kan tillämpas där riskerna är obetydliga eller låga.

För en bibränsleanvändare behöver kontrollsystemet omfatta hela produktionskedjan, från odling av biomassa eller insamling av restprodukt/avfall till dess att bränslet används. För en biodrivmedelsleverantör behöver kontrollsystemet omfatta hela produktionskedjan från odling av biomassa eller insamling till dess att biodrivmedlet har producerats. Eftersom en aktör ofta inte själv har full kontroll över hela produktionskedjan för de bibränslen och biodrivmedel som ska uppfylla hållbarhetskriterier behöver aktören säkerställa att denne får ta del av information som rör hållbarhet från aktörer i hela produktionskedjan. För aktörer som frivilligt ansöker om hållbarhetsbesked behöver kontrollsystemet omfatta hela produktionskedjan fram till dess att aktören levererar vidare sin produkt.

Om en aktör enbart köper bibränslen från leverantörer som innehar hållbarhetsbesked, behöver aktörens kontrollsystem enbart omfatta de delar av produktionskedjan som inte omfattas av leverantörens hållbarhetsbesked, samt rutiner för att upptäcka och hantera förändringar som att leverantören förlorar sitt hållbarhetsbesked eller om en ny leverantör anlitas som saknar hållbarhetsbesked.

Exempel: En aktör som köper bibränsle av aktörer som inte innehar hållbarhetsbesked behöver i sitt kontrollsystem säkerställa att bibränslet uppfyller tillämpliga hållbarhetskriterier i tidigare led (t.ex. om biomassan träffas om markkriterier och i de fall markkriterier gäller också säkerställa att de är uppfyllda, samt eventuella utsläppskrav gällande minskning av växthusgasutsläpp).

3.2 Omfattning av kontrollsystem vid anläggningsbesked

Vid begäran om anläggningsbesked ska kontrollsystemet för de berörda mängder av bibränslen eller biodrivmedel som används

1. innehålla skriftliga riktlinjer och rutiner,
2. möjliggöra granskning av de underlag som används för att styrka att kraven för anläggningsbesked uppfylls,
3. omfatta metod och rutiner som säkerställer att kontrollsystemet fungerar med hög tillförlitlighet,
4. hanteras med en tydlig ansvarsfördelning och rollfördelning inom organisationen, och
5. innehålla ett särskilt avvikelshanteringssystem som har uttalad ansvarig.

För att beviljas ett anläggningsbesked krävs att aktören har ett kontrollsystem på plats som säkerställer att skatteavdrag inte görs för biodrivmedel eller gasformigt bibränsle framställt av livsmedels- eller fodergrödor. I det fall avdrag görs för biodrivmedel som

framställt av livsmedels- eller fodergrödor ska kontrollsystem säkerställa att biodrivmedlet producerats i en anläggning som tagits i drift före den 31 december 2013 och inte är fullständigt avskriven. Kontrollsystemet bör vara utformat med avseende på vilken typ av råvara, material eller bränsle som aktören hanterar. Vad som avses med biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor eller gasformigt biobränslen beskrivs i 5.3.2. Rutiner för inköp, massbalans och spårbarhet används för att se om ett biodrivmedel är framställt av livsmedels- eller fodergrödor eller inte. Därför ska kontrollsystemet för biodrivmedel omfatta intyg av anläggningens idrifttagningsdatum och avskrivning, se mer om själva intyget i avsnitt 4.4.4. Med fullständigt avskriven avses avskrivningar enligt normala redovisningsregler. Uttrycket normala redovisningsregler bör i Sverige motsvaras av uttrycket god redovisningssed. Bokföringsnämnden uttrycker att god redovisningssed innebär att redovisningen följer Bokföringslagen (1999:1078) och Årsredovisningslagen (1995:1554). Nyinvesteringar i en produktionsanläggning enligt hållbarhetslagen innebär att anläggningen inte kan anses vara fullständigt avskriven. Fullständig avskrivning ska kontrolleras och intygas genom bedömning av anläggningssinnehavarens årsbokslut.

3.2.1 Inga biodrivmedel framställda av livsmedel eller fodergrödor

Om en aktör enbart hanterar biodrivmedel som producerats från restprodukter och avfall behöver inget kontrollsystem finnas utöver det kontrollsystem som krävs inom systemet för hållbarhetskriterier. Det ska i ansökan om anläggningsbesked anges att inga livsmedel eller fodergrödor används i framställning av de biodrivmedel som hanteras. Aktörer som har hållbarhetsbesked och endast hanterar biodrivmedel framställt av restprodukter och avfall som inte utgörs av livsmedels- och fodergrödor krävs ett säkerställande inom kontrollsystemet att inget bränsle producerat av livsmedels- eller fodergrödor hanteras inom verksamheten.

3.2.2 Enbart biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor som uppfyller krav

Om en aktör hanterar biodrivmedel framställt av livsmedels- eller fodergrödor, men endast sådana som är avdragsgilla⁷ enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, ska ett kontrollsystem finnas som säkerställer att spårbarhet finns till den anläggningen där biodrivmedlet producerats samt att volymen omfattas av ett intyg från oberoende granskare (se avsnitt 4.4.4). För aktörer som innehar ett hållbarhetsbesked ska redan ett spårbarhetssystem finnas vilket kan anses uppfylla kraven för spårbarhet även för anläggningsbesked. Inköpsrutiner ska implementeras för att säkerställa att de mängder avdragsgilla biodrivmedel som köps in omfattas av ett intyg om idrifttagning och avskrivning.

3.2.3 Biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor som uppfyller och inte uppfyller krav

För den aktör som hanterar både avdragsgilla och icke avdragsgilla biodrivmedel ska rutiner finnas i kontrollsystemet som säkerställer att avdrag enbart görs för mängder som

⁷ Biodrivmedel som läggs till grund för avdrag enligt 7 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi ska vara producerade i anläggningar som har tagits i drift före 31 december 2013 och som inte är fullständigt avskrivna, för att vara avdragsgilla.

får erhålla skattenedsättning. Dessa rutiner ska utformas så att de omfattar alla mängder som hanteras inom anläggningen. Mängderna kan inkluderas inom ett massbalanssystem likt det som redan ska finnas för hållbara biodrivmedel. Dessutom ska rutiner finnas för skattedeclaration inom företaget så att både avdragsgilla och icke avdragsgilla mängder deklarerar korrekt.

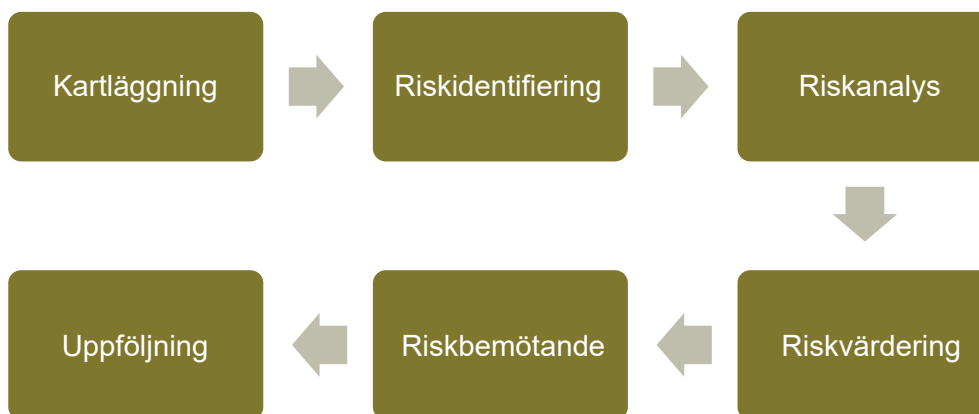
3.2.4 Inköp enbart av leverantörer med egna anläggningsbesked

Aktörer som enbart köper avdragsgilla biodrivmedel från andra aktörer som innehar anläggningsbesked ska ha en inköpsrutin som säkerställer att leverantörer av samtliga mängder innehar ett giltigt anläggningsbesked. Det behövs inga ytterligare rutiner för att säkerställa anläggningars idriftsättningsdatum eller avskrivning eftersom sådana rutiner redan ska finnas hos leverantören. Det ska anges i ansökan om anläggningsbesked att aktören enbart hanterar avdragsgilla mängder som köps in från företag med giltiga anläggningsbesked.

3.3 Riskbedömning för utformandet av kontrollsystem

Ett kontrollsystem ska säkerställa att de biodrivmedel och biobränslen som rapporteras är att anse som hållbara. Kontrollsystemet ska bygga på en riskbedömning som aktören tar fram. Denna riskbedömning bör beakta riskerna att biodrivmedel och biobränsle som hanteras i de aktuella produktionskedjorna inte skulle kunna anses som hållbara. Risken för bedrägeri bör särskilt beaktas, då det finns ett uttalat krav i hållbarhetslagen att kontrollsystemet ska vara skyddat mot bedrägerier.

En riskbedömning kan utföras i de steg som beskrivs nedan, se Figur 1 nedan.

Figur 1. De olika stegen i en riskbedömning.

I *kartlägningssteget* identifieras relevanta produktionskedjor, vilka hållbarhetskriterier som berör verksamheten och vilka befintliga rutiner och ledningssystem som redan finns i verksamheten och hos leverantörer.^{8,9} Utifrån kartläggningen görs sedan en *riskidentifiering*, genom att beakta riskfaktorer inom organisationen för respektive hållbarhets-

⁸ Detta kan exempelvis innefatta identifiering av vilka produktionskedjor i tidigare led som omfattas av hållbarhetsbesked, är certifierade enligt ett godkänt frivilligt certifieringssystem.

⁹ Här bör komplexiteten i produktionskedjor utvärderas då detta påverkar riskbedömningen.

kriterium samt för respektive led i produktions- och leverantörskedjan. Riskfaktorer kan exempelvis vara risk för fel i informationshantering eller risk för fel i massbalansberäkningen. I *riskanalysen* analyseras de identifierade riskfaktorerna med avseende på sannolikhet och konsekvens. Ju större sannolikhet att risken faller ut och ju större konsekvens en risk kan få, desto större är risken. Denna sammanslagning av riskanalysen görs genom en *riskvärdering*. De risker som identifierats kan sedan *bemötas* genom att hitta åtgärder för att reducera risken eller att undvika risken helt. De risker som kvarstår efter riskbemötandet bör *följas upp* regelbundet.

Kontrollsystemet utformas efter vilka risker som kvarstår och hur de bör bemötas för att undvika att riskerna faller ut.

Riskbedömning för utformandet av kontrollsystemet utförs av aktören som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked. Den oberoende granskaren genomför i samband med granskningen av aktörens kontrollsystem en egen riskbedömning. Läs mer om detta i avsnitt 4.3.

3.4 Produktionskedja i kontrollsystemet

Med en hel produktionskedja menas den produktionsprocess som börjar med odling av biomassan, inbegripen framställning av gödsel för odlingen, och som pågår fram till och med användningen av biodrivmedlet eller biobränslet. Om biodrivmedlet eller biobränslet framställs av avfall eller av andra restprodukter än sådana som uppkommit direkt i en jordbruks-, vattenbruks-, fiske- eller skogsbruksverksamhet, d.v.s. som inte omfattas av markkriterier, avses bara den del av produktionsprocessen som börjar med omhändertagandet av avfallet eller restprodukterna.

En aktörs kontrollsystem kan omfatta en eller flera produktionskedjor. För information i vilken omfattning spårbarheten gäller, se avsnitt 3.5. Ett och samma parti kan inte bestå av råvara, biobränsle eller biodrivmedel från flera olika produktionskedjor. Ett parti utgörs av en typ av råvara, biodrivmedel eller biobränsle med identiska hållbarhetsegenskaper.

En produktionskedja kan exempelvis omfatta följande aktörer: en lantbrukare som producerar biomassa, en lagerhållare för biomassa, en produktionsanläggning av biodrivmedel, en upplagshavare för biodrivmedel och en distributör av biodrivmedel. Ett annat exempel på en produktionskedja kan vara en produktionsanläggning där restprodukt utfaller, handlare/mäklare, en förädlingsanläggning, importör och/eller distributör, samt användare av biobränsle.

3.5 Spårbarhet

Genom kontrollsystemet ska aktören säkerställa att biodrivmedel och biobränslen kan spåras från den plats där biomassan odlats eller restprodukter/avfall samlats in och fram till dess att biobränslet har använts eller att skattskyldighet för biodrivmedel har inträtt enligt 5 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi. Spårbarhet krävs för att kontroll ska kunna göras av att de principer som finns för bedömning av restprodukt eller avfall uppfylls, för att se om markkriterier är uppfyllda och för att växthusgasberäkningar ska kunna göras korrekt. Kontrollsystemet ska säkerställa att kraven om spårbarhet uppfylls, och kunna visas för oberoende granskare eller vid tillsyn. Dock behöver inte alla uppgifter om spårbarheten ingå i den årliga rapporteringen till Energimyndigheten.

Hur detaljerat ursprunget behöver visas beror på vilka hållbarhetskriterier som är aktuella för produktionskedjan. Ett exempel är om en aktör använder en svensk skogsråvara så räcker det att kunna visa att råvaran är svensk för att markkriterierna för skogsbiomassa ska vara uppfyllda. Om anläggningen där skogsbiomassan används träffas av krav på växthusgasberäkningar ska spårbarhet av skogsbiomassan finnas till första insamlingsplats för att visa på att klassificering av råvara är tillräcklig och som underlag för växthusgasberäkningarna gällande exempelvis utsläpp från transport.

Om en leverantör av exempelvis biomassa, bibränsle eller biodrivmedel som omfattas om krav på spårbarhet inte har ett hållbarhetsbesked eller en av regelverket godkänt certifiering för sin produkt ska avtal som tillåter eventuella stickprov finnas mellan denne och den som innehar det berörda hållbarhetsbeskedet. Spårbarheten kan uppnås genom att olika aktörer utför massbalansberäkningar för respektive plats där bränslet eller råvarorna hanteras.

Beroende på vilken typ av råvara som biodrivmedlet eller bibränslet producerats av kommer kravet på spårbarhet sträcka sig olika långt tillbaka i produktionskedjan.

För biodrivmedel eller bibränslen som framställts av avfall eller restprodukter (andra restprodukter än från jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk) ska det finnas spårbarhet till den plats där restprodukten eller avfallet uppstått eller insamlats och fram till att (1) skattskyldigheten inträder för biodrivmedel, eller (2) bibränslet används. För biodrivmedel eller bibränslen som framställts av annan råvara ska det finnas spårbarhet från den mark där råvaran odlades, avverkats, tillkommit eller samlats in fram till att (1) skattskyldigheten inträder för biodrivmedel, eller (2) bibränslet används. Detta för att kontroll ska kunna göras av t.ex. att de principer som finns för bedömning av restprodukt eller avfall uppfylls och för att växthusgasberäkningen ska kunna göras korrekt. Se mer angående regelverkets definition av restprodukter och avfall i avsnitt 5.3.3.

Spårbarheten kan uppnås exempelvis genom att olika aktörer utför massbalansberäkningar för respektive plats där bränslet eller råvarorna hanteras. Spårbarhet kan också uppnås genom att en aktör har kontroll över samtliga produktionssteg från odling till färdigt bränsle och därmed endast behöver ha en massbalansberäkning.

Vad gäller skogliga råvaror kan bestämmelser och underlag som tas fram i enlighet med skogsvårdslagen, EU:s timmerförordning och VML (såsom avverkningsanmälan, avverkningstillstånd, mättingsbesked/mätkvitto) utgöra del av bevisning för spårbarhet och uppfyllande av markkriterierna. Det är dock alltid den aktör som innehar hållbarhetsbesked som ansvarar för att kontrollera att relevanta krav i hållbarhetslagen uppfylls och underlag som används anses som tillförlitligt.

Exempel 1: En biogasproducent använder avloppsslam som råvara för produktion av biogas. Spårbarhet ska finnas till reningsverket där råvaran uppkommit.

Exempel 2: En aktör som använder råvaror som omfattas av markkriterier behöver kunna visa spårbarhet på dessa till den plats som råvaran odlats, avverkats eller samlats in. Utöver detta behöver aktören, så länge som det inte handlar om svensk skogsbiomassa, visa att markkriterier är uppfyllda.

Exempel 3: En aktör använder fast kommunalt avfall för produktion av el, värme, kyla. Spårbarhet ska kunna redovisas till upptagningsområde, t.ex. stad eller kommun.

Rutiner för massbalans och spårbarhet används också för att visa att ett biodrivmedel inte är livsmedelsbaserat eller, i fall det är livsmedelsbaserat, att det kommer från produktionsanläggningar som uppfyller vissa krav, se mer i avsnitt 3.2. Mer om beräkning av andel biobränsle i avfall finns under avsnitt 5.2.2.

3.5.1 Överenskommelser med transportföretag gällande spårbarhet

I många fall kan transportföretaget vara den som utfärdar intyg om att transporten förekommit. Denne behöver därför kunna tillhandahålla tillförlitlig information om spårbarhet för det bränsle som använts vid transporten.

Biodrivmedel och biobränslen kan produceras både globalt och lokalt. I de flesta fall ingår flera transporter innan biodrivmedel eller biobränslen når den svenska marknaden. Fraktbolag, rederier och övriga transportföretag som transporterar antingen biomassa eller biobränsle inom en produktionskedja innehåller information om spårbarheten inom den produktionskedjan. Därför är det också viktigt att se till att det finns överenskommelser med de transportföretag som anlitas inom en produktionskedja och att dessa tillhandahåller tillförlitlig information om de transporter som har utförts.

3.6 Massbalanssystemet

Kraven om spårbarhet är omfattande för användningen av biomassa som råvara för tillverkning av biodrivmedel, biobränslen och för användning av biobränslen för produktion av el, värme och kyla. För att underlätta hanteringen av biomassa, biodrivmedel, biobränslen eller mellanprodukter finns möjligheten att använda principer om massbalans inom kontrollsystemet.

Flera partier som utgörs av samma råvara men med t.ex. olika ursprung eller växthusgasutsläpp kan inom massbalansen blandas, för exempelvis transport, för att sedan delas upp i mängder som skickas till olika mottagare, trots att partier nu är blandade. Respektive partis hållbarhetsegenskaper ska alltid hanteras samlat och får inte kombineras med hållbarhetsegenskaper från andra partier.

Användningen av principer om massbalans kan även gälla en blandning av flera partier av samma biobränslen för produktion av el, värme eller kyla. Det är även möjligt att använda samma principer vid en eventuell försening gällande leverans, utleverans, användning eller liknande.

Syftet är att kunna visa att den hållbara mängd som levereras ut från en plats motsvaras av en minst lika stor hållbar mängd som levererats in till platsen under en avgränsad tidsperiod. Beskrivning av hur användning av massbalanssystem sker är med nödvändighet en del av kontrollsystemet.

Uppfyllande av massbalansen innebär att mer eller lika mycket hållbart har tagits in till platsen som sedan har tagits ut från platsen. Alla inleveranser till platsen bokförs i ett system där även alla utleveranser från platsen bokförs. Vid slutet av varje tidsperiod ska

inleveranserna jämföras med utleveranserna och det får vid detta tillfälle inte vara mindre mängder hållbart material levererat till platsen än vad som levererats ut från platsen. Om det under tidsperioden har levererats in mer hållbart än vad som har levererats ut från platsen kommer massbalansen för platsen ha ett ingående lager till nästa tidsperiod på överskottet av mängd hållbart bränsle eller råvara. Massbalansen ska vara uppfylld inom en anläggning eller annan plats med tydlig gräns och vara uppfylld inom en tidsperiod som är anpassad till produktionskedjan. Mer om plats med tydlig gräns samt tidsperiod för uppfyllnad av massbalans finns att läsa senare i detta kapitel.

Massbalanssystemet ska även säkerställa att hållbarhetsegenskaper hos ett parti (av t.ex. råvaror eller bränslen) alltid förblir kopplade till varandra. Det är inte tillåtet att välja ut enskilda hållbarhetsegenskaper från ett parti och kombinera dessa med ett annat partis hållbarhetsegenskaper. Ett massbalanssystem ska därmed medge att flera partier av t.ex. samma råvara eller samma biobränslen/biodrivmedel med olika hållbarhetsegenskaper kan blandas. Massbalanssystemet ska därmed säkerställa att information om hållbarhetsegenskaper på ingående partier (såsom ursprung och växthusgasutsläpp) förblir kopplade till respektive blandning av t.ex. samma råvara eller biobränsle, samt till mängd av respektive parti inom blandningen. Partier som står i fysisk kontakt med varandra utgör en blandning. Partier som befinner sig på samma plats och som fysiskt kan särskiljas utgör endast en blandning om de består av samma typ av råvaror, biodrivmedel eller biobränslen. Mer om blandningar finns under avsnitt 3.7.

Även om olika växthusgasutsläpp är den enda hållbarhetsegenskap som skiljer sig åt mellan två partier av bränslen är det inte tillåtet att slå samman dessa två partier till ett parti för att beräkna ett medelvärde av växthusgasutsläpp. Däremot kan ett medelvärde av växthusgasutsläpp per energienhet för samtliga ingående råvaror som förädlas till en bränsleprodukt kombineras vid rapportering och processberäkningar, som sedan ingår i produktens växthusgasutsläpp, t.ex. vid samprocessning och samrötning.

När aktörer konstruerar sina massbalanssystem ska särskild hänsyn tas till tillförlitligheten. Hög tillförlitlighet innebär att det inte ska råda några tvivel om att ett parti med specifika hållbarhetsegenskaper inte har tillskrivits i en större mängd än den mängd som fördes in i massbalanssystemet. Likaså ska det inte finnas något tvivel om ursprunget för den biomassa som används. Därför måste det finnas ett system som är fullständigt granskningsbart. Risken för bedrägeri ska också särskilt beaktas, då det finns ett uttalat krav i regelverket att kontrollsystemet ska vara skyddat mot bedrägerier.

Kontrollsystemet ska innefatta rutiner för att säkerställa användningen av ett massbalanssystem inom produktionskedjan som:

1. medger att partier av råvara, biodrivmedel eller biobränslen med olika hållbarhetsegenskaper kan blandas, under förutsättning att t.ex. biodrivmedlet eller biobränslet har samma egenskaper och tillhör samma bränslekategori.
2. medger att partier med råvaror med olika energiinnehåll blandas för ytterligare bearbetning, under förutsättning att partiernas storlek anpassas i förhållande till deras energiinnehåll,

- kräver att information om hållbarhetsegenskaperna hos och storleken på de partier som avses i 1 förblir kopplad till blandningen, och fastställer att summan av alla partier som tas från blandningen ska beskrivas ha samma hållbarhetsegenskaper, i samma mängder, som summan av alla partier som har tillförts blandningen.

Om ett parti bearbetas, t.ex. kemiskt eller mekaniskt behandlas, ska informationen om dess hållbarhetsegenskaper tilldelas partiet. Exempel:

Exempel 1: När bearbetningen av ett råvaruparti endast ger en produkt som är avsedd för framställning av biodrivmedel eller biobränsle ska råvarupartiets storlek och hållbarhetsegenskaper, såsom beräkning av växthusgasutsläpp, vara kopplade till framställd produkt. Detta kan göras genom tillämpning av en omräkningsfaktor som anger förhållandet mellan massan av den produkt som är avsedd för sådan framställning och massan av den råvara som kommer in i processen.

Exempel 2: När bearbetningen av ett råvaruparti ger mer än en produkt som är avsedd för framställning av biodrivmedel eller biobränslen ska för varje produkt en separat omräkningsfaktor tillämpas och en separat massbalans användas.

Exempel 3: Vid tillämpning av samrötningsregeln ska ett genomsnittligt växthusgasvärde för samrötningsanläggningen tas fram så att ett och samma värde kan appliceras på all biogas som lämnar anläggningen oavsett vilket substrat som biogasen härrör ifrån. Biogas från samrötning ska kunna delas upp i olika partier baserat på substrattyp och att partier utifrån substrattyp ska hållas isär i massbalanssystemet och genom produktionskedjan ända fram till rapportering. Därmed ska växthusgasutsläpp kunna differentieras per parti utifrån substrattyp.

Exempel på tillämpning av massbalanssystem:

Exempel 1: Ett möjligt sätt att förenkla massbalanssystemet då endast transportutsläppen skiljer sig åt och övriga hållbarhetsegenskaper är samma är att applicera samma växthusgasutsläpp – det högre transportutsläppet – på alla ingående mängder till lagringsplatsen (t.ex. längsta transportavstånd). Då har de olika ingående mängderna samma växthusgasutsläpp och kan betraktas som ett och samma parti så länge de övriga hållbarhetsegenskaperna, inklusive ursprungsland, är desamma. Om det är olika ursprungsland måste dock partierna hållas isär då detta är en särskild hållbarhetsegenskap som skall rapporteras in.

Exempel 2: En större producent av RME använder rapsolja som råvara. Rapsoljan köps in från flera olika leverantörer och RME-producenten kan ansvara för massbalansberäkningar från respektive plats där beställd rapsolja hanteras innan den når RME-producenten.

Exempel 3: En producent av skogsbaserade biodrivmedel använder råvara från flera olika leverantörer. Producenten kan ansvara för massbalansberäkningar från respektive plats där beställd skoglig biomassa hanteras innan den når producenten.

Exempel 4: En biodrivmedelsproducent köper upp restprodukter eller avfall från flera olika leverantörer. Biodrivmedelsproducenten kan ansvara för massbalansberäkningarna på respektive plats där råvarorna hanteras innan den når producenten.

3.6.1 *Plats med tydlig gräns*

En plats för inom vilken en massbalans ska vara uppfylld är en plats med tydlig gräns, som utgör den systemgräns som används för massbalansen. En sådan plats med tydlig gräns kan utgöras av en geografisk plats eller infrastruktur som en lagertank, oljedepå, logistikanläggning, spannmålmottagning, timmerterminal, produktionsanläggning, fjärrvärmenät, nationellt gasnät eller sammankopplade nationella gasnät.

Plats med tydlig gräns, är den systemgräns som används för massbalansen. Inom denna systemgräns kan hållbarhetsegenskaper förflyttas mellan partier av bränsle/råvaror (förflyttning av hållbarhetsegenskaper beskrivs närmare i avsnitt 3.7 nedan).

Geografisk plats, är ett avgränsat geografiskt område såsom en depå eller en spannmålmottagning.

Under vissa förutsättningar kan även en plats med tydlig gräns där massbalansen ska vara uppfylld motsvaras av ett större område som ett företags alla depåer eller lagerplatser inom Sverige. En förutsättning för att en aktörs samtliga skatteupplag¹⁰ enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi ska utgöra systemgränsen för massbalanssystemet är att bränslet hanteras under uppskovsförfarande i Sverige och därmed redan lyder under lagen (1994:1776) om skatt på energi, där det finns regler för hur lagerbokföring ska ske för varje skatteupplag (geografisk plats) vilket gör att spårbarhet kan uppnås genom att aktören följer skatteregelverket. Därmed tillåts att hållbarhetsegenskaper för partier flyttas mellan olika skatteupplag, eftersom upplagshavarens samtliga skatteupplag omfattas av massbalanssystemet.

På motsvarande sätt som gäller för skatteupplag kan en av Skatteverket godkänd lagerhållares¹¹ samtliga lager i Sverige anses utgöra en plats med tydlig gräns. Den bokföring som skatteregelverket föreskriver för varje aktör medger i allmänhet tillräcklig spårbarhet. Systemgränsen för massbalansen blir därmed för lagerhållarens samtliga lager i Sverige. På detta sätt bör samma säkerhet och spårbarhet kunna uppnås i massbalanssystemet som för bränslen i skatteupplag, samtidigt som onödiga transporter av råvaran/bränslet undviks.

För råvaror/bränslen som hanteras på liknande sätt som inom skatteregelverket och där motsvarande lagerbokföring görs och spårbarhet uppnås, kan en aktör anse att alla sina lager i Sverige där råvara/bränsle hanteras utgör en och samma plats i massbalanssystemet.

¹⁰ Se Skatteverkets webbplats om energiskatt på bränsle för förklaring av skatteupplag och uppskovsförfarande.

¹¹ Se Skatteverkets webbplats om energiskatt på bränsle för förklaring av lagerhållare.

3.6.2 Tidsperiod för uppfyllande av massbalans

Massbalansen ska vara uppfylld under en tidsperiod som anpassas till produktionskedjan. I allmänhet bör denna tidsperiod inte överstiga 3 månader. För platser som hanterar råvara som skördas en gång per år kan en längre tidsperiod väljas, eftersom leveranser ofta sker under korta tidsperioder med långa mellanrum. Det finns inga omständigheter som motiverar en längre tidsperiod än 12 månader. För platser där leveranser in och ut sker kontinuerligt över året och inte är säsongberoende bör tidsperioden anpassas till att stämma överens med andra lagstiftningar där redovisning av mängder förekommer, som exempelvis lagen (1994:1776) om skatt på energi. För platser där långa förseningar av leveranser förekommer bör en tidsperiod användas som är anpassad för att kunna hantera sådana omständigheter. För platser där hantering av råvaror kan överstiga ett år (exempelvis lagring av skogsråvaror på terminal) kan överstigande/kvarvarande mängder utgöra ingående lager till nästa år (om tid för uppfyllande av massbalans utgör ett år).

Reglerna för massbalanssystemet tillåter inte att det vid den periodiska avstämningen förekommer "negativa balanser" som flyttas vidare till nästkommande tidsperiod. Detta innebär att aktören bör försäkra sig om att inleveranserna är större än eller lika stora som utleveranserna av hållbar mängd vid varje slut på tidsperioden. Skulle en situation uppstå där så inte är fallet bör detta betraktas som en avvikelse i avvikelsehanterings-systemet och följas upp med en åtgärdsplan för att denna situation inte ska uppkomma igen. Om en sådan avvikelse uppkommer upprepade gånger bör detta beaktas som en stor avvikelse och rapporteras till Energimyndigheten tillsammans med en åtgärdsplan.

3.7 Blandningar

I regelverket finns två olika typer av blandningar.

1. Råvaran/bränslet finns inom samma *plats med tydlig gräns* (systemgräns) och anses därför utgöra en blandning. Hållbarhetsegenskaper kan förflyttas mellan olika mängder av råvara/bränsle under förutsättning att förflyttningarna sker mellan samma typ av råvara/bränsle. En blandning inom denna plats (systemgräns) innebär inte att råvarorna/bränslet behöver vara fysiskt blandade.

Exempel: Två partier etanol med olika hållbarhetsegenskaper är inte fysiskt blandade men hanteras inom samma "plats med tydlig gräns" (t.ex. skatteupplag). I detta fall kan hållbarhetsegenskaper för etanol från parti 1 flyttas till etanol från parti 2 och sedan distribueras i olika riktningar. Detta under förutsättning att storleken av mängder med samma hållbarhetsegenskaper ändras, t.ex. att utgående mängder skulle ha ett totalt sett lägre växthusgasutsläpp än ingående mängder.

2. Råvaran/bränslet har fysiskt blandats med en annan typ av råvara/bränsle och det går inte längre att fysiskt särskilja dem. Hållbarhetsegenskaper kan förflyttas mellan olika mängder råvara/bränsle vilket innebär att blandningen rent fysiskt inte behöver bestå av det som specificeras i dess hållbarhetsegenskaper.

Exempel: Etanol från vete och etanol från sockerrör är fysiskt blandat och hanteras inom samma "plats med tydlig gräns". I detta fall kan partispecifika hållbarhetsegenskaper flyttas och hållbarhetsegenskaper på utgående mängder av etanol kan tillskrivas hållbarhetsegenskaper från något av partierna, alternativt framgå att bestå av etanol från två olika partier med en viss blandning.

3.8 Krav om minskning av växthusgasutsläpp

Om anläggningen där biobränsle, biodrivmedel, el, värme och/eller kyla produceras berörs av krav på minskade växthusgasutsläpp ska aktörens kontrollsystem vara utformat för att säkerställa att växthusgasberäkningar kan genomföras på ett korrekt och tillförlitligt sätt enligt någon av de metoder som anges i regelverket. Kontrollsystemet behöver då också säkerställa att nödvändiga rutiner eller avtal finns på plats med eventuella leverantörer för att inhämta det underlag som krävs för växthusgasberäkningarna. I kapitel 6 beskrivs vilka krav på växthusgasminskning som regelverket ställer baserat på datumet för en anläggnings idriftsättning samt vilken typ av bränsle som används.

3.9 Fritt från bedrägeri och granskningsbart

Regelverket ställer krav på att kontrollsystemet ska vara korrekt, tillförlitligt och skyddat mot bedrägerier. Det innebär att den som innehar ett hållbarhetsbesked ska kunna tillhandahålla tillförlitlig information om att hållbarhetskriterierna i lagen är uppfyllda. Informationen ska vara verifierbar och fri från bedrägeri. Därför ska ansvaret för den information som är hänförlig till bevisning om hållbarhet hanteras av utsedda funktioner inom företaget så att inte vem som helst kan komma åt att ändra rutiner, klassificera avvikelser och förskingra information. Det är också viktigt för den oberoende granskaren att veta vem som ansvarar för vad inom organisationen, för att lättare kunna verifiera rutiner inom företaget.

3.10 Avvikelsehantering

Avvikelser inom kontrollsystemet ska registreras och en ansvarig funktion inom företaget ska ansvara för avvikelshanteringssystemet. Denna funktion ansvarar för att se till att avvikelser tas om hand i ett särskilt system och att stora avvikelser rapporteras till Energimyndigheten.

Det är aktören som innehar hållbarhetsbeskedet som avgör hur avvikelser klassas i deras kontrollsystem, men klassningen av stora eller mindre avvikelser eller observationer bör motiveras och dokumenteras. Klassningen bör göras utifrån den riskbedömning som gjorts för kontrollsystemet.

Avvikelsehantering inom kontrollsystemet ska innefatta alla avvikelser som kan relateras till risken att hållbarhetskriterierna inte kan anses vara uppfyllda eller att information om hållbarhet inte är tillförlitlig. Avvikelsehanteringssystemet inom ett visst företag kan integreras med företagets avvikelshantering inom befintligt ledningssystem (t.ex. kvalitets- eller miljöledningssystem).

Flera gånger återkommande mindre avvikelser bör omklassificeras till stora avvikelser. På samma sätt bör flera återkommande observationer omklassificeras till mindre avvikelser. Rutiner för när en avvikelse ska uppgraderas bör finnas och kunna motiveras.

Tabell 1. Exempel på klassning av avvikelser.

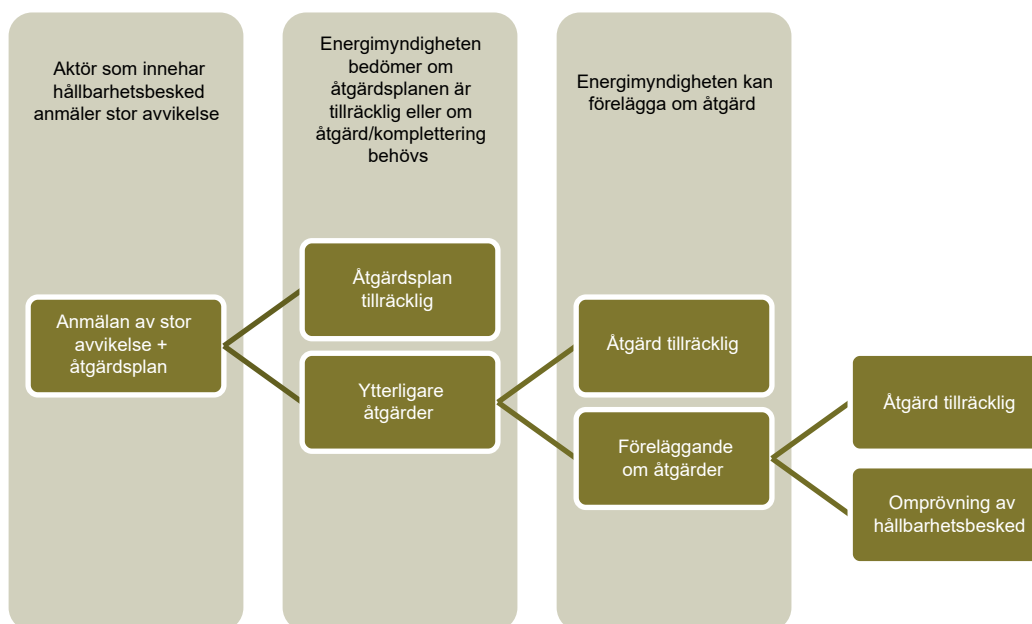
	Exempel	Åtgärd
Stor avvikelse	Avtal om uppfyllande av hållbarhetskriterier med underleverantör saknas, bränsle köps in av en leverantör som inte omfattas av kontrollsystemet <i>(hållbarhet kan inte bevisas inom kontrollsystemet, befintliga rutiner följs inte)</i>	Se över rutiner för avtal, inköp och egenkontroll Anmäl stor avvikelse till Energimyndigheten
Mindre avvikelse	Båtlast försenad, massbalansen uppfylls inte <i>(hållbarhet uppnås, men krav på massbalans inte uppfyllt inom kontrollsystemet för en viss mängd)</i>	Se över rutin för massbalans och inköp
Observation	Ett transportdokument saknas för en levererad mängd <i>(hållbarhet uppnådd, men nära att det inte kan visas)</i>	Uppmärksamma dokumenthanteringen

3.10.1 Anmälan om stor avvikelse

De avvikelser i kontrollsystemet som den som innehar ett hållbarhetsbesked klassar som stora ska rapporteras till Energimyndigheten. Stora avvikelser som rapporteras ska åtföljas av en åtgärdsplan, där aktören redogör för hur/var/varför den stora avvikelsen har uppkommit samt vilka åtgärder som aktören har vidtagit för att åtgärda avvikelsen och säkerställa att avvikelsen inte upprepas.

Exempel: Stora avvikelser kan vara av arten att de gör det omöjligt att bedöma hållbarheten för vissa mängder biobränslen. Exempelvis kan aktören genom egenkontroll upptäcka att en underleverantör inte tillhandahåller tillräcklig information som omfattar alla hållbarhetskriterier, vilket kan bero på brister i rutiner inom verksamheten för den aktör som innehar hållbarhetsbesked. Åtgärden kan i detta fall vara att uppdatera rutiner inom verksamheten och utföra interna kontroller oftare för att säkerställa att det finns rutiner som säkerställer att man vid inköp tillhandahåller de bevis som behövs för erhållna volymer biobränslen.

Anmälan av en stor avvikelse ska göras elektroniskt på Energimyndighetens webbplats (e-tjänst Hållbara bränslen). Energimyndigheten gör en bedömning av den rapporterade avvikelsen och åtgärdsplanen. Om Energimyndigheten bedömer att åtgärdsplanen är tillräcklig meddelas aktören om detta och i vissa fall utfärdas även ett ändrat beslut. Om Energimyndigheten bedömer att åtgärdsplanen inte är tillräcklig kan underhandskontakter mellan Energimyndigheten och aktören komma att vidtas för att rätta till felaktigheter. Om dessa kontakter inte leder till rättelse kan Energimyndigheten förelägga aktören att vidta rättelse. Energimyndigheten kan kräva ny oberoende granskning och därmed en omprövning av hållbarhetsbeskedet.

Figur 2. Arbetsgång för anmälan av stor avvikelse.

3.11 Stickprov

Stickprov ska kunna utföras för varje produktionskedja i kontrollsystemet. Möjligheten till detta ska inkluderas i de överenskommelser som den aktör som har hållbarhetsbesked ingår. Stickprov kan utföras av antingen:

- den aktör som innehar hållbarhetsbeskedet,
- aktörens oberoende granskare, eller
- annan tredjepart.

Alla tre alternativ kan utnyttjas inom kontrollsystemet för olika produktionskedjor som hanteras.

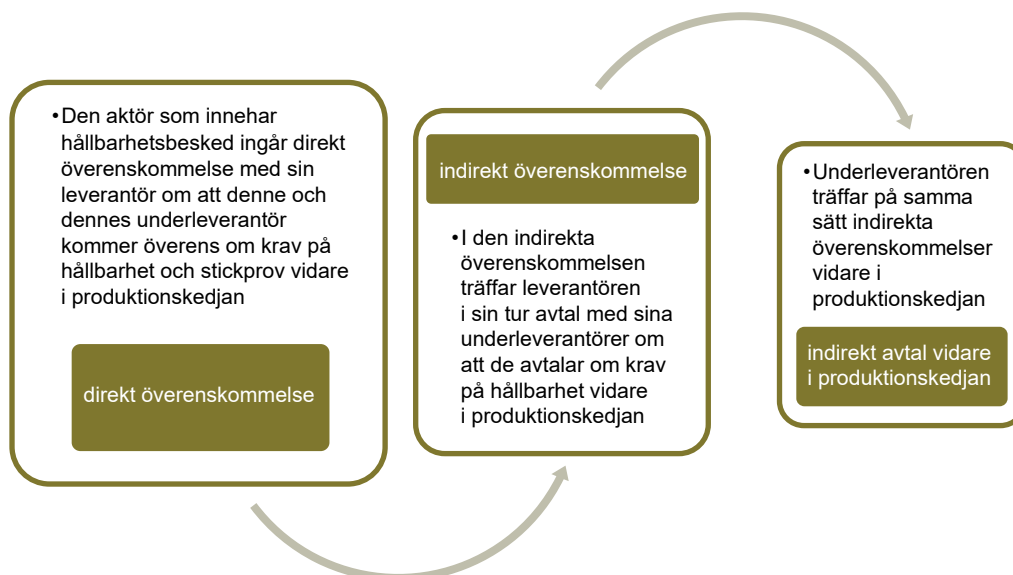
Urvalet av storleken på stickprov bör baseras på en bedömning av de risker som föreligger, bör vara slumpmässigt och kunna motiveras. Oavsett vem som utför stickprovet ska urval och rutiner för hur stickprov kontrolleras dokumenteras i kontrollsystemet. Detta bedöms sedan av den oberoende granskaren vid granskning inför anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked och ska ingå i utlåtandet (se vidare avsnitt 4.3.1). Vid granskning inför omprövning av hållbarhetsbesked ska den oberoende granskaren bedöma de stickprov som utförts. Denna bedömning ska ingå i utlåtandet (se vidare avsnitt 4.3.3).

Om Energimyndigheten vid tillsyn bedömer att det finns skäl att närmare granska en underleverantör, oavsett om aktören som innehar hållbarhetsbesked har en direkt eller indirekt överenskommelse med denne, kan myndigheten kräva av den aktör som innehar hållbarhetsbesked att denne gör ytterligare stickprov.

3.11.1 Överenskommelser i produktionskedjan gällande stickprov

Aktörer som är skyldiga att ha hållbarhetsbesked, eller frivilligt ansöker om hållbarhetsbesked, ska tillhandahålla tillförlitlig information om att de biodrivmedel och biobränsle som levererats eller använts är hållbara. Biodrivmedel och biobränslen ska kunna spåras tillbaka till odlingsmarken eller avverkningsplatsen för att säkerställa att kriterier för markanvändning i lagen respekteras, undantaget de restprodukter och avfall som enbart behöver spåras till den plats där restprodukten eller avfallet har uppkommit. Eftersom en aktör ofta inte själv har full kontroll över hela produktionskedjan för de biodrivmedel och biobränslen som ska uppfylla hållbarhetskriterier behöver aktören säkerställa att denne får ta del av information som rör hållbarhet från andra aktörer i hela produktionskedjan. Den aktör som har hållbarhetsbesked måste också kunna utföra egenkontroll och därmed verifiera att informationen är tillförlitlig. Detta gör aktören genom att i sina överenskommelser med leverantörer avtala om en rätt att utföra stickprov och begära information om hållbarhetsegenskaper hos det biodrivmedel eller biobränsle som denne köper in. I hållbarhetslagen benämns detta som en direkt överenskommelse.

De flesta produktionskedjor inkluderar fler aktörer, t.ex. den som är skyldig att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten, dennes direkta leverantörer, samt underleverantörer. I lagen föreskrivs därför att den som är skyldig att inkomma med uppgifter till Energimyndigheten i överenskommelser med sina direkta leverantörer ska kräva att dessa i sin tur kommer överens med underleverantörer om möjligheten att göra stickprov tidigare i produktionskedjan. Den som är skyldig att rapportera uppgifter årligen till Energimyndigheten måste också se till att erhålla information om hållbarhetsegenskaper hela vägen från produktion av biomassa eller insamlingspunkt för restprodukter och avfall till att biobränslet levereras på marknaden. Detta benämns i lagen indirekta överenskommelser och ger den aktör med hållbarhetsbesked möjlighet att spåra de biodrivmedel eller biobränslen som den har hållbarhetsbesked för. Se Figur 3 nedan.

Figur 3. Direkta och indirekta överenskommelser.

En produktionskedja kan omfatta flera leverantörer och många primärproducenter av biomassa. Därför bör både direkta och indirekta överenskommelser utformas så att rätt att utföra stickprov omfattar hela produktionskedjan. Om en primärproducent levererar biomassa till en uppsamlingsplats, omfattas producenten enbart av stickprovskontroll och urvalet görs på de mängder av biomassa som levererats från producenten.

3.11.2 *Stickprov som utförs av aktör med hållbarhetsbesked*

Stickprov kan utföras direkt av den aktör som innehar hållbarhetsbesked. Aktören ska då, i enlighet med rutiner för stickprov inom kontrollsystemet, kontrollera ett urval av de mängder som hanterats inom kontrollsystemet genom att samla in exempel på underlag för styrkande av hållbarhet och att avtala om en rätt att ta fram bevis på granskarens begäran. Stickprov ska dokumenteras och exempel på bevis bör finnas.

3.11.3 *Stickprov som utförs av aktörens oberoende granskare*

Stickprovet kan utföras av aktörens oberoende granskare. Den oberoende granskare ska då, i enlighet med rutiner för stickprov inom kontrollsystemet, kontrollera ett urval av mängder som hanterats inom kontrollsystemet genom att kontrollera bevis för styrkande av hållbarhet hos de leverantörer som aktören med hållbarhetsbesked har överenskommelser med. Bedömning av bevis som kontrollerats ska ingå i utlåtandet inför omprövning av hållbarhetsbesked. De kompetenskrav som ställs på den oberoende granskaren finns beskrivna i avsnitt 4.2.

3.11.4 *Stickprov som utförs av annan tredje part*

Stickprov kan också utföras av annan tredje part tidigare i produktionskedjan. Det innebär att underlag för styrkande av spårbarhet och uppfyllande av hållbarhetskriterier granskas av andra oberoende parter med relevant kompetens för de olika delarna av produktionskedjan. En produktionsanläggning kan till exempel välja att anlita en tredje part och erhålla ett utlåtande som sedan kan användas som underlag till alla kunder som ingår överenskommelser med produktionsanläggningen.

Den aktör som innehar hållbarhetsbesked ansvarar för att kravet på kompetens att utföra stickprov är uppfyllt även för dessa oberoende parter. Bevis för styrkande av hållbarhet ska ha granskats av annan tredje part och dennes utlåtanden ska finnas som underlag för aktörens oberoende granskares utlåtande inför omprövning av hållbarhetsbesked. Observera att aktören för varje parti också måste se till att erhålla den information om hållbarhetsegenskaper som årligen ska rapporteras till Energimyndigheten. Vid tillsyn ska underlag som styrker hållbarhet kunna redovisas av aktören som innehar hållbarhetsbesked och denne måste ha rätt att begära ut detta från leverantören även i de fall en annan tredje part har granskat leverantören.

3.11.5 *Stickprov vid certifiering eller hållbarhetsbesked i tidigare led*

När aktören som innehar hållbarhetsbesked köper biodrivmedel eller biobränsle som är certifierat av ett frivilligt system som är godkänt av Europeiska kommissionen eller från en leverantör som innehar ett hållbarhetsbesked behöver stickprovet endast omfatta de delar av produktionskedjan som inte inkluderas i certifikatet, samt kontroll av om certifiering eller hållbarhetsbesked är giltiga.

3.11.6 Urval av mängder vid stickprov

De urval av mängder som ska kontrolleras via stickprov bör väljas slumpmässigt och kunna motiveras utifrån en bedömning av de risker som föreligger, d.v.s. ju större risk desto större urval. Om aktören som innehar hållbarhetsbesked eller den oberoende granskaren upptäcker stora avvikelser vid stickprov ska ett större urval granskas, se kapitel 3.10 om avvikelshantering.

3.11.7 Avvikelse i stickprov

Om avvikelser upptäcks vid stickprov när det första urvalet av stickprov gjorts ska ett större urval göras för att säkerställa att kontrollsystemet uppfyller sitt syfte.

Om ett kontrollsystem uppvisar flera avvikelser enligt bedömning av den oberoende granskaren bör inte granskaren utfärda ett utlåtande förrän aktören åtgärdat alla stora avvikelser. Mindre avvikelser bör dokumenteras och åtgärdas innan nästa granskning utförs. Återkommande mindre avvikelser bör uppgraderas om de inte åtgärdats.

3.12 Väsentliga ändringar

Regelverket ställer krav på att väsentliga ändringar i kontrollsystemet ska rapporteras till Energimyndigheten. Om den aktör som innehar hållbarhetsbesked ändrar verksamhetens art och omfattning, så att det inte längre täcks av det kontrollsystem som denne byggt upp för att säkerställa hållbarheten, kan detta innebära en väsentlig ändring.

Anmälan ska även göras om företaget byter exempelvis namn eller organisationsnummer då dessa anges i utfärdat hållbarhetsbesked och anläggningsbesked.

Aktören ska även anmäla alla ändringar som har betydelse för rätten till anläggningsbesked. Det kan röra sig om både ändringar i kontrollsystemet och ändringar beträffande de anläggningar som biodrivmedlen och biobränslen kommer ifrån.

3.12.1 Hållbarhetsbesked

Regelverket ställer krav på att väsentliga ändringar i kontrollsystemet ska rapporteras till Energimyndigheten och den som innehar ett hållbarhetsbesked ska utan dröjsmål anmäla väsentliga ändringar i sitt kontrollsystem till Energimyndigheten. Om aktören ändrar verksamhetens art och omfattning, så att det inte längre täcks av det kontrollsystem som denne byggt upp för att säkerställa hållbarheten kan detta innebära en väsentlig ändring.

Detta gäller samtliga aktörer oavsett om de är skyldiga att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten eller inte.

Ett exempel på väsentlig ändring kan vara om aktören vid byte av leverantör finner att den riskbedömning som gjorts vid uppbyggnad av kontrollsystem som omfattade tidigare leverantör inte längre täcker de risker som föreligger hos den nya leverantören.

3.12.2 Anläggningsbesked

Den som har ett anläggningsbesked ska anmäla alla ändringar som är av betydelse för rätten till att inneha anläggningsbeskedet. Det kan röra sig om både ändringar i kontrollsystemet och ändringar beträffande de anläggningar som biodrivmedlen kommer ifrån.

Detta gäller samtliga aktörer oavsett om de är skyldiga att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten eller inte.

Ett exempel på ändringar som ska anmälas är om aktören i begäran om anläggningsbesked uppgett att inköp endast sker från leverantör som innehar anläggningsbesked, men sedan börjar köpa in biodrivmedel från annan leverantör som saknar anläggningsbesked.

3.12.3 Anmälan om en väsentlig ändring

Aktören som innehar hållbarhetsbesked ska meddela Energimyndigheten om den väsentliga ändringen elektroniskt på Energimyndighetens hemsida (e-tjänst Hållbara bränslen). Energimyndigheten gör en bedömning av den rapporterade ändringen och vidtagna åtgärder. Energimyndigheten kan bedöma de åtgärder som aktören vidtagit som tillräckliga och meddela aktören som innehar hållbarhetsbesked om detta och i vissa fall även behöva utfärda ett ändrat beslut efter en omprövning. Energimyndigheten kan bedöma att den väsentliga ändringen kräver en ny oberoende granskning och därmed en omprövning av hållbarhetsbeskedet.

Skillnaden mellan en stor avvikelse och en väsentlig ändring är att ändringen är planerad, medan avvikelsen upptäcks efter att den har hänt.

Exempel 1: En aktör som innehar ett hållbarhetsbesked börjar handla av en ny leverantör. Om detta kan hanteras inom det befintliga kontrollsystemet bedömer Energimyndigheten att den rapporterade väsentliga ändringen inte innebär någon åtgärd och meddelar detta till aktören.

Exempel 2: Ett kontrollsystem är uppbyggt på ett sådant sätt att bränsle bara köps av leverantörer som innehar hållbarhetsbesked eller är certifierade av EU-godkända frivilliga system. Den som innehar hållbarhetsbeskedet vill börja hantera nya typer av bränslen som denne ska köpa bara av sådana leverantörer och meddelar Energimyndigheten om detta. Energimyndigheten bedömer att det befintliga kontrollsystemet kan hantera dessa nya bränslen och ingen ny oberoende granskning behövs. Ett nytt hållbarhetsbesked utfärdas som även omfattar dessa nya bränslen.

Exempel 3: En aktör hanterar ett biobränsle inom en del av sin verksamhet och har hållbarhetsbesked för detta. Denne börjar senare hantera ett annat biobränsle inom en annan del av verksamheten och nya rutiner utvecklas. Aktören behöver därför anmäla en väsentlig ändring till Energimyndigheten. Energimyndigheten bedömer att en ny oberoende granskning behövs men den behöver endast omfatta de nya delarna av kontrollsystemet.

Exempel 4: En aktör som innehar ett hållbarhetsbesked hanterar ett bibränsle inom en del av sin verksamhet och har hållbarhetsbesked för detta. Aktören börjar senare hantera ett annat bibränsle inom samma del av verksamheten. Aktören behöver därför anmäla en väsentlig ändring till Energimyndigheten. Energimyndigheten bedömer att det befintliga kontrollsystemet kan hantera dessa nya bränslen och ingen ny oberoende granskning behövs. Ett nytt hållbarhetsbesked utfärdas som även omfattar dessa nya bränslen.

3.13 Certifieringssystem godkända av Europeiska kommissionen

Frivilliga certifieringssystem som godkänns av Europeiska kommissionen publiceras på Europeiska kommissionens Öppenhetsplattform¹². När ett frivilligt certifieringssystem är godkänt av Europeiska kommissionen gäller godkännandet i fem år och enligt de avgränsningar som beslutet anger. Energimyndigheten kommer inte kräva mer bevis om hur hållbarhetskriterierna är uppfyllda inom ett godkänt och giltigt frivilligt system som täcker samtliga hållbarhetskriterier, men för system som endast täcker vissa regioner eller produktionskedjor kan aktören behöva ett kontrollsystem som kompletterar certifikatet. I hållbarhetsförordningen finns en definition av restprodukt som skiljer sig från definitionen i förnybartdirektivet. Aktören behöver säkerställa att denna och andra nationella bestämmelser som avviker från förnybartdirektivet hanteras korrekt.

Olika delar längs en värdekedja behöver inte vara certifierade av samma certifieringssystem. Dock måste respektive steg i processkedjan försäkra att de olika certifieringssystemen täcker upp för respektive del i värdekedjan med avseende på hållbarhetskriterier.

Olika frivilliga system kan hantera både en/flera produkter samt produkter från olika världsdelar och vissa är hänförliga endast till ett specifikt företag. Vissa av de frivilliga systemen omfattar inte alla hållbarhetskriterier, vilket innebär att den aktör som innehar hållbarhetsbesked måste visa uppfyllandet av de kriterier som inte omfattas på annat sätt inom ett kontrollsystem. Vissa frivilliga system kommer i olika upplagor och kan utfärda certifikat enligt olika regler, där systemen i det ena fallet uppfyller kraven enligt förnybartdirektivet men inte i det andra. Det är därför viktigt att ta reda på vilka bränslen och hållbarhetskriterier som certifieringssystemet omfattar, samt vilken version av ett system som Europeiska kommissionen godkänt.

Om ett frivilligt certifieringssystem som inte är godkänt av Europeiska kommissionen används måste den som innehar ett hållbarhetsbesked visa att kraven som ställs i systemet uppfyller de svenska lagkraven. Detta gäller även om ett frivilligt system är godkänt i ett annat EU-land.

3.13.1 Vad gäller vid köp av certifierat bränsle?

När den som innehar ett hållbarhetsbesked köper enbart certifierat biodrivmedel eller bibränsle, behöver kontrollsystemet bara omfatta de delar av produktionskedjan som inte omfattas av certifikatet. Massbalanssystem ska finnas på plats och då inkludera de delar av produktionskedjan som inte omfattas av det frivilliga certifieringssystemet.

¹² <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy/biofuels/voluntary-schemes>

Exempel 1: Den aktör som innehar hållbarhetsbesked köper etanol som omfattas av ett certifieringssystem som är godkänt av Europeiska kommissionen. Det frivilliga systemet täcker odling och produktionssteget i produktionskedjan och certifikat för etanolen utfärdas av producenten. Det innebär att transport, lagring och distribution av etanol inte omfattas av det frivilliga systemet. Detta måste därför ingå i aktörens kontrollsystem och massbalanssystem.

Exempel 2: Den aktör som innehar hållbarhetsbesked köper etanol som är certifierat av ett frivilligt system godkänt av Europeiska kommissionen för hela produktionskedjan, samt RME som inte är certifierat. Kontrollsystemet behöver i detta fall omfatta hela produktionskedjan för RME, men för etanolen kan certifikatet från det godkända frivilliga systemet användas som underlag för den delen av produktionskedjan fram till att aktören tar emot etanolen. Därmed ska etanolen t.ex. inkluderas i massbalanssystem.

3.13.2 Vad gäller om den som innehar eller anmäler om ett hållbarhetsbesked själv är certifierad enligt ett frivilligt system?

När den som innehar, anmäler eller ansöker om hållbarhetsbesked själv är certifierad enligt ett frivilligt system godkänt av Europeiska kommissionen och som omfattar alla hållbarhetskriterier, behöver denne inte bygga ett eget kontrollsystem för att erhålla ett hållbarhetsbesked. Denne måste ändå anmäla/ansöka om hållbarhetsbesked, och ska då skicka in certifikat från ett frivilligt system i samband med anmälan respektive ansökan. Detta gäller enbart om det frivilliga systemet omfattar alla hållbarhetskriterier och täcker alla produktionskedjor som aktören söker hållbarhetsbesked för. För det fall då aktören hanterar råvaror där den nationella lagstiftningen gör en snävare bedömning av vilka ämnen som anses utgöra restprodukter än förnybartdirektivet, ställs det krav på att aktören säkerställer att en sådan bedömning av ämnen sker och kan redovisa denna för Energimyndigheten utöver certifikat från ett frivilligt system.

Sammanfattande exempel: Kontrollsystem för aktörer som endast köper biobränsle av leverantörer med hållbarhetsbesked eller certifikat

Under förutsättning att det hållbarhetsbesked eller certifikat som leverantören innehar omfattar samtliga bränsletyper som den aktör som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked köper in från leverantören, räcker det med ett mindre omfattande kontrollsystem. Detta eftersom kontrollsystemet inte behöver kontrollera hållbarhet och spårbarhet längre tillbaka i produktionskedjan än till leverantören, som innehar hållbarhetsbesked eller är certifierad enligt ett frivilligt system.

Exempel på risker inom ett enklare kontrollsystem där inköp sker från leverantörer med hållbarhetsbesked eller med certifikat från frivilliga system godkända av Europeiska kommissionen: att leverantör får sitt hållbarhetsbesked återkallat, att leverantör inte kan tillhandahålla hållbarhetsegenskaper, att fraktsedel eller faktura tappas bort.

De viktigaste delarna för denna typ av kontrollsystemet blir därmed att se till att:

- hållbart bränsle endast köps in från leverantörer som innehar giltiga hållbarhetsbesked eller är certifierade enligt ett frivilligt system godkänt av Europeiska kommissionen,
- det finns spårbarhet till leverantörerna för samtliga volymer som hanteras,
- det finns ett massbalanssystem som visar att de mängder som förbrukas eller säljs som hållbara också har tagits in i systemet som hållbara,
- hållbarhetsegenskaper om varje parti av bränsle (uppgifter om råvaran, ursprung, växthusgasminskning o.s.v.) erhålls från leverantören så att detta kan rapporteras in till Energimyndigheten av aktören som innehar hållbarhetsbesked och är skyldig att lämna uppgifter.

Om ett kontrollsystem som baseras på att biodrivmedel eller biobränslen enbart köps från leverantörer som innehar hållbarhetsbesked, innebär köp från leverantörer som inte innehar hållbarhetsbesked en stor avvikelse. Denna avvikelse ska rapporteras till Energimyndigheten tillsammans med en åtgärdsplan. I det fall företaget ändrar sina rutiner i kontrollsystemet för att även omfatta köp av bränsle från leverantörer som inte innehar ett hållbarhetsbesked innebär detta en väsentlig ändring av kontrollsystemet och ska anmälas till Energimyndigheten.

Kontrollsystemet ska genomgå oberoende granskning. Granskarens kompetens ska anpassas till kontrollsystemet och kan i detta fall begränsas till erfarenhet av revision samt arbete med hållbarhetslagen.

Aktörer ska anmäla/ansöka om hållbarhetsbesked via formulär som finns på Energimyndighetens hemsida och där beskriva sitt kontrollsystem samt skicka in utlåtandet från den oberoende granskaren. Anmälan/ansökan skickas in elektroniskt via e-tjänsten Hållbara bränslen.

4 Oberoende granskning

Systemet med hållbarhetskriterier och hållbarhetsbesked bygger på att aktörer som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked upprättar ett kontrollsystem som granskas av oberoende part och sedan godkänns av tillsynsmyndigheten. Den aktör som anmäler/ansöker om ett hållbarhetsbesked ansvarar för att kontrollsystemet har genomgått en oberoende granskning. Aktören ska inför anmälan om hållbarhetsbesked, inför omprövning av hållbarhetsbesked och vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod anlita en oberoende tredje part för granskning av sitt kontrollsystem. Utlåtandet från den oberoende granskaren ska bifogas vid anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked eller vid omprövningen av hållbarhetsbesked, se mer under avsnitt 4.4.

Kontrollsystemet ska, bland annat för den oberoende granskaren, vara granskningsbart med avseende på de rutiner, metoder, bevis eller underlag som styrker hållbarhet i kontrollsystemet. Granskningsbarhet innebär att rutiner och metoder är dokumenterade och att interna revisioner utförs för att säkerställa att rutiner och metoder följs samt att bevis eller underlag som styrker hållbarhet kan framställas på begäran. Granskaren ska kontrollera att kontrollsystemet är korrekt utifrån hållbarhetslagens krav, tillförlitligt och skyddat mot bedrägerier.

4.1 Granskarens oberoende

Aktören som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked ska säkerställa att granskaren är oberoende från den aktivitet som granskas och är fri från intressekonflikter. Granskaren bör därmed inte ha några ekonomiska egenintressen i företaget, karriärs fördelar eller ha närstående som arbetar på företaget som granskas och i övrigt inte ha något förhållande som är till gagn eller till nackdel för företaget eller för personen som granskar. Den oberoende granskaren ska vara oberoende i förhållande till såväl aktören som till kontrollsystemet.

Uppkommer tvekan om oberoende, hos Energimyndigheten eller hos aktören, bör aktören byta granskare.

Granskarens oberoende ska intygas vid anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked (inklusive vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod), samt i samband med intyg om produktionsanläggningens idrifttagning och avskrivning samt kunna visas för Energimyndigheten vid tillsyn.

Exempel på situationer då granskaren inte kan anses vara oberoende:

- en konsultfirma som hjälper ett företag att bygga upp deras kontrollsystem granskar samma kontrollsystem,
- en person på ett företag med ett eget kontrollsystem har god förståelse av kraven i lagstiftningen och kompetens för att utföra granskningar enligt hållbarhetslagen och används som oberoende granskare av ett annat företag, d.v.s. då företaget granskar varandra,
- ett företags interna revisor granskar samma företags kontrollsystem. Denne har en tjänst inom en annan del av företagets verksamhet än den som faktiskt granskas. Detsamma gäller en person som arbetar på ett företag som ingår i en koncern och som utför granskning av ett kontrollsystem på ett annat företag inom koncernen.

4.2 Granskarens kompetens

Aktören som anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked ska kunna visa att den oberoende granskaren har kunskap om relevanta regelverk samt ekonomisk, miljömässig och teknisk kompetens som är anpassad till de krav som aktören omfattas av. Granskarens kompetens ska vara anpassad efter utformningen av det kontrollsystem som ska granskas. Detta innefattar kompetens att granska kontrollsystemets uppbyggnad och de produktionskedjor som kan hanteras av kontrollsystemet. Det innebär t.ex. att det ställs lägre krav på kompetens för den granskare som bara ska granska att en aktör enbart köper bränslen från leverantörer med hållbarhetsbesked än för den granskare som ska granska att växthusgasberäkningar är korrekta och att råvaror uppfyller tillämpliga marktkriterier, där det senare framförallt kräver miljömässig och teknisk kompetens. Omfattar kontrollsystemet beräkningar av växthusgasutsläpp kan exempelvis inte en ekonomisk revisor utan dokumenterad kompetens/erfarenhet av t.ex. både hållbarhetslagen och växthusgasberäkningar anses ha tillräcklig kompetens för att göra en kompetent oberoende granskning. Den lägsta nivå av kompetens som ställs på en oberoende granskare för enklare kontrollsystem är t.ex. person med erfarenhet av revision samt dokumenterad erfarenhet av arbete med hållbarhetslagen.

Energimyndighetens bedömning av granskarens kompetens görs vid anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked (inklusive vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod) och vid omprövning av hållbarhetsbesked. En oberoende granskarens kompetens bedöms av Energimyndigheten baserat på inskickat underlag gällande ansökan/anmälan av hållbarhetsbesked. Ackreditering av granskare är inget krav i regelverket och i dagsläget finns ingen möjlighet till certifiering av oberoende granskare enligt hållbarhetslagen. Beslutet huruvida kompetensen är tillräcklig gäller för den granskare och för den verksamhet beslutet om hållbarhetsbesked omfattar. En juridisk person såväl som enskild person kan vara oberoende granskare.

En granskarens oberoende och kompetens bör utredas av aktören i förväg innan granskaren anlitas. Aktören bör därför säkerställa i sina överenskommelser att granskaren är oberoende och innehar tillräcklig kompetens för att granska aktörens kontrollsystem. Granskare som är ackrediterade för andra regelverk eller standarder som motsvarar delar av regelverket kan ange detta som bevis på kompetens för dessa delar. Granskarens

kompetens kan även visas med exempelvis CV, examensbevis, kursintyg, intyg från arbetsgivare, arbetsbeskrivning eller bevis på tidigare utförda granskningar inom samma område. Granskaren ska i samband med sitt utlåtande intyga relevant kompetens för sig och granskningsteamet, alternativt intyga att relevant kompetens finns tillgängligt inom det granskningsföretag granskaren är anlitad av.

I de fall då en enskild granskare inte har tillräcklig kompetens att granska ett kontrollsystem som är komplext och omfattar flera typer av biobränslen kan en grupp granskare anlitas som tillsammans innehar de kompetenser som krävs. En granskningsledare bör dock utses, som ansvarar för utlåtandet som ska skickas in till Energimyndigheten vid ansökan om hållbarhetsbesked (inklusive hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod) eller vid omprövning av hållbarhetsbesked.

Om Energimyndigheten anser att kompetensen för granskaren eller granskningsteamet inte är tillräcklig för att bedöma kontrollsystemet ska den aktören utöka gransknings-teamet med relevant kompetens alternativt byta granskare.

I vissa fall kan Energimyndigheten göra bedömningen att samma oberoende granskare innehar kompetens att utföra granskningen både vid ansökan om hållbarhetsbesked och vid omprövning. I andra fall kan kompetens hos oberoende granskare bedömas som tillräcklig vid anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked men inte vid omprövning på grund av att ytterligare teknisk kompetens behövs vid omprövning. Om en ny granskare eller en granskare med mer kompetens behövs bedöms detta vid omprövning av hållbarhetsbesked.

4.2.1 Ekonomisk kompetens

Med ekonomisk kompetens avses

- a) förmåga att välja och tillämpa principer, rutiner och tekniker för granskning och förmåga att planera och organisera granskningen efter verksamhetens art,
- b) förmåga att bedöma och verifiera informationens representativitet och tillförlitlighet, och
- c) övergripande organisations- och affärskunskap, relevant kunskap om hur ledningssystem är uppbyggda och fungerar samt relevant kunskap om olika rutiner för att säkra, kontrollera och tillhandahålla information, data och dokument.

Om kontrollsystemet enbart omfattar biobränslen som är certifierade eller omfattas av ett hållbarhetsbesked i tidigare led kan det i vissa fall räcka att granskaren har ekonomisk kompetens. Dock måste en granskare med en ekonomisk kompetens ha kunskaper om hållbarhetslagen för att kunna utföra granskningen.

4.2.2 Teknisk och miljömässig kompetens

Med teknisk och miljömässig kompetens avses kunskap om

1. den produktionskedja inom vilken ett biodrivmedel eller biobränsle produceras och distribueras samt om de råvaror som används och de system för odling, avverkning eller annat uttag som används för produktion av dessa råvaror,

2. de naturmiljöer som omfattas av hållbarhetskriterierna och hur dessa miljöer definieras, kategoriseras, dokumenteras och skyddas i de regioner där råvaran produceras, samt kunskap om metoder för att identifiera och karaktärisera förändringar i markanvändning och vegetation i dessa regioner,
3. de processer som genererar växthusgaser och den metod för beräkning av växthusgasminskning som anges i regelverket,
4. massbalansberäkningar och hur dessa används för att följa upp och dokumentera de mängder bränsle som är hållbara,
5. kunskap om relevanta nationella och internationella regelverk,
6. kunskap av växthusgasberäkningar genom livscykelanalys.

Relevant teknisk kompetens ska innehas för de produktionskedjor och för de särskilda moment som kontrollsystemet ska omfatta. Exempelvis behövs inte specifik kunskap om markkriterier finnas om biobrännslens ursprung är en industriell restprodukt eller ett avfall. Granskaren bör ha akademisk bakgrund eller relevant arbetslivserfarenhet av de naturmiljöer som omfattas av hållbarhetskriterierna, av växthusgasberäkningar samt av massbalansberäkningar. Dessutom måste granskare ha kunskap om relevanta produktionskedjor och odlingssystem för biomassa som används till biodrivmedel och flytande biobränsle och som handhas av aktören.

Granskaren bör ha erfarenhet av att verifiera de typer av naturmiljöer som omfattas av relevanta hållbarhetskriterier för den produktionskedja som ska granskas, kunskap om nationella regelverk för dessa naturmiljöer samt bör kunna kommunicera på de platser där naturmiljöerna förekommer.

Exempel: En aktör som hanterar flera typer av biodrivmedel och flytande biobränslen inom sitt kontrollsystem och utför egenkontroll för alla produktionskedjor ska anlita en granskare med ekonomisk kompetens och relevant teknisk kompetens för exempelvis massbalans och verifiering av markkriterier. Om aktören utför egna beräkningar av växthusgasutsläpp måste den tekniska kompetensen även omfatta växthusgasberäkningar. Om aktören däremot använder sig av normalvärden, krävs ingen ytterligare teknisk kompetens för växthusgasberäkningar än att avgöra om normalvärde får användas eller inte.

Exempel på kunskap som den oberoende granskaren kan behöva ha beroende på vad kontrollsystemet omfattar:

Naturmiljöer som omfattas av regelverket: terminologin inom miljöområdet generellt, bedömning av miljöaspekter och påverkan, utvärdering av miljöprestanda, inverkan av mänskliga aktiviteter på miljön, hantering av naturresurser, allmänna metoder för miljöskydd, kunskap om miljöns uppbyggnad av arter, samverkan mellan ekosystem, regelverk för miljön, skötselplaner, klassning av naturområden. Kunna bedöma flygfoton, GIS-kartor, satellitbilder samt övrig relevant bevisning av uppfyllandet av markkriterier.

Växthusgasberäkningar: kunskap om livscykelanalyser och hur systemgränser sätts, erfarenhet av bedömning av emissionsfaktorer och datakvalitet för relevanta led i produktionskedjan, kunskap om relevanta industriella processer, utbyten och konverteringsfaktorer, kännedom om när normalvärden och delnormalvärden får användas, kunskap om föreskriven metod för beräkning av faktiska värden.

Massbalansberäkningar: kunskap om definitionen av massbalans enligt regelverket, kunskap om massbalansberäkningar, om möjligt erfarenhet av massbalans från annan typ av verksamhet.

4.3 Granskningsförfarande

En granskning av kontrollsystemet sker i olika omfattning beroende på om syftet med granskningen är att ansöka om ett hållbarhetsbesked, om granskningen sker inför omprövning av ett befintligt hållbarhetsbesked eller inför ansökan om hållbarhetsbesked för en avgränsad tidsperiod.

Granskningen ska innehålla en utvärdering av den metod för stickprov som ska ingå i kontrollsystemet och stickprovets frekvens. Dessutom ska granskningen innehålla en utvärdering av de uppgifter som aktören har lämnat om sitt kontrollsystem.

4.3.1 Oberoende granskning inför anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked

Granskningsförfarandet inleds med att den oberoende granskaren gör en riskbedömning av aktörens kontrollsystem. Observera att aktören ansvarar för sin egen riskbedömning i samband med att denne bygger upp sitt kontrollsystem. Granskarens riskbedömning ska resultera i bedömningar av hur stora risker det finns i olika delar av kontrollsystemet för att detta inte uppfyller kravet att kunna visa att biodrivmedel och biobränslen som hanteras kan anses vara hållbara. Riskbedömningen som granskaren gör bör också belysa sådant som kan ha förbisetts av aktören.

Granskaren bör utveckla en plan för den granskning som ska utföras. Planen bör innehålla typer av verifieringsgrunder som utförs för att säkerställa alla hållbarhetskriterier omfattas av kontrollsystemet och säkerställer att biodrivmedel och biobränslen kan anses vara hållbara. Planen för oberoende granskning ska skickas till Energimyndigheten tillsammans med utlåtandet vid ansökan av hållbarhetsbesked.

Granskaren bör vid granskningen inför anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked bedöma och utvärdera kontrollsystemets rutiner för stickprov (inkl. frekvens) och massbalans, aktörens egen riskbedömning, kontrollsystemets avvikelshanteringssystem, rutiner för inköp, hantering och försäljning, bedrägerihantering, befintligt ledningssystem, interna kontrollrutiner samt verksamhetens medvetenhet om hållbarhetskrav. Granskaren ska bedöma om dessa rutiner kan säkerställa hållbarhet.

4.3.2 Oberoende granskning vid anmälan om väsentlig ändring av hållbarhetsbesked

Vid oberoende granskning i samband med anmälan om väsentlig ändring i kontrollsystemet behöver den oberoende granskaren endast granska de delar av kontrollsystemet som ändrats. Vid bedömningen huruvida en oberoende granskning är nödvändigt eller inte vid ändring av kontrollsystemet beror på vilken ändring som har genomförts samt dess omfattning.

Exempel där oberoende granskning krävs i samband med anmälan om väsentlig ändring:

En väsentlig ändring som innebär en utökning av kontrollsystem genom t.ex. utökning med fasta/gasformiga biobränslen i befintligt kontrollsystem för flytande biobränslen.

Exempel där oberoende granskning inte krävs:

En väsentlig ändring som innebär t.ex. utökning med fler partier av samma bränsletyp, d.v.s. mindre väsentlig ändring.

4.3.3 Oberoende granskning vid omprövning av hållbarhetsbesked

Aktören ska inför omprövning av hållbarhetsbesked anlita en oberoende granskare som ska granska att kontrollsystemet uppfyllt sitt syfte under den period som förflutit sedan aktören erhöll ett hållbarhetsbesked, eller sedan hållbarhetsbeskedet senast omprövades.

Vid omprövning av hållbarhetsbesked ska den oberoende granskningen innefatta ett urval av rutiner och dokumentation av hållbara mängder. Urvalet ska bestämmas utifrån en riskbedömning och i de fall stora avvikelser upptäcks ska urvalet utökas.

Den oberoende granskaren ska säkerställa att kontrollsystemet fungerar i enlighet med befintliga rutiner så att biodrivmedel och biobränslen som företaget hanterat kan anses vara hållbara. Detta görs genom att den oberoende granskaren kontrollerar både ett urval av rutiner och hållbara mängder genom stickprov (se avsnitt 3.11). Granskningen ska kontrollera att urvalet av hållbara mängder uppfyller kriterierna i hållbarhetslagen samt massbalanskravet i hållbarhetsförordningen genom att granska de underlag som styrker hållbarheten. Granskningen ska resultera i ett utlåtande som ska skickas till Energimyndigheten vid omprövning av hållbarhetsbesked.

Granskaren ska utifrån en riskbedömning av kontrollsystemet göra ett urval av rutiner för att säkerställa att företaget arbetar i enlighet med de rutiner som företaget beskrivit vid ansökan om hållbarhetsbesked eller tidigare omprövning. Granskaren ska också göra ett urval av mängder bränsle som hanterats inom kontrollsystemet. Granskning av mängderna ska omfatta en kontroll av alla hållbarhetskriterier, växthusgasberäkningar och av massbalanssystemet för de specifika mängderna. Urvalet bör motsvara de rutiner och mängder som det enligt granskarens riskbedömning kan föreligga stor risk för att hållbarhet inte kan visas.

Om stickprov genomförts av företaget eller annan tredje part ska den oberoende granskaren kontrollera att stickprovet genomförts i enlighet med företagets rutiner och bedöma om stickprovet föranleder ytterligare kontroll av mängder. Om annan tredje part genomfört stickprov ska granskaren bedöma om tredjepartens kompetens uppfyller de krav som ställs i regelverket.

Om den oberoende granskaren upptäcker avvikelser vid kontroll av stickprov ska ett större urval av rutiner och mängder kontrolleras.

Utifrån resultatet av den oberoende granskningen ska granskaren bedöma om kontrollsystemet uppfyller sitt syfte. Granskarens utlåtande ska skickas till Energimyndigheten av företaget vid omprövning av hållbarhetsbesked (se avsnitt 4.4.2).

Granskningen ska avse hela den period som omfattas av hållbarhetsbeskedet eller den kortare period som Energimyndigheten anger (granskningsperioden) och ska innefatta minst ett av alternativen nedan

- a) kontroll av de stickprov avseende hållbara mängder som genomförts av aktören under granskningsperioden,
- b) kontroll av kompetens och utlåtande från en oberoende tredje part som utfört stickprov under granskningsperioden,
- c) egna stickprov avseende granskningsperioden utförda av den oberoende granskaren.

Vid omprövning föranledd av en väsentlig ändring i kontrollsystemet ska granskningen omfatta de delar som Energimyndigheten begär.

4.3.4 Oberoende granskning vid ansökan om hållbarhetsbesked för en avgränsad tidsperiod

Vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod ska den oberoende granskaren granska ett urval av de mängder som omfattas av ansökan. Urvalet ska bestämmas utifrån en riskbedömning och i de fall mängder som inte är hållbara identifieras av den oberoende granskaren ska urvalet utökas och omfatta samtliga mängder som ansökan avser. Den oberoende granskaren ska kontrollera att urvalet av mängder uppfyller tillämpliga kriterier i hållbarhetslagen, krav på massbalanssystem i hållbarhetsförordningen samt kriterier enligt hållbarhetsföreskrifterna.

Oberoende granskning vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod ska ske i samband med ansökan. Ansökan om hållbarhetsbesked för en avgränsad period ges i undantagsfall, exempelvis om hållbarhetsbesked är återkallat eller om några mängder har hanterats innan ansökan om hållbarhetsbesked har inkommit till Energimyndigheten. Beskedet ges för de mängder som skattskyldighet har inträtt för per månad, därmed bör granskning ske månatligen. Om icke hållbara mängder upptäcks när urvalet kontrolleras ska urvalet utökas till att omfatta samtliga mängder.

4.4 Granskarens utlåtande och intyg

En granskning av kontrollsystemet sker på olika sätt beroende på om syftet med granskningen är att anmäla/ansöka om hållbarhetsbesked, om granskningen sker inför omprövning av ett befintligt hållbarhetsbesked eller inför ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod.

Den oberoende granskaren ska i ett utlåtande bekräfta att kontrollsystemet omfattar alla hållbarhetskriterier.

Utlåtandet från den oberoende granskaren ska skickas till Energimyndigheten i samband med anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked, vid omprövning av hållbarhetsbesked eller vid ansökan om hållbarhetsbesked för avgränsad tidsperiod. Utlåtandet ska även innehålla information om oberoende och underlag för styrkande av kompetens (se avsnitt 4.2 om granskarens kompetens ovan). Det finns en mall för utlåtandet på Energimyndighetens hemsida¹³.

4.4.1 Utlåtande inför anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked

Utlåtandet från den oberoende granskaren ska vid anmälan/ansökan om hållbarhetsbesked innefatta

1. en beskrivning av den oberoende granskarens granskningsplan för och riskbedömning av kontrollsystemet, som legat till grund för granskningen,
2. en bedömning av rutiner och metoder, särskilt avseende massbalans och i förekommande fall stickprov, som ingår i kontrollsystemet för att säkerställa hållbarhet, och
3. en bedömning av de krav som ställs på underlag som styrker hållbarhet för de biodrivmedel och biobränslen som omfattas av kontrollsystemet.

4.4.2 Utlåtande inför omprövning av hållbarhetsbesked

Vid omprövning ska utlåtandet från den oberoende granskaren innefatta

1. en bedömning av om kontrollsystemet uppfyller sitt syfte,
2. en beskrivning av det urval mängder och rutiner som granskats,
3. en bedömning av tillförlitligheten av underlaget som styrker hållbarheten,
4. en bedömning av om samtliga mängder som hanteras av kontrollsystemet kan anses vara hållbara utifrån det urval av mängder som kontrollerats,
5. en beskrivning av hur eventuella växthusgasberäkningar kontrollerats i de fall då faktiska värden har använts, och
6. de avvikelser som funnits vid granskningens genomförande och en beskrivning av de åtgärder som vidtagits av aktören.

4.4.3 Utlåtande inför ansökan om hållbarhetsbesked för en avgränsad period

Utlåtandet från oberoende granskare ska vid ansökan om hållbarhetsbesked för en avgränsad period innehålla

1. en beskrivning av det urval av mängder som granskats,
2. en bedömning av tillförlitligheten hos underlaget som styrker hållbarheten,

¹³ Utlåtande från oberoende granskare för hållbarhetsbesked

3. en beskrivning av hur eventuella växthusgasberäkningar kontrollerats i de fall då faktiska värden har använts, och
4. en bedömning av om samtliga mängder som omfattas av anmälan kan anses vara hållbara utifrån det urval av mängder som har kontrollerats.

4.4.4 Intyg för biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor till följd av anläggningsbesked

Varje parti av biodrivmedel framställt av livsmedels- eller fodergrödor som läggs till grund för avdrag enligt 7 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi ska omfattas av ett intyg från en oberoende revisor eller annan oberoende granskare med motsvarande kompetens om att kraven om drifttagning och avskrivning uppfylls (20 § hållbarhetsförordningen). Utlåtandet ska avse aktörens kontrollsystem och innehålla de uppgifter som följer av hållbarhetsföreskrifterna. Intyget ska visa att biodrivmedel som är framställt av livsmedels- eller fodergrödor har producerats i en anläggning som har tagits i drift före den 31 december 2013 och att anläggningen inte är fullständigt avskriven. Detta ska baseras på att kontrollsystemet innehåller rutiner som säkerställer att varje parti av biodrivmedel går att spåra till den anläggning där det har producerats. Den oberoende granskaren kan i detta fall vara produktionsanläggningens egen auktoriserade revisor som utfärdar ett intyg för anläggningen.

Intyget ska innefatta vilken anläggning mängden livsmedelsbaserade biodrivmedel framställt av livsmedels- eller fodergrödor med specifika hållbarhetsegenskaper har producerats i, att anläggningen tagits i drift före 31 december 2013 samt att anläggningen enligt anläggningsinnehavarens årsbokslut för föregående år upprättats enligt god redovisningssed och påvisar att anläggningen inte är fullständigt avskriven. Intyget bör ange produktionsanläggningens namn och adress men om det av särskilda affärs- eller konkurrensskäl är omöjligt att erhålla information om vilken anläggning som produktion av partiet har skett i, ska partiet vara spårbart i leverantörers massbalanssystem i produktionskedjan och på begäran kunna göras tillgängligt för tillsynsmyndigheten eller Europeiska kommissionen.

Intyget ska baseras på årsredovisningen för föregående kalenderåret. Om intyget utfärdats för en viss produktionsanläggning omfattas alla partier som producerats i den anläggningen. Om intyget inte namnger en viss produktionsanläggning omfattar det ett specifikt parti av biodrivmedel och gäller då enbart för denna.

Intyg ska kunna göras tillgängligt vid tillsyn och bör sparas i minst 7 år i enlighet med lagen (1994:1776) om skatt på energi.¹⁴

Aktörer som enbart köper biodrivmedel framställt av livsmedels- eller fodergrödor från leverantörer som innehar ett anläggningsbesked behöver inte uppvisa intyg vid tillsyn. Däremot ska alla mängder biodrivmedel kunna spåras till leverantörer i tidigare led som innehar ett giltigt anläggningsbesked.

¹⁴ Generell dokumentationsskyldighet | Rättslig vägledning | Skatteverket

5 Bränslen och råvaror

5.1 Vilka bränslen omfattas av hållbarhetslagen?

Bränslen utgörs i regelverket av biodrivmedel och biobränslen. Biodrivmedel avser bränslen som används för motordrift. Biobränslen är fasta, gasformiga eller flytande bränslen som framställs av biomassa och som används för andra energiändamål än motordrift. Biobränslen inkluderar samtliga material som innehåller biomassa och som förbränns för att producera el, värme, kyla. Biomassa är den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung, av skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av avfall, inklusive industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung. Om sådant material förbränns är det att klassa som ett biobränsle. Definitionen gör ingen skillnad på om biomassan kommer från interna eller externa källor.

Bränslekategori är den typ av biobränsle eller biodrivmedel som berört bränsle tillhör, vilket även är kopplat till begreppet parti. Berörda bränslen finns sammanfattade i hållbarhetsföreskrifterna bilaga 1. I 1 kap. 2 § hållbarhetslagen definieras dessa begrepp som:

- Biodrivmedel: flytande eller gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för transportändamål och/eller motordrift.
- Biobränslen: fasta, flytande och gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för andra energiändamål än transport och/eller motordrift.

Exempel på biodrivmedel:

Etanol, ETBE, bio-MTBE, biobensin, HVO, RME, FAME, biogas, bio-DME

Exempel på flytande biobränslen:

Bioljor (t.ex. MFA, tallbecksolja, FAME), råmetanol, terpentin

Exempel på fasta biobränslen:

Flis, RT-flis, pellets, biogen andel av fast avfall (t.ex. industriellt och kommunalt avfall)

Exempel på gasformiga biobränslen:

Biometan/biogas, biogas i flytande form, vätgas producerad från bioråvara

Exempel på bränslen som inte innefattas i befintligt regelverk är bränslen som inte är framställda av bioråvara. Detta innefattar bland annat elektrobränslen, t.ex. vätgas framställd genom elektrolys och metanol framställt av koldioxid och vätgas från elektrolys.

En aktör som har eller anmäler/ansöker om hållbarhetsbesked kan använda fler typer av bränslen än de som föranlett krav om hållbarhetsbesked. Ett exempel är en aktör som använder både fasta och gasformiga biobränslen men där bara den ena användningen överstiger gränsvärdet för *installerad tillförd effekt* som gör aktören skyldig att inneha ett hållbarhetsbesked. I kapitel 7 beskrivs vilka bränslen ska omfattas i hållbarhetsbeskedet och som omfattas av skyldigheten att årligen lämna mer specifika uppgifter om.

5.2 Bränslen

5.2.1 *Fast, flytande, gasformiga biobränslen – vad är vad inom regelverket*

Biobränslen klassas som fasta, flytande eller gasformiga baserat på deras egenskaper och fysikaliska tillstånd vid rumstemperatur och normaltryck.

Flytande biobränslen omfattar, till skillnad från biodrivmedel, bara vätskeformiga och alltså inte gasformiga produkter. De bränslen som används i Sverige och som omfattas av definitionen är bioolja, råttolja och tallbeckolja samt biodrivmedel (utom gasformiga sådana) som används som flytande biobränslen, det vill säga för andra energiändamål än transport eller motordrift. Bioolja omfattar fyra typer av produkter, nämligen vegetabiliska och animaliska oljor samt vegetabiliska och animaliska fetter. Bränslelutar omfattas inte av definitionen, utan betraktas som ett fast bränsle (i huvudsak lignin) i lösningsform.

Fasta biobränslen inkluderar t.ex. pellets, flis, kommunalt avfall, bränslelutar (såsom svartlut).

Gasformiga biobränslen omfattar även gasbränslen i flytande form, t.ex. biogas i flytande form.

5.2.2 *Bränslekategorier inom regelverket*

Vilken bränslekategori ett bränsle tillhör och vilken råvara biobränslet eller biodrivmedlet producerats av kommer ha betydelse för:

- vilka uppgifter som behöver rapporteras,
- hur långt tillbaka i produktionskedjan som spårbarhet krävs,
- om markkriterier ska uppfyllas¹⁵,
- krav på minskning av växthusgasutsläpp,
- uppfyllande av krav för anläggningsbesked, se mer i avsnitt 2.2,
- Sveriges möjlighet att kunna tillgodoräkna så kallade avancerade biodrivmedel mot särskilda mål¹⁶.

Beskrivning av de olika bränslekategorierna återfinns i bilaga 1 i hållbarhetsföreskrifterna. Nedan anges exempel på bränslen, om de är fasta, flytande eller gasformiga biobränslen eller biodrivmedel samt vilken bränslekategori de tillhör.

¹⁵ Markkriterier ska uppfyllas för skogsbiomassa, och jordbruksbiomassa samt för restprodukter som uppkommit i primärproduktionen från skogsbruk och jordbruk

¹⁶ Regeringens proposition 2016/17:217 Genomförande av ändringar i förnybartdirektivet – ILUC

Tabell 2. Exempel på bränslen och tillhörande bränslekategori enligt bilaga 1 i hållbarhetsföreskrifterna.

Bränsle	Fast, flytande eller gasformigt biobränsle/biodrivmedel	Bränslekategori
Biogas (både i flytande och gasform)	Gasformigt biobränsle eller biodrivmedel beroende på ändamål	Biogas
Bränslelut (t.ex. svartlut, lignin)	Fast biobränsle	Övriga fasta
FAME	Flytande biobränsle eller biodrivmedel	Biodiesel
GROT	Fast biobränsle	Flis (träflis från restprodukter från skogsbruk)
HVO	Flytande biobränsle eller biodrivmedel	Vätebehandlad vegetabilisk olja
Kommunalt avfall	Fast biobränsle	Övriga fasta
Industriavfall (biogen andel)	Fast biobränsle	Övriga fasta
LBG/biogas i flytande form	Gasformigt biodrivmedel	Biogas
Parkavfall	Fast biobränsle	Övriga fasta
RME	Flytande biobränsle eller biodrivmedel	Biodiesel
Råttalolja	Flytande biobränsle	Övriga flytande
Tallbeckolja	Flytande biobränsle	Övriga flytande

5.2.2 Beräkning av bioandel i avfallsbränsle

Gällande avfall är biobränsle den del av avfallet som består av biomassa. För att uppskatta hur mycket biobränsle och därmed hur stor bioandel som avfall innehåller kan olika metoder användas. Generellt är samma metoder som är godkända för detta enligt EU ETS-regelverket även tillämpbara i hållbarhetslagen¹⁷. Bioandel i avfall syftar till andel av den totala kolhalten i avfallet som är av biogent ursprung. Exempel på sätt att beräkna mängden biobränsle i avfall:

- Användning av hänvisningsvärden på bioandel för blandat avfall (fastställda av Naturvårdsverket¹⁸)
- Kontinuerlig mätning av halten kol-14 i rökgaser för att uppskatta mängden biobränsle som förbränts
- Provtagning och analys av halten kol-14 i inkommet avfall

Eventuella mätningar av kol-14 ska kunna följas upp i aktörens kontrollsystem.

För uppskattning av energimängd i biobränsle kan fördelning göras mellan biogen och icke biogen fraktion, antingen baserat på egna uppmätta värden eller enligt genom nämnda hänvisningsvärden. För uppskattning av energiinnehåll i levererade ton avfall kan exempelvis fukthaltsbestämningar användas.

Då bioandel i avfallsbränsle kan variera från leverans till leverans kan aktörer, vid årlig rapportering till Energimyndigheten, använda ett viktat medelvärde av växthusgasutsläpp för avfall som omfattar samma parti så när som skillnader i växthusgasutsläpp för respektive leverans.

¹⁷ Vägledning för avfallsenergianläggningar inom EU ETS i Sverige (naturvardsverket.se)

¹⁸ Hänvisningsvärden från Naturvårdsverket (www.naturvardsverket.se)

5.2.3 *Biobränslen som köpts inom avtal enligt tidigare regelverk*

Om en aktör har biodrivmedel eller fasta, gasformiga eller flytande biobränslen som vid regelverkets ikraftträdande 1 juli 2021 antingen förvaras i lager eller ingår i avtal som avser leverans före den 1 juli 2022, ska regelverkets nya bestämmelser om hållbarhetskriterier på biodrivmedel och biobränslen inte utgöra grund för återkallelse av hållbarhetsbesked eller vara ett hinder för Energimyndigheten att besluta om hållbarhetsbesked. Om sådana mängder har använts i anläggningar som berörs av krav om årlig rapportering till Energimyndigheten ska dessa rapporteras som hållbara mängder förutsatt att de uppfyller hållbarhetskriterierna enligt de äldre hållbarhetsföreskrifterna. En förutsättning är att avtal har tecknats före lagens ikraftträdande 1 juli 2021.

5.3 Råvaror

Råvara används för att producera biodrivmedel eller biobränsle. Råvaror som utgörs av skogsbiomassa eller agrobiomassa omfattas av markkriterier, läs mer om markkriterier under kapitel 9.

5.3.1 *Råvaror för produktion av biodrivmedel och biobränslen*

För användning av fasta och gasformiga biobränslen respektive tillverkning av flytande biobränslen och biodrivmedel i anläggningar som inte omfattas av krav på minskade växthusgasutsläpp behöver råvaran enbart redovisas enligt kategorierna i 5 kap. 3 § i hållbarhetsföreskrifterna.

För användning av fasta och gasformiga biobränslen respektive tillverkning av flytande biobränslen och biodrivmedel i anläggningar som har krav på minskade växthusgasutsläpp behöver råvaran redovisas på den detaljnivå som är nödvändig för att beräkna minskade växthusgasutsläpp enligt normalvärden eller faktiska värden.

Av Tabell 3 nedan framgår några exempel på råvaror samt vilken kategori a–g som de ska rapporteras som vid årlig rapportering till Energimyndigheten, enligt 5 kap 3 § pkt 5 hållbarhetsföreskrifterna, samt om råvaran omfattas av markkriterier eller inte.

Tabell 3. Exempel på råvaror, tillhörande kategori vid rapportering, samt om råvaran berörs om markkriterier.

Råvara	Kategori för årlig rapportering enligt 5 kap 3 § pkt 5 hållbarhetsföreskrifterna	Omfattas av markkriterier?
Skörderester som uppkommit direkt i jordbruksverksamhet, t.ex. halm, blast, skal/agnar, nötskal	a. Restprodukt från jordbruk	Ja
Salix och poppel odlat på jordbruksmark, biomassa från betesmarker	c. Övrig agrobiomassa	Ja
Flis, GROT, trädtoppar, grenar, blad, barr, defekt stamved och barkborreskadat träd från skogsmark	d. Skogsbiomassa, inklusive restprodukt från skogsbruk	Ja
Material från fiske- och vattenbruksnäringen	e. Restprodukt från vattenbruk eller fiske	Nej
Kommunalt avfall insamlat från hushåll, avfall från kommunala återvinningcentraler	f. Fast kommunalt avfall	Nej

Råvara	Kategori för årlig rapportering enligt 5 kap 3 § pkt 5 hållbarhetsföreskrifterna	Omfattas av markkriterier?
Industriavfall, RT-flis, slakteriavfall, avloppsslam, lignin, svartlut, brunlut, råglycerin, tallolja, tallbeckolja, sågspån, kutterspån, parkavfall, stallgödsel, biomassa från underhåll av infrastruktur och tätortsmark, press- och jäsning-rester, avfall från byggprojekt	g. Annan restprodukt eller avfall	Nej

5.3.2 Råvaror för framställning av biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor

biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor inkluderar biodrivmedel framställda från råvarorna spannmål eller andra stärkelserika grödor så som vete, råg, havre och majs (oavsett om det enbart är sädeskornen eller hela växten som används), rotfrukter (till exempel potatis, jordärtskocka, sötpotatis, maniok och jams) och stamknölar (till exempel taro). Med sockergrödor avses till exempel sockerbetor och sockerrör. Med oljegrödor avses till exempel raps, soja och oljepalm.

Råvaror som inte används för framställning av biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor innefattar till exempel material som innehåller både cellulosa och lignin (så som biomassa från skog och vedartade energigrödor) samt material som främst består av cellulosa och hemicellulosa men som har ett lägre lignininnehåll än material som innehåller både cellulosa och lignin så som gräsartade energigrödor med lågt stärkelseinnehåll, till exempel rajgräs, jungfruhirs, miskantus, italienskt rör och andra sådana täckgrödor före och efter huvudgrödor, samt rester från livsmedels- och fodergrödor så som halm, stjälkar, agnar och skal. Andra råvaror som inte omfattas är vall.

Råvaror som uppfyller definitionen av restprodukt eller avfall i 1 kap. 2 § hållbarhetslagen utgör inte biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor.

Rutiner för massbalans och spårbarhet kan användas för att visa att ett biodrivmedel inte är livsmedelsbaserat.

Aktörer som köper in och hanterar biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor ska i sina rutiner säkerställa att alla partier biodrivmedel från livsmedel och fodergrödor omfattas av ett intyg från oberoende revisor eller oberoende granskare att anläggningen tagits i drift före 31 december 2013 och inte är fullständigt avskriven.¹⁹

5.3.3 Avfall och restprodukter för framställning av bränslen

För biodrivmedel eller biobränslen som framställts av antingen avfall eller restprodukter, d.v.s. restprodukter andra än sådana från jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk gäller inte markkriterierna som anges i hållbarhetslagen. Därmed sträcker sig krav på spårbarhet inom kontrollsystemet tillbaka till den plats där avfallet eller restprodukten uppstår. För restprodukter från jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk gäller alla hållbarhets-kriterier, d.v.s. markkriterierna gäller och spårbarhet krävs tillbaka till den mark där råvaran uppstod.

¹⁹ 20 § Hållbarhetsförordningen

För avfall och alla typer av restprodukter gäller att växthusgasutsläppen ska anses vara noll fram till dess att dessa material samlas in. Inga dittills uppkomna utsläpp från en produktionsprocess ska fördelas på avfall eller restprodukter. Då avfall eller restprodukt uppstår i en produktionsanläggning bör normal hantering eller upparbetning som krävs för att avfallet eller restprodukten ska kunna avyttras eller nyttogöras från anläggningen alltså anses vara en del av huvudprocessen, och belastar inte avfallet eller restprodukten. Fast kommunalt avfall är undantaget från marktkriterier och krav på växthusgasutsläppsminskning.

För avfall och restprodukter som används som råvara till biodrivmedel eller biobränsle ska alla utsläpp som uppstår från det att avfallet eller restprodukten har lämnat den process eller anläggning där den uppstod till och med användning av bränslet inkluderas i beräkningen av växthusgasutsläpp. Det inbegriper exempelvis transporter för insamling av avfall eller restprodukter samt eventuell upparbetning eller förädling av materialet före användning som biodrivmedel eller biobränsle.

Exempel på avfall är material som tas från marknaden av hälso- eller säkerhetsskäl. Om ett potentiellt bränsle eller råvara avsiktligt förstörs eller ges undermålig kvalitet, eller blandas med avfall i syfte att klassas som avfall vid bedömningen av uppfyllda hållbarhetskriterier är det inte att anse som avfall, eftersom det då inte finns någon avsikt att göra sig av med det.

Tabell 3 anger råvaror som bedömts vara restprodukter och avfall. Skörderester som halm, blast, skal, majscolvar och nötskal, liksom bearbetningsrester inklusive råglycerin, d.v.s. glycerin som inte är raffinerat, utgör restprodukter och ska ha värdet noll när det gäller växthusgasutsläppen över en livscykel fram till dess att materialen samlas in. Råglycerin, tallbeckolja och gödsel utgör restprodukter. Sågspån, svartlut, brunlut, fiberslam, lignin och tallolja är exempel på restprodukter från skogsbaserad industri.

Trädtoppar, flis och GROT är exempel på restprodukter från skogsbruk.

Med restprodukter från jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk avses restprodukter som uppkommer i direkt anslutning till odling, skörd, gallring, rensning eller avverkning, se Tabell 3.

5.3.4 Bedömning av restprodukt eller samprodukt

För att avgöra om något är en restprodukt eller inte finns bestämmelser som berör restprodukter i 3a § i hållbarhetsförordningen. En restprodukt ska inte utgöra en huvudprodukt och ha ett försäljningspris som är en viss nivå lägre än marknadspris på huvudprodukten. En produkt anses inte längre vara en restprodukt om en process är optimerad för att producera produkten, alternativt om produkten

1. har ett annat användningsområde än energiändamål, och
2. under den senaste tvåårsperioden, eller den kortare del av tiden som ämnet funnits på marknaden, har haft ett genomsnittligt försäljningspris per kilo som under samma tid överstiger 40 procent av det genomsnittliga försäljningspriset per kilo av det ämne som processen normalt är optimerad för.²⁰

²⁰ En kortare tid än tvåårsperiod tillämpas om ämnet funnits på marknaden en kortare period. Då avser denna period tiden från det att ämnet sattes på marknaden. Priset på restprodukten får som ett genomsnitt under denna period, alternativt under den senaste tvåårsperioden som ämnet funnits på marknaden, inte överstiga 40 procent av det genomsnittliga försäljningspriset per kilo av det ämne som processen normalt är optimerad för.

Andra stycket gäller inte ämnen som har uppkommit direkt i jordbruks-, vattenbruks-, fiske- eller skogsbruksverksamhet.

Ett material utgör således inte en restprodukt om huvudprocessen avsiktligt har modifierats för att få en större mängd eller ge materialet andra egenskaper, på bekostnad av huvudprodukten.

Exempel: en grövre sågklinga används i en process med syftet att få mer sågspån, så har huvudprocessen (sågade trävaror) avsiktligt ändrats för att producera mer sågspån på bekostnad av sågade trävaror. I detta fall är inte sågspånet en restprodukt, utan en samprodukt.

Om en huvudprocess avsiktligt ändras, exempelvis beroende på aktuellt marknadspris, för att periodvis optimeras mot huvudprodukten och periodvis mot något annat material bör produktionen av båda dessa material betraktas som processens huvudsyfte och båda dessa material är då samprodukter.

Exempel: melass som erhålls vid sockerutvinning, där sockerkristalliseringen kan drivas olika långt beroende på vad som är mest lönsamt. Mer eller mindre melass erhålls då på bekostnad av huvudprodukten socker, och melass utgör därför normalt en samprodukt från sockertillverkningen.

Vissa delprocesser som ingår i produktionskedjor för biodrivmedel och biobränslen där flera material produceras är av sådan natur att de i detta sammanhang får anses ha flera huvudsyften, även om processen normalt bara optimeras mot det ena materialet (huvudprodukten). Om materialet i dessa fall utgör ett väsentligt utfall av processen (ekonomiskt värde) och detta material används till annat än energiändamål, ska båda materialerna utgöra samprodukter.

Exempel: foderprotein i form av rapskaka eller sojamjöl utgör samprodukter till vegetabilisk råolja vid pressning av oljeväxter, liksom drank i form av torrfoder är samprodukt vid tillverkning av spannmålsetanol, trots att processerna normalt optimeras mot vegetabilisk olja respektive etanol.

Ursprungligt teknikval är inte avgörande, utan det är hur befintlig process optimeras eller bedrivs som är avgörande.

Ursprungligt teknikval då processen togs i drift ska här inte vara avgörande i förhållande till om annan processtyp hade valts för att producera samma huvudprodukt. Det som istället är vägledande är vilken eller vilka produkter som befintlig process huvudsakligen syftar till att producera, vilket bör vara de material som processen normalt optimeras mot. De material som därefter kvarstår kan kategoriseras som restprodukter, alternativt som avfall.

Exempel: att välja att tillverka pappersmassa genom sulfatprocessen (där svartlut och tallolja erhålls tillsammans med pappersmassan) istället för genom sulfitprocessen (där brunlut erhålls tillsammans med pappersmassan) är inte att avsiktligt ändra huvudprocessen, utan endast ett teknikval.

Såväl sulfit- som sulfatprocessen syftar huvudsakligen till att producera pappersmassa (men olika teknikval), och processerna optimeras mot pappersmassa såväl i mängd som kvalitet. Svartlut respektive brunlut utgör således restprodukter från massatillverkning, och huvudprocessen ändras inte för att erhålla mer eller annan kvalitet på materialet. Tallolja, som utvinns ur den såpa som skummas av vid reningen av svartluten, utgör också restprodukt eftersom utvinningssteget får anses utgöra normal hantering/upparbetning av en restprodukt för att kunna nyttogöra den från anläggningen. Skulle såpan istället säljas och utvinningen av tallolja ske utanför massabruket är såpan en restprodukt och utvinningssteget där talloljan separeras från såpan ska inkluderas i växthusgasberäkningen.

6 Beräkning av växthusgasutsläpp

6.1 Krav om växthusgasminskning

För att biodrivmedel och bibränslen ska anses som hållbara ska användningen av dessa medföra att utsläppen av växthusgaser understiger vissa nivåer jämfört med deras fossila motsvarigheter. Värden för utsläpp av fossila växthusgaser för fossila motsvarigheter finns presenterade Tabell 4 samt i hållbarhetsföreskrifterna.

Tabell 4. Värden på de fossila motsvarigheterna till biodrivmedel och bibränslen uttryckt i koldioxidequivaler per MJ bränsle samt MJ nyttiggjord el och värme.

Typ av bränsle och ändamål	Fossil motsvarighet, [CO ₂ eq/MJ]
Biodrivmedel	94
Biobränslen som används för elproduktion	183
Biobränslen som används för produktion av nyttiggjord värme och/eller kyla	80
Biobränslen som används för produktion av nyttiggjord värme, där en direkt fysisk ersättning för kol kan påvisas	124

Beroende på när den anläggning som biodrivmedel produceras i eller den anläggning som biobränslen används i, för produktion av el, värme eller kyla, har tagits i drift finns olika krav på växthusgasminskning, för att använda biodrivmedel respektive biobränslen ska vara hållbara. Bestämmande av det datum då anläggningen togs i drift finns beskrivet i avsnitt 1.7.3.

För att biodrivmedel och flytande biobränslen ska vara hållbara ska användningen av dessa medföra:

1. minst 50 procent minskning av växthusgasutsläpp jämfört med deras fossila motsvarigheter, om biodrivmedlet eller det flytande biobränslet har producerats i en anläggning som har tagits i drift senast den 5 oktober 2015,
2. minst 60 procent minskning av växthusgasutsläpp jämfört med deras fossila motsvarigheter, om biodrivmedlet eller det flytande biobränslet har producerats i en anläggning som har tagits i drift efter den 5 oktober 2015, och
3. minst 65 procent minskning av växthusgasutsläpp jämfört med deras fossila motsvarigheter, om biodrivmedlet eller det flytande biobränslet har producerats i en anläggning som har tagits i drift efter den 31 december 2020.

För att fasta och gasformiga biobränslen, med undantag för fast kommunalt avfall²¹, ska anses som hållbara vid produktion av el, värme eller kyla ska användningen av dem medföra:

²¹ Fast kommunalt avfall omfattas inte om krav på växthusgasutsläpp, även om anläggningen som använder det som biobränsle har ett idriftsättningsdatum som berörs av krav om minskade växthusgasutsläpp.

1. minst 70 procent minskning av växthusgasutsläpp jämfört med deras fossila motsvarigheter, om anläggningen där bibränslet används har tagits i drift efter den 31 december 2020, och
2. minst 80 procent minskning av växthusgasutsläpp jämfört med deras fossila motsvarigheter, om anläggningen där bibränslet används har tagits i drift efter den 31 december 2025.

6.2 Godkända metoder för beräkning av växthusgasutsläpp

Godkända metoder för beräkning av växthusgasutsläpp finns beskrivet i hållbarhetsföreskrifterna kapitel 6 och 7. Aktören kan använda antingen normalvärden eller faktiskt värden för beräkning av växthusgasutsläpp. Normalvärden finns presenterade i tabellform i hållbarhetsföreskrifternas bilagor. Faktiska värden kan beräknas enligt beräkningsmetod presenterad i kapitel 6. Faktiska värden kan beräknas helt baserade på beräkningar utifrån råvarans insamlingsplats till användning av bränsle. Delnormalvärden kan användas för delar av en värdekedja som alternativ till faktiska beräkningar. Därmed kompletteras delnormalvärden med faktiska beräkningar för att täcka en hel värdekedja från t.ex. råvaruframställning till bränsleanvändning.

Partier som avtalats före 1 juli 2021 och som avses levereras före 1 juli 2022 får tillämpa beräkningsmetod från tidigare regelverk.

6.2.1 Uppdatering av beräkningar mot tidigare regelverk

Regelverket innehåller uppdaterade beräkningsmetoder jämfört mot tidigare regelverk. Aktörer som har hållbarhetsbesked sedan tidigare regelverk, d.v.s. utfärdade före 1 juli 2021, behöver se över sina beräkningar.

Beräkning av el från svensk elmix baseras på en siffra publicerad av Energimyndigheten²².

²² Växthusgasutsläpp (energimyndigheten.se)

7 Årlig rapportering till Energimyndigheten

I detta avsnitt redogörs för vilka aktörer med hållbarhetsbesked som även är skyldiga att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten, gällande hanteringen av biodrivmedel och/eller biobränslen under föregående år. I hållbarhetslagen används uttrycket rapporteringsskyldig för den aktör som ansvarar för att visa att hållbarhetskriterierna är uppfyllda. I tidigare regelverk var samtliga dessa aktörer också årligen skyldiga att inlämna uppgifter till Energimyndigheten. I det uppdaterade regelverket innefattar rapporteringsskyldig även aktörer som inte är skyldiga att årligen inlämna uppgifter till Energimyndigheten. Att vara rapporteringsskyldig innebär alltså därför inte nödvändigtvis att uppgifter behöver lämnas årligen till Energimyndigheten, dels aktörer som är rapporteringsskyldiga enbart p.g.a. att de producerar bränslen, dels för aktörer med frivilligt hållbarhetsbesked.

För aktörer som är skyldiga att lämna uppgifter till Energimyndigheten gäller att rapportering ska ske senast 1 april varje år via Energimyndighetens e-tjänst. Rapporteringen sker för hållbara respektive icke hållbara partier av biodrivmedel och biobränslen. För hållbara partier rapporteras varje parti detaljerat för sig, medan icke hållbara partier rapporteras som en gemensam mängd. Det finns i regelverket inga undantag från kravet på rapportering för de aktörer som träffas om krav på att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten. Inte heller finns det undantag för mängder för vilka skattebefrielse är villkorad mot hållbarhet. Det beror på EU:s statsstödsregler, som gäller för varje stöd, oavsett storlek.

Inom en produktionskedja kan det finnas flera aktörer med hållbarhetsbesked. För biodrivmedel är det den aktör i produktionskedjan för vilken skattskyldigheten först inträtt enligt 5 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi som ska rapportera till Energimyndigheten²³. Gällande biobränslen är det den som använder biobränslen för att producera el, värme eller kyla som ska rapportera till Energimyndigheten. Det är av stor vikt att det står klart för samtliga aktörer i produktionskedjan vem som rapporterar vad till Energimyndigheten för att undvika dubbelrapportering, det vill säga att samma mängder rapporteras flera gånger, liksom för att undvika att hållbara mängder inte rapporteras.

Första gången som aktörer ska inkomma med uppgifter om fasta och gasformiga biobränslen, d.v.s. biobränslen som träffas först enligt det uppdaterade regelverket, till Energimyndigheten är senast 1 april 2023. Uppgifter som då ska rapporteras avser sådant biobränsle som hanterats från 1 januari 2022 (d.v.s. mängder fasta och gasformiga biobränslen som hanteras efter att lagen trädde i kraft från 1 juli 2021 till och med 31 december 2021 rapporteras inte till Energimyndigheten). För biodrivmedel och flytande biobränslen, som även berörts av årlig rapportering enligt tidigare regelverk, ska uppgifter om biodrivmedel och flytande biobränsle som använts under 2021 senast inkomma den 1 april 2022. Observera att vid den uppdaterade lagens ikraftträdandedatum 1 juli 2021 har uppdateringar skett gällande t.ex. referensvärden för

²³ Utförligare förklaringar till när skattskyldigheten inträder för biodrivmedel och flytande biobränsle hänvisas till Skatteverkets hemsida.

växthusgasutsläpp samt växthusgasberäkningar. Biodrivmedel och flytande biobränslen som avtalats före lagens ikraftträdandedatum och som förbrukas under 2021 rapporteras baserat på referensvärden enligt tidigare regelverk. De aktörer som berörs av skyldighet att inkomma med uppgifter om mängder som har förbrukats under 2021 ska även inkomma med uppgifter om producerad mängd el, värme, kyla från samtliga biobränslen. Se mer i avsnitt 7.3.

Syftet med rapportering till Energimyndigheten inom ramen för hållbarhetslagen är att Energimyndigheten ska kunna bedöma om hållbarhetskriterierna uppfylls, samt för att Sverige ska kunna rapportera de uppgifter till Europeiska kommissionen som krävs av Sverige som medlemsstat i EU för uppfyllandet av målen om andel förnybar energi enligt förnybartdirektivet.

I nedanstående avsnitt presenteras vad respektive aktör som träffas om krav på hållbarhetsbesked årligen ska rapportera till Energimyndigheten enligt regelverket. Dessa aktörer har även möjlighet att ansöka om frivilligt hållbarhetsbesked för bränslen och anläggningar som inte omfattas om krav på hållbarhetsbesked, exempelvis om hållbarhetsbesked krävs p.g.a. EU ETS-regelverket. Dessa hållbara bränslen och anläggningar omfattas då inte om krav på årlig rapportering. Aktörer kan dock på eget initiativ välja att rapportera dessa bränsletyper och anläggningar tillsammans med mängder där skyldighet finns gällande rapportering.

Övergångsmängder av biodrivmedel och biobränslen som avtalats före 1 juli 2021, som avses levereras före 1 juli 2022 och som uppfyller hållbarhetskriterier enligt tidigare regelverk kan ingå i den årliga rapporteringen för 2022, och då baseras på tidigare regelverks växthusgasberäkningsmetod.

7.1 Aktörer som är skattskyldiga för biodrivmedel

Endast de biodrivmedel för vilka skattskyldighet har inträtt enligt 5 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi, d.v.s. biodrivmedel som förts över skattepunkt, omfattas av skyldigheten att årligen rapporteras till Energimyndigheten gällande hållbara mängder biodrivmedel som levererats. Beroende på när anläggningen där biodrivmedlet producerats har tagits i drift finns varierande grad av omfattning av de uppgifter som behöver inlämnas till Energimyndigheten.

För varje parti hållbara biodrivmedel (d.v.s. de hållbara biodrivmedel som dessa aktörer innehar hållbarhetsbesked för) ska följande uppgifter rapporteras:

- a) vilken bränslekategori som partiet biodrivmedel tillhör enligt hållbarhetsföreskrifternas bilaga 1,
- b) vad biodrivmedlet använts till. Här ska transport anges även om biodrivmedlet kan komma att användas till motordrift utanför transportsektorn,
- c) hur stor mängd av partiet biodrivmedlet som har levererats. Om den hållbara mängden biodrivmedel utgör en delmängd i ett drivmedel (t.ex. blandat med fossila komponenter) ska rapporteringen endast avse den hållbara andelen beräknat utifrån de ingående komponenternas energiinnehåll. Biogas i flytande form ska rapporteras i kg och övriga flytande biodrivmedel i kg eller m³ vid 15 °C. För biogas i gasform anges mängden i kg eller m³ vid 0 °C och 101,325 kilopascal. För fasta bränslen anges mängden i MWh framräknat på det sätt som framgår av kontrollsystemet. När den hållbara mängden utgör en

delmängd i ett bränsle ska andelen hållbart bränsle beräknas utifrån de ingående komponenternas energiinnehåll,

- d) biodrivmedlets effektiva värmevärde, för biogas i flytande form uttryckt i MJ/kg, för flytande biodrivmedel uttryckt i MJ/l vid 15 °C eller MJ/kg och för biogas i gasform uttryckt i MJ/kg eller MJ/m³ vid 0 °C och 101,325 kilopascal,
- e) vilken bioråvara som använts för att producera biodrivmedlet. Råvaran ska redovisas på en tillräcklig detaljnivå för att kunna beräkna minskade växthusgasutsläpp enligt normalvärden eller faktiska värden. Om råvaran utgörs av livsmedels- eller fodergröda ska detta anges och även inkludera vilken råvarugrupp som råvaran tillhör enligt klassificeringen i hållbarhetsföreskrifterna bilaga 10. Om råvaran utgörs av en sådan livsmedels- eller fodergröda med hög risk för indirekt ändrad markanvändning som avses i artikel 26.2 i förnybartdirektivet och som inte är certifierad enligt nämnda artikel ska detta anges,
- f) råvarans ursprungsland där den har odlats, avverkats eller samlats in. För avfall och restprodukter anges det land där denna har uppkommit och samlats in,
- g) om råvaran utgörs av restprodukt eller avfall,
- h) det datum då den anläggning där biodrivmedlet producerats tagits i drift,
- i) växthusgasutsläpp från biodrivmedlet. Metoden för summering av utsläpp som använts ska anges, samt om normalvärden eller delnormalvärden används även vilken typ av produktionskedja som använts. Om eventuella tillgodoräknanden av utsläpp har använts ska även detta finnas med. Växthusgasutsläpp ska anges i g CO₂-ekv/MJ,
- j) om råvaran som används finns med i hållbarhetsföreskrifternas bilaga 11, del A eller del B.

7.2 Aktörer som i yrkesmässig verksamhet använder fasta eller gasformiga biobränslen för produktion av bränslen

Aktörer som använder fasta och/eller gasformiga biobränslen för att producera bränslen har inget krav att årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten gällande dessa bränslen. Aktörer som använder fasta och/eller gasformiga biobränslen för produktion av såväl bränslen som el, värme och/eller kyla ska bara lämna uppgifter om de biobränslen som används i produktionen av el, värme och kyla.

7.3 Aktörer som i yrkesmässig verksamhet använder biobränslen för produktion av el, värme och kyla

Aktörer som använder fasta, gasformiga och/eller flytande biobränslen för produktion av el, värme och/eller kyla och som träffas av skyldighet att inneha ett hållbarhetsbesked måste enligt lag årligen inkomma med uppgifter till Energimyndigheten. Rapportering av producerad el berör all el som producerats från *samtliga* biobränslen, oavsett om denna el använts internt eller levererats till kund, medan rapportering av total mängd värme och kyla som producerats från *samtliga* biobränslen enbart berör den mängd värme och kyla som levererats till kund²⁴. Rapportering av värme avser värme som levereras ut till kund

²⁴ Rapportering av mängd el, värme och kyla som producerats från samtliga biobränslen inkluderar mängder som producerats från både icke hållbara biobränslen (d.v.s. biobränslen som inte omfattas av hållbarhetsbesked) samt hållbara biobränslen.

och som producerats från biobränslen eller annan biobaserad värme, t.ex. spillvärme med biogent ursprung²⁵. Rapportering av denna el, värme och kyla rapporteras som sammanfattade siffror av den årliga produktionen. För hållbara biobränslen, d.v.s. biobränslen som omfattas hållbarhetsbesked, ska uppgifter lämnas per parti. För biobränslen som inte är hållbara, d.v.s. biobränslen som inte omfattas hållbarhetsbesked, krävs endast uppgifter om de totala mängder som används. Beroende på biobränslet som används samt vilket datum som anläggningen där biobränslet används har tagits i drift finns varierande grad av omfattning av de uppgifter som behöver inlämnas till Energimyndigheten.

Beroende på om aktörer träffas av krav på hållbarhetsbesked baserat på sin användning av fasta, gasformiga och/eller flytande biobränslen behöver dessa inkomma med olika omfattning om av uppgifter:

1. För aktörer som i yrkesmässig verksamhet använder fasta eller gasformiga biobränslen för produktion av el, värme, och/eller kyla i en anläggning med en installerad effekt om minst 20 MW respektive 2 MW ska uppgifter lämnas om samtliga fasta och gasformiga biobränslen som används inom denna anläggning. Detta inkluderar även sådana tekniska enheter som inte räknas in i beräkningen av den sammanlagda installerade effekten enligt avsnitt 1.7.2, d.v.s. de enheter som gjort aktören skyldig att inneha ett hållbarhetsbesked. Dessa aktörer ska årligen rapportera följande:
 - den årliga produktionen av el från den totala biobränsleanvändningen (d.v.s. el producerad från både hållbara och icke hållbara mängder av fasta, gasformiga och flytande biobränslen) inom berörda anläggningar (i MWh). För anläggningar som levererar värme och kyla, t.ex. värme- och kraftvärmeverk eller industrier som levererar värme och kyla framställt från biobränslen ska även motsvarande årlig leverans av värme och kyla från den totala biobränsleanvändningen ingå,
 - den totala årliga användningen av icke hållbara fasta och gasformiga biobränslen för produktion av el, värme och kyla inom berörda anläggningar (i MWh),
 - detaljerad information om respektive mängd hållbara biobränslen som används i berörda anläggningar enligt nedan.
2. För aktörer som träffas om krav på att inneha hållbarhetsbesked på grund av sin användning av flytande biobränslen ska följande ingå i den årliga rapporteringen till Energimyndigheten. Dessa aktörer ska årligen rapportera följande:
 - den årliga produktionen av el från den totala biobränsleanvändningen (d.v.s. el producerad från både hållbara och icke hållbara mängder av fasta, gasformiga och flytande biobränslen) inom berörda anläggningar som använder flytande biobränslen (i MWh). För anläggningar som levererar värme och kyla, t.ex. värme- och kraftvärmeverk eller industrier som levererar värme och kyla framställt från biobränslen ska även motsvarande årlig produktion av värme och kyla från den totala biobränsleanvändningen ingå. Dessa uppgifter rapporteras senast 1 april 2022 med avseende på mängder som används från 1 juli 2021 till 31 december 2021.

²⁵ Om spillvärme består av en blandning av fossil och biobaserad energi ska enbart bioandel rapporteras. Allokering ska finnas beskriven i kontrollsystemet.

- den totala årliga användningen av icke hållbara flytande biobränslen för produktion av el, värme och kyla (i MWh),
- detaljerad information om respektive mängd hållbara flytande biobränslen som används inom den yrkesmässiga verksamheten enligt nedan.

För respektive parti hållbara biobränslen (d.v.s. de hållbara biobränslen som dessa aktörer innehar hållbarhetsbesked för) som används av aktörer som omfattas av punkt 1 och punkt 2 ovan ska följande uppgifter rapporteras:

- vilken bränslekategori som partiet biobränsle tillhör,
- vad biobränslet har används till, d.v.s. elproduktion, produktion av värme/kyla eller kraftvärmeproduktion,
- vilken mängd av biobränslet som har används. Om den hållbara mängden biobränsle utgör en delmängd i ett bränsle (t.ex. avfall) ska rapporteringen endast avse den hållbara delen. Biogas i flytande form ska rapporteras i kg och andra flytande biobränslen i kg eller m³ vid 15 °C. För biogas i gasform anges mängden i kg eller m³ vid 0 °C och 101,325 kilopascal. För fasta bränslen anges mängden i MWh framräknat på det sätt som framgår av kontrollsystemet²⁶.
- biobränslets effektiva värmevärde, för biogas i flytande form uttryckt i MJ/kg, för övriga vätskor uttryckt i MJ/l vid 15 °C eller MJ/kg och för biogas i gasform uttryckt i MJ/kg eller MJ/m³ vid 0 °C och 101,325 kilopascal,
- vilken råvara som använts för att producera biobränslet.

Om biobränslet används i en anläggning som inte träffas om krav på minskade växthusgasutsläpp behöver råvaran enbart rapporteras enligt följande kategorier:

- restprodukt från jordbruk,
- avfall från jordbruk,
- övrig agrobiomassa,
- skogsbiomassa, inklusive restprodukt från skogsbruk,
- restprodukt från vattenbruk eller fiske,
- fast kommunalt avfall eller,
- annan restprodukt eller avfall.

Om biobränslet används i en anläggning som träffas om krav på minskade växthusgasutsläpp behöver råvaran redovisas på en tillräcklig detaljnivå för att kunna beräkna minskade växthusgasutsläpp enligt normalvärden eller faktiska värden.

För flytande biobränslen ska det även anges om råvaran utgörs av livsmedels- eller fodergröda och i så fall vilken råvarugrupp som råvaran tillhör enligt klassificeringen i hållbarhetsföreskrifternas bilaga 10.

- råvarans ursprungsland där den har odlats, avverkats eller samlats in. För avfall och restprodukter anges det land där denna har uppkommit och samlats in,
- om råvaran utgörs av restprodukt eller avfall,

²⁶ Gällande avfall som fast biobränsle kan omvandling från ton till MWh göras genom t.ex. fukthaltsbestämning.

- viii. om råvaran utgörs av en sådan livsmedels- eller fodergröda och i så fall vilken råvarugrupp råvaran tillhör enligt klassificeringen i hållbarhetsföreskrifternas bilaga 10,
- ix. om bibränslet eller biodrivmedlet är certifierat enligt ett nationellt eller internationellt system godkänt av kommissionen enligt artikel 30.4 eller 30.6 förnybartdirektivet, samt namnet på systemet,
- x. det datum då den anläggning där det flytande bibränslet producerats eller där det fasta och gasformiga bibränslet använts tagits i drift och
- xi. växthusgasutsläpp från bibränslet, förutsatt att anläggningen där bibränslet används träffas av krav på minskade utsläpp och att råvaran inte utgörs av fast kommunalt avfall. Metoden för summering av utsläpp som använt ska anges, samt om normalvärden eller delnormalvärden används även vilken typ av produktionskedja som använts. Om eventuella tillgodoräknanden av utsläpp har använts ska även detta finnas med. Växthusgasutsläpp ska anges i enheten g CO₂eq/MJ.

7.3.1 Samrapportering av flera bibränslen som används vid flera anläggningar

Om en aktör använder samma parti av bibränsle i flera olika anläggningar kan dessa mängder antingen särrapporteras per anläggning eller samrapporteras som en gemensam mängd för alla berörda anläggningar som omfattas inom krav på att inneha hållbarhetsbesked. Vid samrapportering ska det angivna datumet för anläggningens idriftsättningsdatum baseras på det datum då den senaste av anläggningarna togs i drift. Samma datum gäller då även för eventuella krav på minskning av växthusgasutsläpp. Beräkning av växthusgasutsläpp för partiet bibränsle ska då baseras på den anläggning som ger högst växthusgasutsläpp för partiet bibränsle, t.ex. kopplat till bibränsletransport.

8 Information till konsumenter

Aktörer som är skyldiga att anmäla om hållbarhetsbesked för sin användning av flytande, fasta och/eller gasformiga biobränslen (se avsnitt 1.3), ska på sin webbplats ge information till konsumenter. Detta gäller från det att aktören blivit skyldig att anmäla om hållbarhetsbesked. Om en aktör inte har en egen webbsida utan t.ex. är en del av en större koncern med en gemensam webbsida för flera bolag ska information finnas på denna webbsida. Informationen ska avse vilken typ av biobränsle som används inom den yrkesmässiga verksamheten som hållbarhetsbeskedet omfattar, samt biobränslets geografiska ursprung. Informationen på webbplatsen ska baseras på de uppgifter som lämnas i aktörens årliga rapportering till Energimyndigheten (se kapitel 7). Informationen om den råvara som används ska minst anges enligt följande:

- restprodukt från jordbruk,
- avfall från jordbruk,
- övrig agrobiomassa,
- skogsbiomassa, inklusive restprodukt från skogsbruk,
- restprodukt från vattenbruk eller fiske,
- fast kommunalt avfall, eller,
- annan restprodukt eller avfall.

9 Markkriterier för agrobiomassa och skogsbiomassa

För att biodrivmedel och bibränslen producerade av agrobiomassa eller skogsbiomassa ska vara hållbara, behöver tillämpliga markkriterier i 2 kap. 2–8 §§ hållbarhetslagen vara uppfyllda. Efter ändringen av regelverket den 1 juli 2021 är markkriterierna uppdelade på biomassa från jordbruket respektive biomassa från skogsbruket (i lagen benämnt agro- respektive skogsbiomassa). Biomassa som inte kommer från jordbruk eller skogsbruk träffas inte av markkriterierna.

Med agrobiomassa avses biomassa som har producerats inom jordbruket, dvs på jordbruksmark.

Med skogsbiomassa avses biomassa som har producerats inom skogsbruket, dvs på skogsmark.

I detta kapitel ges en sammanfattning av markkriterierna och hur aktörer bör tillämpa dessa för biomassa som framställs i Sverige. För biomassa som kommer från andra länder får andra metoder användas för att verifiera vilka markområden som avses och om markkriterierna uppfylls. Det beror på att förutsättningarna i respektive land, såsom existerande kontrollrutiner, tillgängliga data samt den risk som finns för att markkriterierna inte ska anses vara uppfyllda skiljer sig åt.

Det bör poängteras att detta vägledningskapitel inte är uttömmande i vare sig att peka ut exakta markområden eller att ge en komplett beskrivning av vilka rutiner eller vilken bevisning som krävs eller är att anse som tillräcklig i varje enskilt fall. Utformning av kontrollsystem för uppfyllande av markkriterierna, vilka rutiner och verifikat som är lämpliga eller nödvändiga skiljer sig från fall till fall och baseras till stor del på den risk som föreligger för att markkriterierna inte uppfylls för en viss produktionskedja. Det är hållbarhetsbeskedets innehavare som är skyldig att se till att ett lämpligt kontrollsystem med fastställande av markkriterierna införs. Mer om krav på kontrollsystem och den riskbedömning som ska ligga till grund för kontrollsystemets uppbyggnad finns beskrivet i kapitel 3.

Förnybartdirektivets hållbarhetskriterier omfattar inte alla naturvärden eller miljöaspekter som kan vara relevanta att beakta vid markanvändning och framställning av biodrivmedel eller biobränslen. Ett biodrivmedel eller biobränsle som kan anses hållbart enligt hållbarhetslagen uppfyller ett fåtal hållbarhetskriterier som EU-kommissionen har bedömt som särskilt kritiska vid en förväntad ökad global handel med biodrivmedel och biobränslen. Naturvärden eller hållbarhetsaspekter som inte omfattas av hållbarhetslagen behandlas inte i denna vägledning.

9.1 Markkriterier för agrobiomassa

Markkriterierna för agrobiomassa syftar till att skydda mark med hög biologisk mångfald, förhindra ändrad markanvändning på mark med stora kollager och förhindra dränering av torvmark. Dessa kriterier gäller för agrobiomassa, d.v.s. biomassa som produceras inom jordbruket. Markkriterier för agrobiomassa gäller även för restprodukter som direkt har uppkommit inom jordbruket. Det finns också krav på övervaknings- eller förvaltningsplaner för att hantera påverkan på jordbeskaffenheten och markens kollager då avfall eller restprodukter från jordbruksmark används för framställning av biobränslen eller biodrivmedel.

Exempel på biomassa som klassas som agrobiomassa är biomassa från salix och poppel som skördas på jordbruksmark.

Här ges en närmare beskrivning och definitioner av vilka markområden som träffas av markkriterierna för agrobiomassa i Sverige. Här ges också en beskrivning av hur aktörer kan visa att kriterierna är att anse som uppfyllda i Sverige. För agrobiomassa handlar det ofta om att kunna visa att marken var åkermark då biomassan skördades, samt att den var det också 1 januari 2008, eftersom flera av kriterierna innebär att ändrad markanvändning inte är tillåtet. Verifiering av att ändrad markanvändning inte har skett behövs även för växthusgasberäkningarna.

Uppföljning och verifiering av markkriterierna på det sätt som beskrivs i följande avsnitt kan göras genom stickprov (se mer om stickprov i avsnitt 3.11). Om stor risk föreligger kan det i vissa fall krävas mer omfattande kontroller eller krävas ytterligare bevisning, till exempel flygbilder eller fältkontroller. En sådan risk kan vara att osäkerheten i ett visst område är särskilt stort, eller om indikationer framkommer att exempelvis illegal avverkning eller markavvattning förekommer i betydande omfattning inom ett visst område eller från en viss leverantör.

Detta avsnitt bygger till stor del på en rapport²⁷ som tagits fram av Energimyndigheten efter samråd med Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen. Där ges bakgrund och motivering till den bedömning Energimyndigheten gör i denna vägledning vad gäller hur bestämmelserna i hållbarhetslagen om markkriterier och ändrad markanvändning ska tillämpas och hur dessa kriterier kan visas vara uppfyllda. I rapporten finns ytterligare information och förklaringar.

²⁷ Energimyndigheten, 2011. Markanvändning och verifiering av markkriterier i Sverige – Underlagsrapport för framtagande av vägledning till regelverket om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränsle. ER 2011:18.

De största förändringarna i och med ändringen av hållbarhetslagen som trädde i kraft 1 juli 2021 är att markkriterier nu skiljer mellan agrobiomassa och skogsbiomassa, en ny naturtyp har införts som kallas ”Trädbevuxen mark med hög biologisk mångfald” samt att krav på övervaknings- eller förvaltningsplaner har införts för avfall och restprodukter som uppkommit direkt i en jordbruksverksamhet.

9.1.1 Kriterier gällande områden med stor biologisk mångfald

Markkriterier för agrobiomassa, som syftar till att skydda biologiskt värdefulla områden framgår av 2 kap. 2–3 §§ hållbarhetslagen. Kriterierna i denna paragraf begränsar möjligheterna att använda agrobiomassa från följande typer av mark:

Naturskog	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen • Råvara får inte komma från mark som utgjorde naturskog 2008 eller senare
Naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kap. 2 § b) hållbarhetslagen • Råvara får inte komma från mark som utgjorde sådan gräsmark 2008 eller senare • Undantag om området är mindre än 1 hektar
Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kap. 2 § c) hållbarhetslagen • Råvara får tas från sådan mark om det är nödvändigt för att bevara markens status • Undantag om området är mindre än 1 hektar
Naturskyddsområden	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kap. 2 § d) hållbarhetslagen • Råvara får tas från sådan mark endast om det inte påverkar syftet med skyddet
Trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kap. 2 § e) hållbarhetslagen • Råvara får tas från sådan mark endast om det finns belägg för att råvaruuttaget varit oskadligt ur naturskyddssynpunkt

Dessutom finns i 2 kap. 3 § hållbarhetslagen en bestämmelse som inkluderar andra skyddade områden som i särskild ordning erkänts av Europeiska kommissionen.

Vilka markområden som avses i kriterier gällande områden med stor biologisk mångfald listas i Tabell 6. Observera att en marktyp kan omfattas av flera markkriterier och att samtliga kriterier ska vara uppfyllda för att ett biodrivmedel eller biobränsle producerat av agrobiomassa ska anses vara hållbart enligt hållbarhetslagen. Av de listade marktyperna är fem samma som under tidigare gällande regelverk (Naturskog, Naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald, Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald, Naturskyddsområden), men gäller nu endast för produktion av biomassa i jordbruket. I det uppdaterade regelverket finns ett undantag för gräsmarker mindre än en hektar, vilket innebär att agrobiomassa från sådana marker får användas. Följande avsnitt fokuserar på den nya naturtypen ”Trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald” och det nya kravet på övervaknings- och förvaltningsplaner.

Tabell 6. Beskrivning av respektive marktyp som avses i 2 kap. 2 § hållbarhetslagen.

Typ av mark och berörd bestämmelse i hållbarhetslagen	Definition i hållbarhetslagen	Mark som avses i Sverige
Naturskog Berör markkriterium enligt 2 kap. 2 § a) hållbarhetslagen	Naturskog eller annan trädbevuxen mark med inhemska arter, där det inte finns några klart synliga tecken på mänsklig verksamhet och där de ekologiska processerna inte störts i betydande utsträckning.	Naturskog återfinns i Sverige inom produktiv och improduktiv skogsmark enligt skogsvårdslagens definitioner. Naturskog inom produktiv skogsmark kan anses motsvara nyckelbiotoper med lång/orörd kontinuitet. En nyckelbiotop är ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysisk miljö idag har mycket stor betydelse skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter. ²⁸
Naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald Berör markkriterium enligt 2 kap. 2 § b) hållbarhetslagen	Gräsmark med stor biologisk mångfald som i avsaknad av mänsklig verksamhet förblir gräsmark och som behåller den naturliga artsammansättningen och sina ekologiska särdrag och processer.	Inom Sverige kan vissa lågproduktiva fjällområden anses utgöra naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald.
Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald Berör markkriterium enligt 2 kap. 2 § c) hållbarhetslagen	Gräsmark med stor biologisk mångfald som i avsaknad av mänsklig verksamhet skulle upphöra att vara gräsmark och som är rik på arter och inte skadad.	Icke naturlig gräsmark, d.v.s. betesmark och slätteräng, har en viktig funktion i det svenska landskapet och är ofta också artrika. Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald ska därför normalt motsvaras av betesmark och slätteräng.
Naturskyddsområden Berör markkriterium enligt 2 kap. 2 § d) hållbarhetslagen	Områden som i lag eller genom beslut av en myndighet har utsetts för naturskydd.	Område som omfattas av naturvårdsavtal enligt jordabalken ²⁹ eller något av följande skydd enligt miljöbalken bör anses utgöra ett naturskyddsområde: nationalpark, naturreservat, kulturresevat, naturminne, biotopskyddsområde, vattenskyddsområde, djur och växtskyddsområde eller vattenskyddsområde. Områden som är ett särskilt skyddat område (Natura 2000) enligt miljöbalken bör också anses utgöra ett naturskyddsområde.

²⁸ Hotade arter som upptagits i en särskild förteckning fastställd av Naturvårdsverket. Rödlistan finns digitalt tillgänglig vid SLU Artdatabanken: <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/artdatabanken/>

²⁹ 7 kap. 3 § Jordabalk (1970:994)

Typ av mark och berörd bestämmelse i hållbarhetslagen	Definition i hållbarhetslagen	Mark som avses i Sverige
Trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald Berör markkriterium enligt 2 kap. 2 § e) hållbarhetslagen	Skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald som är rik på arter och inte skadad eller som av en myndighet har konstaterats ha stor biologisk mångfald, om det inte finns belägg för att råvaruuttaget varit oskadligt ur naturskyddssynpunkt.	Skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald återfinns i Sverige inom produktiv och improduktiv skogsmark enligt skogsvårdslagens definitioner. Trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald kan anses motsvara nyckelbiotoper utan grund i lång/orörd kontinuitet. En nyckelbiotop är ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysisk miljö idag har mycket stor betydelse skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade ³⁰ arter.

Anm: I den andra kolumnen ges den allmängiltiga definitionen såsom definierad i hållbarhetslagen samt generell beskrivning eller definition som bör kunna tillämpas generellt oavsett ursprungsland. Den tredje kolumnen avser hur definitionen bör tillämpas för mark i Sverige.

9.1.1.1 Naturskog

I 2 kap. 2 § a) i hållbarhetslagen anges att agrobiomassa inte får odlas på mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av naturskog eller annan trädbevuxen mark med inhemska arter, där det inte finns några klart synliga tecken på mänsklig verksamhet eller där de ekologiska processerna inte störts i betydande omfattning. Bestämmelsen gäller oavsett om det specifika markområdet vid skördetillfället utgjordes av naturskog eller inte.

Agrobiomassa som producerats inom ett markområde som 1 januari 2008 eller därefter haft de egenskaper som karakteriserar naturskog anses alltså inte hållbar enligt hållbarhetslagen.

Verifiering av markkriteriet om naturskog i Sverige

Verifiering av att agrobiomassan inte har sitt ursprung från mark som utgjort naturskog efter 1 januari 2008 kan i Sverige ske genom kontroll av att området inte utgörs eller har utgjorts av nyckelbiotop med lång kontinuitet/orördhet enligt Skogsstyrelsens nationella nyckelbiotopsregister. Nyckelbiotopsregistret finns att tillgå hos Skogsstyrelsen och finns också tillgängligt på Skogsstyrelsens webbplats³¹.

³⁰ Hotade arter som upptagits i en särskild förteckning fastställd av Naturvårdsverket. Rödlistan finns digitalt tillgänglig vid SLU Artdatabanken: <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/artdatabanken/>

³¹ www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor

9.1.1.2 Naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald

Enligt 2 kap. 2 § b) hållbarhetslagen får inte agrobiomassa användas som producerats på mark som den 1 januari 2008 eller senare varit *naturlig gräsmark* med stor biologisk mångfald. Denna definieras som gräsmark med stor biologisk mångfald som i avsaknad av mänsklig verksamhet förblir gräsmark, och som bibehåller den naturliga artsammansättningen och sina ekologiska särdrag och processer. Bestämmelsen gäller även om området vid skördetillfället inte utgör gräsmark. Det betyder att agrobiomassa från mark som är eller har varit naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald sedan 1 januari 2008 inte kan anses hållbar enligt hållbarhetslagen. Agrobiomassa från naturlig gräsmark som är mindre än en hektar får användas.

Europeiska kommissionen har meddelat en närmare definition av gräsmark med stor biologisk mångfald³².

Verifiering av naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald i Sverige

Naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald kan i Sverige anses utgöras av vissa lågproduktiva områden i fjällen som inte uppfyller definitionen av jordbruksmark. Av klimatskäl eller på grund av annan naturlig påverkan hindras eller försvåras såväl odling som trädväxt i fjällen och det är därför osannolikt att gräsmark i fjällen skulle användas för råvaruproduktion för biodrivmedel eller biobränslen.

Normalt bör det därför inte vara nödvändigt för den ekonomiska aktören med särskilda kontrollrutiner för detta kriterium i Sverige.

9.1.1.3 Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald

Agrobiomassa från mark som den 1 januari 2008 eller senare varit *icke naturlig gräsmark* med stor biologisk mångfald får användas om området är mindre än en hektar eller om uttaget av agrobiomassa är nödvändigt för att bibehålla markområdets beskaffenhet som gräsmark, enligt 2 kap. 2 § c) hållbarhetslagen. Med icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald avses gräsmark som i avsaknad av mänsklig verksamhet skulle upphöra att vara gräsmark och som är rik på arter och inte skadad.

Europeiska kommissionen har meddelat en närmare definition av gräsmark med stor biologisk mångfald³³.

Verifiering av icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald i Sverige

Icke naturlig gräsmark med stor biologisk mångfald (enligt 2 kap. 2 § c) hållbarhetslagen) bör i Sverige normalt utgöras av betesmark³⁴ och slätteräng³⁵, som utgör delar av jordbruksmarken. Betesmark och slätteräng har en viktig funktion i det svenska landskapet och är ofta också artrika. De biologiska värden som är förknippade med betesmark och slätteräng är beroende av att marken hävdas och därmed är ett kontrollerat uttag av biomassa positivt för den biologiska mångfalden på sådan mark. Det är tillåtet att använda

³² Kommissionens förordning (EU) nr 1307/2014.

³³ Kommissionens förordning (EU) nr 1307/2014.

³⁴ Betesmark: jordbruksskifte som inte är lämpligt att plöja och som används för bete, med undantag för rennäringens verksamhet.

³⁵ Slätteräng: jordbruksskifte som inte är lämpligt att plöja och som på eftersommaren används för slätter med klippande eller skärande redskap eller för sådan slätter kompletterad med bete och lövtäkt.

biomassa från icke naturlig gräsmark för framställning av biodrivmedel och biobränslen från den icke naturliga gräsmarken, om uttaget av biomassan är nödvändigt för att bibehålla markens status som gräsmark. I den mån natur- och kulturvärden inte skadas av åtgärden klassas därmed uttag och användning av biomassa från betesmark och slåtteräng som hållbar enligt hållbarhetslagen.

För detta kriterium är det tillräckligt att visa att markens status som betesmark eller slåtteräng inte skadats, genom att visa att ingen ändrad markanvändning har skett, såsom nyodling eller kultivering, sedan 2008. Betesmark och slåtteräng som sköts och är berättigad till gårdsstöd finns registrerade i Jordbruksverkets blockdatabas och finns därmed under Jordbruksverkets kontrollansvar. För sådan mark är det tillräckligt med kontroll mot blockdatabasen att marken är registrerad 2008 och är det även vid skörde-tillfället.³⁶

För betesmark och slåtteräng som inte är registrerad i blockdatabasen får det verifieras på annat sätt att markens värden som betesmark eller slåtteräng inte skadats. Som komplement kan i dessa fall informationen i databasen TUVÅ³⁷ användas. Till detta kommer även mark som man via foton eller annan dokumentation kan visa var betesmark eller slåtteräng vid skördetillfället och 2008.

9.1.1.4 Naturskyddsområden

Enligt 2 kap. 2 § d) hållbarhetslagen får agrobiomassa inte produceras på mark som den 1 januari 2008 var utsedd eller senare utsetts för naturskydd genom lag eller genom beslut av myndighet. Det är dock tillåtet att använda agrobiomassa från sådana naturskyddsområden om uttaget eller produktionen av agrobiomassan inte skadar de naturvårdssyften som gäller för skyddet.

Observera att områden som utgör naturskyddsområden samtidigt kan omfatta andra markkriterier som också skall vara uppfyllda för att agrobiomassan ska anses hållbar enligt hållbarhetslagen. Om exempelvis ett naturskyddsområde utgörs av naturskog, får agrobiomassa från sådan mark ej användas³⁸, oavsett om syftet med det formella skyddet påverkas eller inte.

Verifiering av markkriteriet om naturskyddsområden i Sverige

Naturskyddsområden som utsetts genom lag eller beslut av en myndighet enligt 2 kap. 2 § d) hållbarhetslagen omfattar i Sverige skyddsformerna naturvårdsavtal, nationalpark, naturreservat, kulturresevat, naturminne, biotopskyddsområde, djur- och växtskyddsområde, vattenskyddsområde samt Natura 2000 områden.

Detta kriterium kan verifieras antingen genom att visa att agrobiomassa inte kommer från mark som utgörs av något av dessa skyddade områden eller, i det fall biomassa har hämtats från sådan mark, genom att visa att uttaget inte strider mot syftet med skyddet.

³⁶ I blockdatabasen finns all jordbruksmark registrerad som ingår i systemet med jordbrukarstöd i Sverige. Genom denna kan det för jordbruksmark som var registrerad 2008 visas om denna utgör eller sedan 2008 utgjort betesmark eller slåtteräng eller motsatt, om marken inte utgjort eller utgör betesmark eller slåtteräng.

³⁷ www.jordbruksverket.se/tuva

³⁸ Se kriteriet om naturskog i avsnitt 9.7.1

För detta ändamål finns en webbaserad karttjänst, ”Skyddad natur” på Naturvårdsverkets webbplats³⁹, som är tillgänglig för allmänheten. Där finns aktuella naturskyddsområden registrerade och beskrivning av syftet med skyddet, skötselplaner mm. Kartverket uppdateras kontinuerligt. Information om vilka skydd som finns på varje enskild fastighet i Sverige kan också fås via databasen Geodata⁴⁰.

9.1.1.5 Trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald

Agrobiomassa får inte odlas på mark som den 1 januari 2008 eller därefter utgjorts av skog eller annan trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald som är rik på arter och inte skadad eller som av en myndighet har konstaterats ha stor biologisk mångfald, om det inte finns belägg för att råvaruuttaget varit oskadligt ur naturskyddssynpunkt.

Bestämmelsen gäller oavsett om det specifika markområdet vid skördetillfället utgjordes av sådan trädbevuxen mark eller inte. Agrobiomassa som producerats inom ett markområde som 1 januari 2008 eller därefter haft de egenskaper som karakteriserar trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald kan alltså inte anses hållbar enligt hållbarhetslagen.

Verifiering av markkriteriet om trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald i Sverige

Verifiering av att agrobiomassan inte har sitt ursprung från mark som utgjort trädbevuxen mark med stor biologisk mångfald efter 1 januari 2008 kan i Sverige ske genom kontroll av att området inte utgörs eller har utgjorts av nyckelbiotop utan lång kontinuitet/orördhet enligt Skogsstyrelsens nationella nyckelbiotopsregister. Nyckelbiotopsregistret finns att tillgå hos Skogsstyrelsen och finns också tillgängligt på Skogsstyrelsens webbplats⁴¹.

³⁹ www.naturvardsverket.se/Start/Naturvard/Skydd-av-natur/Skyddad-natur/

⁴⁰ www.geodata.se/sv/

⁴¹ www.skogensparlor.se

9.1.2 Kriterier gällande mark med stora kollager

Hållbarhetskriterierna i hållbarhetslagen syftar även till att förhindra att områden med stora kollager tas i anspråk för produktion av agrobiomassa för framställning av biodrivmedel och biobränslen, på ett sådant sätt att dessa kolförråd går förlorade. Kriterier som syftar till att skydda områden med stora kollager framgår av 2 kap. 4–5 §§ hållbarhetslagen. Kriterierna i dessa paragrafer begränsar möjligheterna att använda agrobiomassa från följande typer av mark:

Våtmark	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen• Råvara får inte tas från odikad våtmark som har nydikats sedan 2008
Beskogade områden	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 4 § b–c) hållbarhetslagen• Råvara får inte tas från skogsmark som avskogats sedan 2008*
Torvmark	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 5 § hållbarhetslagen• Råvara får inte tas från odikad torvmark som nydikats sedan 2008

* För lågproduktiv skogsmark (10–30 % krontäckning) får marken dock avskogas under vissa förutsättningar.

Vilka markområden som avses i kriterier gällande mark med stora kollager listas i Tabell 7. Observera att en marktyp kan omfattas av flera markkriterier för agrobiomassa och att samtliga kriterier ska vara uppfyllda för att ett biodrivmedel eller biobränsle producerat av agrobiomassa ska anses vara hållbart enligt hållbarhetslagen. De listade marktyperna är samma som under tidigare gällande regelverk, men gäller nu endast för produktion av biomassa i jordbruket.

Tabell 7. Beskrivning av respektive marktyp som avses i bestämmelserna om markkriterier gällande mark med stora kollager i 2 kap. 4–5 §§ hållbarhetslagen. I den andra kolumnen ges den allmängiltiga definitionen såsom definierad i hållbarhetslagen vilket kan tillämpas generellt oavsett ursprungsland. Den tredje kolumnen avser hur definitionen bör tillämpas för mark i Sverige.

Typ av mark och berörd bestämmelse i hållbarhetslagen	Definition i hållbarhetslagen	Mark som avses i Sverige
<p>Våtmark</p> <p>Berör markkriterium enligt 2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen</p>	<p>Markområde som under hela året eller en betydande del av året är täckt eller mättat av vatten.</p>	<p>Med våtmark avses areal som regelbundet är täckt eller mättad med vatten, åtminstone under en del av året⁴². Det ska i detta sammanhang inkludera sjöar, sumpmarker, vattendrag (> 2 m bredd), dammar och myrar som inte klassas som skog. Myr definieras som våtmark med vanligen torvbildande växtsamhällen. Marken behöver dock ej vara torvmark i den meningen att torvdjupet överstiger 30 cm. I myr ingår mossar och kärr.⁴³</p>
<p>Skogsmark, > 30 procent krontäckning (kontinuerligt beskogade områden)</p> <p>Berör markkriterium enligt 2 kap. 4 § b) hållbarhetslagen</p>	<p>Markområde som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än fem meter och ett krontak som täcker mer än 30 procent av ytan eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden.</p> <p>Marker, på vilka det odlas fleråriga växter, såsom salix, hybridasp och poppel (energiskog), julgranar, fruktträd, bärbuskar etc. faller inte inom markkriteriet om odlingen sker på mark som enligt nationella bestämmelser inte utgör skogsmark⁴⁴.</p>	<p>Detta markkriterium ska anses motsvara skogsmark enligt 2 § punkt 1 i kombination med 2 a) § skogsvårdslagen när kronslutenheten är mer än 30 procent eller har förutsättningar att nå denna kronslutenhet. Markkriteriet utgörs således av mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än 5 meter och där träd har en kronslutenhet av mer än 30 procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder. Områden som i väsentlig utsträckning används till jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intressen som kan hänföras till träden och vegetationen anses inte tillhöra markkategorin.</p>

⁴² Härmed avses inte mark som under vinterhalvåret är täckt av snö eller is

⁴³ Mark av våtmarkskaraktär som utgör annan markkategori såsom skogsmark, åkermark eller gräsmark räknas i detta sammanhang inte till markkategorin våtmark. Dessa utgör dock ofta torvmark (se 'torvmark' i Tabell 3)

⁴⁴ 10 § hållbarhetsförordningen

Typ av mark och berörd bestämmelse i hållbarhetslagen	Definition i hållbarhetslagen	Mark som avses i Sverige
<p>Skogsmark, 10–30 procent krontäckning</p> <p>Berör markkriterium enligt 2 kap. 4 § c) hållbarhetslagen</p>	<p>Markområde som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än fem meter och ett krontak som täcker mellan 10 och 30 procent av ytan eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden.</p> <p>Marker, på vilka det odlas fleråriga växter, såsom salix, hybridasp och poppel (energiskog), julgranar, fruktträd, bärbuskar etc. faller inte inom markkriteriet om odlingen sker på mark som enligt nationella bestämmelser inte utgör skogsmark⁴⁵.</p>	<p>Detta markkriterium ska anses motsvara skogsmark enligt 2 § punkt 1 i kombination med 2 a) § skogsvårdslagen när kronslutenheten är mellan 10 och 30 procent eller har förutsättningar att nå denna kronslutenhet. Markkriteriet utgörs således av mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än 5 meter och där träd har en kronslutenhet mellan 10 och 30 procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder. Områden som i väsentlig utsträckning används till jordbruksändamål, hör till byggnader eller anläggningar eller används för annat ändamål än att tillgodose intressen som kan hänföras till träden och vegetationen anses inte tillhöra markkategorin</p>
<p>Torvmark</p> <p>Berör markkriterium enligt 2 kap. 5 § hållbarhetslagen</p>		<p>Med torvmark ska avses markområde med eller utan vegetation med ett naturligt ackumulerat ytlager av torv som är minst 30 cm djupt.</p> <p>Med torv ska avses material bestående av dött organiskt material, som ackumulerats genom ofullständig nedbrytning av döda växter på grund av vattenmättade förhållanden.</p> <p>Ett riktvärde är att åtminstone 30 procent (torrvikt) av materialet i ytlagret utgörs av dött organiskt material. Det bör också finnas tydliga tecken på döda växtdelar.</p> <p>Odikad torvmark inryms ofta i markkategorin våtmark, men torvmark (i synnerhet dikad) kan samtidigt utgöra såväl åkermark som skogsmark eller gräsmark.</p>

9.1.2.1 Våtmark

Enligt 2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen får agrobiomassa inte produceras på mark som i januari 2008 utgjordes av våtmark, men som inte längre gör det när agrobiomassan skördas eller avverkas. Med våtmark avses mark som under hela året eller en betydande del av året är täckt eller mättat av vatten.

Det innebär att agrobiomassan inte får komma från våtmark som markavvattnats⁴⁶ (nydikats) efter januari 2008, d.v.s. att markens status som våtmark har ändrats. Syftet med bestämmelsen är att förhindra att de stora kollager som återfinns på våtmark går

⁴⁵ 10 § hållbarhetsförordningen

⁴⁶ Markavvattning är de åtgärder som utförs för att avlägsna oönskat vatten (dränera mark) eller skydda mot vatten. För att en åtgärd ska vara markavvattning i miljöbalkens mening krävs att syftet med åtgärden är att varaktigt öka markens lämplighet för ett visst ändamål.

förflorade genom att dränering orsakar nedbrytning av kollagret och utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser till atmosfären, t.ex. metan.

Bestämmelsen utgör inget hinder från att använda agrobiomassa från våtmark, så länge marken förblir våtmark och inte dräneras. Bestämmelsen medför heller inte något hinder för att använda agrobiomassa från tidigare våtmark som redan var dränerad den 1 januari 2008.

Verifiering av markkriteriet om våtmark i Sverige

Kriteriet om våtmark (2 kap. 4 § a) hållbarhetslagen) ska anses uppfyllt så länge ingen markavvattning har skett efter den 1 januari 2008 som kräver nytt tillstånd enligt miljöbalken. Kriteriet om våtmark ska tillsvidare kunna visas genom att kontrollera att marken inte omfattas av ett tillstånd för markavvattning som beviljats av Länsstyrelsen eller mark- och miljödomstolen⁴⁷ efter den 1 januari 2008.⁴⁸ Det finns i dagsläget inget nationellt register över alla tillstånd som beviljats. Information om beviljade tillstånd för markavvattning finns hos respektive länsstyrelse.

9.1.2.2 Torvmark

Enligt 2 kap. 5 § hållbarhetslagen får agrobiomassa inte produceras på mark som 1 januari 2008 utgjordes av torvmark, såvida det inte kan visas att odling och skörd eller avverkning av agrobiomassan inte medför dränering av tidigare odikad mark.

Det innebär att agrobiomassan inte får komma från torvmark som markavvattnats⁴⁹ (nydikats) efter 1 januari 2008. Kriteriet om torvmark bör anses uppfyllt endast om ingen markavvattning har skett sedan 1 januari 2008 som kräver nytt tillstånd enligt 11 kap. 2 § miljöbalken, eller om koncession för energitorv har givits.

Bestämmelsen medför således inte något hinder för att använda agrobiomassa från mark som redan var påverkad av dränering (var dikad) den 1 januari 2008. Det innebär inte heller något hinder från att existerande dräneringssystem restaureras eller rensas för att upprätthålla eller återfå den dräneringseffekt som omfattas av gällande tillstånd.⁵⁰

Observera att torv inte är förnybar biomassa därmed inte kan räknas som en biokomponent i biodrivmedel eller biobränslen enligt hållbarhetslagen.

Verifiering av kriteriet om torvmark i Sverige

Kriteriet om torvmark (2 kap. 5 § hållbarhetslagen) bör anses vara uppfyllt så länge ingen markavvattning som kräver nytt tillstånd enligt miljöbalken har skett sedan 1 januari 2008, alternativt koncession för energitorv har givits enligt lag (1985:620) om vissa torv-

⁴⁷ Tidigare miljödomstolen

⁴⁸ Om det skulle framkomma indikationer på att illegal markavvattning skulle förekomma i betydande omfattning kan ytterligare kontroller krävas.

⁴⁹ Markavvattning är de åtgärder som utförs för att avlägsna oönskat vatten (dränera mark) eller skydda mot vatten. För att en åtgärd ska vara markavvattning i miljöbalkens mening krävs att syftet med åtgärden är att varaktigt öka markens lämplighet för ett visst ändamål.

⁵⁰ Inom svenskt skogsbruk på dikad mark kan diken mot slutet av rotationsperioden i viss mån växa igen eftersom grundvattennivån i en mogen skog ofta hålls tillräckligt låg enbart genom ökad evapotranspiration. Under förnyingsfasen restaureras och rensas ofta diken, eftersom grundvattennivån stiger igen vid avverkningen. Kriteriet om torvmarker utgör normalt inte något hinder för ett sådant förfarande.

fyndigheter samt förordning (1985:626) om vissa torvfyndigheter. Kriteriet om våtmark bör tillsvidare kunna visas genom att kontrollera att marken inte omfattas av ett tillstånd för markavvattning eller koncession för energitorv som beviljats av Länsstyrelsen eller mark- och miljödomstolen⁵¹ efter den 1 januari 2008.⁵² Det finns i dagsläget inget nationellt register över samtliga tillstånd som beviljats. Information om beviljade tillstånd för markavvattning och koncessioner för energitorv finns på respektive länsstyrelse.

Om det kan visas att marken 1 januari 2008 utgjorde åkermark, betesmark eller slätteräng bör kriteriet om torvmark kunna anses uppfyllt utan ytterligare kontroller. Odling på odikad torvmark som samtidigt är åkermark sker i mycket liten omfattning i Sverige. Det är därför inte nödvändigt att kontrollera om en mark som var registrerad som åkermark den 1 januari 2008 har nydikats sedan dess. Risken att nydikning av betesmark eller slätteräng på torvmark skulle ske i någon märkbar omfattning bedöms också som mycket liten. Därför ska kriteriet om torvmark kunna anses uppfyllt under förutsättning att det kan visas att marken var åkermark, betesmark eller slätteräng vid skördetillfället såväl som 1 januari 2008.

9.1.2.3 Beskogade områden

Enligt 2 kap. 4 § b) hållbarhetslagen får agrobiomassa inte produceras på mark som den 1 januari 2008 utgjordes av *kontinuerligt beskogade områden*, men som inte längre gör det när agrobiomassan skördas eller avverkas. Med kontinuerligt beskogade områden avses markområden som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än 5 meter och ett krontak som täcker mer än 30 % av ytan (eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden). Detta innebär att om markens status som skogsmark har ändrats sedan 2008 så klassas inte biomassa som är uttagen från denna typ av skogsmark som hållbar enligt hållbarhetslagen.

Enligt 2 kap. 4 § andra stycket hållbarhetslagen får agrobiomassa från mark som den 1 januari 2008 utgjordes av områden som omfattar mer än ett hektar med träd som är högre än 5 meter och ett krontak som täcker mellan 10 och 30 % av ytan (eller med befintliga träd som kan uppnå dessa värden) användas till biodrivmedel och flytande biobränslen, så länge som kravet på växthusgasminskning uppfylls. Ändrad markanvändning från denna typ av lågproduktiv skogsmark är alltså tillåtet, men kollagerförändringar till följd av ändrad markanvändning måste beaktas vid beräkning av växthusgasminskning.

Av 10 § hållbarhetsförordningen framgår att mark som används för odling av fleråriga växter som salix, hybridasp och poppel (energiskog), julgranar, fruktträd, bärbuskar inte utgör beskogade områden om odlingen sker på mark som enligt nationella definitioner inte utgör skogsmark.

⁵¹ Tidigare miljödomstolen

⁵² Om det skulle framkomma indikationer på att illegal markavvattning skulle förekomma i betydande omfattning kan ytterligare kontroller krävas.

Verifiering i Sverige

Beskogade områden enligt 2 kap. 4 § b) och c) hållbarhetslagen är i Sverige att likställas med definitionen av skogsmark i skogsvårdslagen.⁵³

När agrobiomassa hämtas från mark som vid skörd- och uttagstillfälle utgör annan markkategori än skogsmark enligt skogsvårdslagen ska det verifieras att marken inte var skogsmark 1 januari 2008. Detta kan ske genom underlag från andra källor som styrker den aktuella markstatusen 2008, såsom Jordbruksverkets blockdatabas, karttjänsten HållKollen⁵⁴ eller genom underlag från Skogsstyrelsen som styrker att marken sedan 2008 inte ställts om från skogsmark till annan markanvändning.

9.1.3 Krav på övervaknings- och förvaltningsplaner

I 2 kap 8 § hållbarhetslagen finns ett nytt krav på övervaknings- och förvaltningsplaner för att hantera påverkan på jordbeskaffenheten och markens kollager. Kravet gäller då biodrivmedel eller biobränslen produceras av avfall eller restprodukter som har uppkommit direkt i en jordbruksverksamhet. Kravet träffar t.ex. avfall från en fruktodling eller restprodukter som halm, skal och agnar. Kravet på övervaknings- och förvaltningsplaner måste vara uppfyllt för att ett biodrivmedel eller biobränsle som har framställts av avfall eller restprodukter ska anses som hållbart.

I miljöbalken finns allmänna och specifika krav på verksamhetsutövare att utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska bästa möjliga teknik användas. Om jordbruksverksamhet eller jordbruksåtgärder medför negativ påverkan för miljön genom påverkan på markkvaliteten eller kolinnehållet, är jordbrukaren alltså i normalfallet skyldig att vidta försiktighetsåtgärder. Tillsyn över jordbruk bedrivs av kommunerna och länsstyrelserna som kan besluta om förelägganden om försiktighetsåtgärder eller förbud, om det uppdragas problem med jordkvalitet eller markpackning.

Utöver de allmänna krav som redovisas ovan och som ställs på den som bedriver jordbruksverksamhet övervakas jordbeskaffenheten och kollagren i marken regelbundet på ett nationellt plan. Sedan mitten av 1990-talet finns det ett jordprovtagningsprogram i syfte att följa viktiga miljö- och bördighetsparametrar.

Verifiering i Sverige

I Sverige finns regelverk och rådgivningsåtgärder som säkerställer att påverkan på jordbeskaffenheten och markens kollager kontrolleras. Bedömningen är att biomassa med svenskt ursprung uppfyller det omarbetade direktivets krav på att nationella myndigheter ska ta fram övervaknings- eller förvaltningsplaner. Aktörer behöver därför endast

⁵³ I 2 kap. 4 § hållbarhetslagen görs en åtskillnad för skogsmark med en krontäckning större respektive mindre än 30 % av ytan. Motsvarande åtskillnad återfinns inte i skogsvårdslagen. Inte heller inom inventering- och skogsbruksplanssammanhang görs denna åtskillnad. Skogsmark som endast uppnår 10–30 % krontäckning utgörs i Sverige av mer lågproduktiv skogsmark som inte lämpligen kan ställas om till åkermark för produktion av råvaror till biodrivmedel eller flytande biobränslen. Att verifiera att marken 2008 hade en kronslutenhet mellan 10–30 % (eller förutsättningar att nå denna kronslutenhet), och därmed är godkänd för produktion av råvaror förutsatt att växthusgaskravet är uppfyllt bedöms därför inte vara aktuellt utifrån de svenska produktionsförhållandena.

⁵⁴ <https://etjanst.sjv.se/hallkoll/index.html>

visa att avfall eller restprodukter uppkommit i en jordbruksverksamhet i Sverige för att biomassan ska anses som hållbar.

9.2 Markkriterier för skogsbiomassa

De nya kriterierna i 2 kap 6–7 §§ hållbarhetslagen syftar till att minimera risken för användning av skogsbiomassa som kommer från ohållbar produktion vid framställning av biodrivmedel och biobränslen, och för att säkerställa att kollager och kolsänkor i skogen bibehålls eller förbättras på lång sikt. Dessa kriterier gäller för skogsbiomassa. Med skogsbiomassa avses biomassa som producerats inom skogsbruket, vilket motsvarar skogsbiomassa som producerats på skogsmark⁵⁵. Markkriterier för skogsbiomassa gäller även för restprodukter som direkt har uppkommit inom skogsbruket. Observera att skörd av biomassa från salix och poppel på jordbruksmark utgör agrobiomassa och ska uppfylla de hållbarhetskriterier som gäller för agrobiomassa. Restprodukter från skötselåtgärder på markkategorierna bebyggelse eller övrig mark, t.ex. park- och trädgårdsskötsel eller från röjning av vägkanter, är inte skogsbiomassa och träffas därför inte av markkriterierna.

För svensk skogsbiomassa behöver aktören kunna visa att råvaran är svensk, med spårbarhet tillbaka till första insamlingsplats. Om du har krav på minskning av växthusgasutsläpp behöver du även uppgifter om transportavstånd. Partiets ursprung och spårbarhet kan styrkas genom att visa ett eller en kombination av flera dokument som t.ex. mätbesked, mätkvitto, virkesorder, fraktsedel och/eller avverkningsanmälan. I dokumentationen ska samtliga relevanta uppgifter för det aktuella biobränslepartiet framgå (med parti avses en mängd biodrivmedel eller biobränsle som har identiska hållbarhetsegenskaper vad gäller bränslekategori (enligt hållbarhetsföreskrifterna bilaga 1), typ av råvara, ursprung, växthusgasutsläpp om sådana ska rapporteras och eventuell certifiering enligt hållbarhetsföreskrifterna 5 kap. 3 § 9).

Om du inte automatiskt får tillgång till informationen behöver du avtala om att få tillgång till den från din leverantör.

Markkriterierna för skogsbiomassa utgår från ett riskbaserat förfarande. Med det menas att i de fall biomassan kommer från länder med låg risk för att biomassan ska vara ohållbar kan hållbarhetskriterierna uppfyllas på ett betydligt enklare sätt än om biomassan kommer från ett land med hög risk. Här ges en närmare beskrivning och definitioner av markkriterierna för skogsbiomassa i Sverige. Här ges också en beskrivning av möjliga rutiner och kontroller som aktörer kan följa och använda för bevisning av att kriterierna är att anse som uppfyllda för skogsbiomassa skördad i Sverige. För att skogsbiomassa från andra länder ska få räknas som hållbar behöver aktören ha ett kontrollsystem som säkerställer att skogsbruket man köper ifrån uppnår samma kriterier som de som beskrivs nedan för Sverige.

Detta avsnitt bygger till stor del på en rapport⁵⁶ som tagits fram av Skogsstyrelsen. Där ges bakgrund och motivering till den bedömning Energimyndigheten gör i denna vägledning vad gäller hur bestämmelserna i hållbarhetslagen om markkriterier för skogsbiomassa bör tillämpas och hur dessa kriterier kan visas. Där finns också ytterligare information och förklaringar.

⁵⁵ Skogsmark definieras i 2 § första stycket 1 skogsvårdslagen (1979:429).

⁵⁶ Skogsstyrelsen 2019. Underlag för genomförande av direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor – Regeringsuppdrag. Rapport 2019/15.

9.2.1 Markkriterier för att minimera risken för användning av skogsbiomassa som kommer från ohållbar produktion

Markkriterier för skogsbiomassa, som syftar till att minimera risken för användning av skogsbiomassa som kommer från ohållbar produktion framgår av 2 kap. 6 § hållbarhetslagen.

Markkriterium i hållbarhetslagen	Definition	Lagstiftning, övervakning, kontroll och andra relevanta åtgärder i Sverige
2 kap. 6 § hållbarhetslagen	För att biodrivmedel och biobränslen som har producerats av skogsbiomassa ska anses som hållbara ska det finnas både en nationell eller regional lagstiftning som är tillämplig inom skördeområdet och system för övervakning och kontroll av samma område som säkerställer att	
	1. skördeverksamheten sker på ett lagenligt sätt,	Kriteriet om avverkningslaglighet berör en lång rad regleringar i skogsvårdslagen (1979:429), och miljöbalken. Lagstiftningen reglerar bl.a. när en förnyingsavverkning ska anmälas och när tillstånd krävs, samt hur avverkningen ska utföras. Skogsstyrelsen och andra myndigheter övervakar och kontrollerar att bestämmelserna efterlevs.
	2. skogsförnyring sker på skördade arealer,	Kriteriet om återbeskogning av avverkade områden berör flera regleringar i skogsvårdslagen. Ett exempel är 5 § skogsvårdslagen som beskriver skyldigheten att anlägga ny skog på produktiv skogsmark om markens virkesproducerande förmåga efter avverkning eller på grund av skada på skogen inte tas tillvara på ett godtagbart sätt. Skogsstyrelsen övervakar och kontrollerar att regleringen efterlevs.
	3. arealer som utsetts för naturskydd skyddas,	Utpekande och skydd av områden för naturvårdsändamål, inklusive sådana områden inom våtmarker och torvmarker, regleras främst genom miljöbalken.

Markkriterium i hållbarhetslagen	Definition	Lagstiftning, övervakning, kontroll och andra relevanta åtgärder i Sverige
	4. det vid skörden tas hänsyn till att jordbeskaffenheten och den biologiska mångfalden ska bevaras, så att skadeverkningarna minimeras, och	Hänsyn till markkvalitet och biodiversitet vid avverkning regleras främst genom den allmänna svenska miljörelaterade regleringen i 8 kap. miljöbalken och i artskyddsförordningen. Åtgärder som kan påverka livsmiljöer på ett väsentligt sätt kräver tillstånd eller anmälan 12 kap. 6 § miljöbalken innan åtgärden utförs, vilket ger tillsynsmyndigheten möjlighet att stoppa eller reglera åtgärdens utförande. Skogsstyrelsen utövar tillsyn på mark som faller inom skogsvårdslagens tillämpningsområde, det vill säga skogsmark som inte fått formellt skydd av annan offentlig aktör, vilket i praktiken kan vara kommun eller länsstyrelse.
	5. skörden upprätthåller eller förbättrar skogens produktionskapacitet på lång sikt.	Att upprätthålla eller förbättra skogens långsiktiga produktionskapacitet berörs i skogsvårdslagen bl.a. i 1 § som anger skogsskötselns allmänna inriktning och i 10 § om tillåtna avverkningsformer. Övervakning och kontroll hanteras likt för övriga kriterier, men sker även på nationell nivå genom Riksskogstaxeringen som följer skogens tillstånd och förändring i Sverige. Denna data används för att övervaka att skogens skötsel och nyttjande inte leder till att skogens produktionspotential försämras.
	Om inte villkoren i första stycket är uppfyllda, ska det för att biodrivmedel och biobränslen ska anses som hållbara finnas ett förvaltningssystem för skördeområdet som säkerställer att villkor som motsvarar dem som anges i det stycket är uppfyllda.	

Verifiering i Sverige

Sverige har nationell lagstiftning samt övervaknings- och kontrollsystem som säkerställer att markkriterierna för skogsbiomassa uppfylls, så att risken för användning av skogsbiomassa som kommer från ohållbar produktion minimeras. Därmed uppfyller skogsbiomassa som skördas i Sverige markkriterierna för skogsbiomassa. Aktörer behöver därför endast visa på att skogsbiomassan skördats i Sverige för att den ska anses som hållbar.

9.2.2 Markkriterier för att säkerställa att kollager och kolsänkor i skogen bibehålls eller förbättras på lång sikt

Markkriterier för skogsbiomassa, som syftar till att säkerställa att kollager och kolsänkor i skogen bibehålls eller förbättras på lång sikt framgår av 2 kap. 7 § hållbarhetslagen.

Markkriterium i hållbarhetslagen	Definition	Lagstiftning, övervakning, kontroll och andra relevanta åtgärder i Sverige
2 kap. 7 § hållbarhetslagen	För att biodrivmedel och biobränslen som har producerats av skogsbiomassa ska anses som hållbara ska det land eller den regionala organisation för ekonomisk integration där skogsbiomassan har sitt ursprung vara part i Parisavtalet och	Sverige är part i och har ratificerat Parisavtalet. Därmed uppfyller svensk skogsbiomassa denna paragraf per definition.
	1. ha lagt fram ett sådant nationellt fastställt bidrag (NDC) för Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC), som omfattar utsläpp från och upptag inom jordbruk, skogsbruk och markanvändning och som säkerställer att förändringar i kollager i samband med skörd av biomassa tillgodoräknas landets åtagande att minska eller begränsa utsläppen av växthusgaser i enlighet med det nationellt fastställda bidraget, eller	Sverige ingår i EU:s nationellt fastställda bidrag (NDC). EU och dess medlemsstater har antagit ett bindande mål om minst 40 % inhemsk reduktion av utsläpp av växthusgaser till år 2030 jämfört med år 1990, som ska genomföras gemensamt. Utsläpp och upptag av växthusgaser i LULUCF-sektorn regleras som en separat del i EU:s ramverk för klimat och energi till 2030, LULUCF-förordningen.
	2. ha en nationell eller regional lagstiftning som är tillämplig när det gäller utvinning för att bevara och stärka kollager och kolsänkor, i enlighet med artikel 5 i Parisavtalet, och visa att rapporterade utsläpp från sektorn för markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk inte överstiger upptaget.	
	Om inte villkoren i första stycket är uppfyllda, ska det för att biodrivmedel och biobränslen ska anses som hållbara finnas ett förvaltningssystem för skördeområdet som säkerställer att kollager och kolsänkor i skogen bibehålls eller förbättras på lång sikt.	

Verifiering i Sverige

Sverige har nationell lagstiftning samt övervaknings- och kontrollsysteem som säkerställer att markkriterierna för skogsbiomassa uppfylls, så att risken för användning av skogsbiomassa som kommer från ohållbar produktion minimeras. Därmed uppfyller skogsbiomassa som skördas i Sverige markkriterierna för skogsbiomassa. Aktörer behöver därför endast visa på att skogsbiomassan skördats i Sverige för att den ska anses som hållbar, vilket kan göras genom t.ex. uppgift om partiets ursprung på avverkningsanmälan eller mättningsbesked.

10 Bilaga 1

Tabell 8. Översikt över vilka aktörer som träffas av skyldighet att inneha hållbarhetsbesked och inte.

Rapporteringskyldig enligt 3 kap. 1 § hållbarhetslagen	Aktörer som träffas av krav på hållbarhetsbesked	Aktörer som inte träffas av krav på hållbarhetsbesked
1. enligt 4 kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi är skattskyldig för bränsle som helt eller delvis utgörs av biodrivmedel.	Drivmedelsleverantörer av biodrivmedel som för biodrivmedel över skattepunkt.	Användare av biodrivmedel som köper redan skattat biodrivmedel.
2. i yrkesmässig verksamhet använder ett flytande biobränsle.	Yrkesmässig verksamhet som har en årlig förbrukning av flytande biobränslen om minst 200 m ³ (som årligt genomsnitt de tre senare åren) under samma organisationsnummer med primärt syfte att producera el, värme eller kyla, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser.	Yrkesmässig verksamhet som har en årlig förbrukning av flytande biobränslen mindre än 200 m ³ (som årligt genomsnitt de tre senare åren) under samma organisationsnummer med primärt syfte att producera el, värme eller kyla, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser. Bränsleproducenter som använder flytande biobränsle, helt eller delvis, som råvara för att producera bränslen,
3. i yrkesmässig verksamhet använder ett fast biobränsle för produktion av el, värme, kyla eller bränslen i en anläggning med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 20 megawatt.	Bränsleproducenter som använder fasta biobränslen, helt eller delvis, som råvara och som från dessa producerar bränslen i en anläggning med en installerad årlig produktionskapacitet på minst 175 GWh bränsle samt får finansiellt stöd för sin produktion. Yrkesmässig verksamhet som använder fasta biobränslen för att producera el, värme eller kyla med en installerad tillförd effekt på minst 20 MW, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut och/eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser.	Bränsleproducenter som använder fasta biobränslen, helt eller delvis, som råvara och som från dessa producerar bränslen i en anläggning med en installerad årlig produktionskapacitet mindre än 175 GWh bränsle. Yrkesmässig verksamhet som använder fasta biobränslen för att producera el, värme eller kyla med en installerad tillförd effekt mindre än 20 MW, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut och/eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser.

Rapporteringskyldig enligt 3 kap. 1 § hållbarhetslagen	Aktörer som träffas av krav på hållbarhetsbesked	Aktörer som inte träffas av krav på hållbarhetsbesked
4. i yrkesmässig verksamhet använder ett gasformigt biobränsle i en anläggning för produktion av el, värme, kyla eller bränslen med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 2 megawatt, eller	Bränsleproducenter som använder gasformiga biobränslen, helt eller delvis, som råvara och som från dessa producerar bränslen i en anläggning med en installerad årlig produktionskapacitet på minst 17,5 GWh bränsle samt får finansiellt stöd för sin produktion	Bränsleproducenter som använder gasformiga biobränslen, helt eller delvis, som råvara och som från dessa producerar bränslen i en anläggning med en installerad årlig produktionskapacitet mindre än 17,5 GWh bränsle
	Yrkesmässig verksamhet som använder gasformiga biobränslen för att producera el, värme eller kyla med en installerad tillförd effekt på minst 2 MW, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut och/eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/ byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser.	Yrkesmässig verksamhet som använder gasformiga biobränslen för att producera el, värme eller kyla med en installerad tillförd effekt mindre än 2 MW, oavsett om denna el, värme, kyla levereras ut och/eller används internt. Detta inkluderar t.ex. uppvärmning av eget fastighetsbestånd/ byggnader, användning av el, värme, kyla i interna industriprocesser.

Hållbar energi för alla

Energimyndigheten leder samhällets omställning till ett hållbart energisystem.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället, och arbetar för en trygg energiförsörjning.

Forskning om framtidens fordon och bränslen, förnybara energikällor och smarta elnät får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter.

Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se